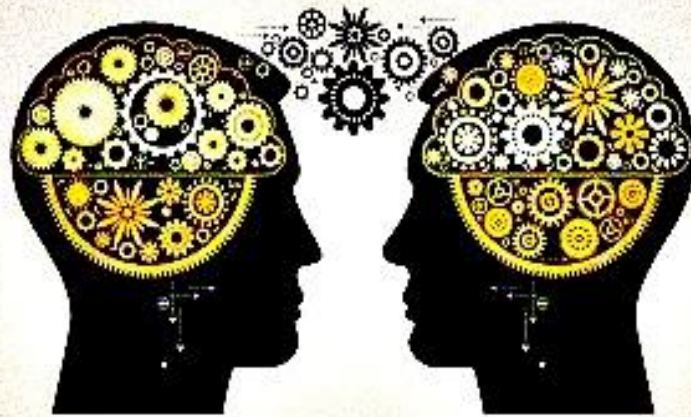

Rijk of arm aan vindingrijkheid?

Afstudeeronderzoek

In opdracht van Lectoraat Jeugd en Gezin
Christelijke Hogeschool Ede
Contactpersoon: Daniëlle van de Koot-Dees

Studenten: Seval Durusoy en Thijs Grandia
Opleiding: Sociaal Pedagogische Hulpverlening
Afstudeerbegeleider: Elize Lam
Eerste beoordelaar: Aletta Simons
Datum: 30 juni 2015

Voorwoord

Het verslag dat voor u ligt is het resultaat van ons onderzoek, uitgevoerd in opdracht van het Lectoraat Jeugd & Gezin van de Christelijke Hogeschool in Ede. Het verslag is ontstaan uit een kwalitatief onderzoek, gedaan in de periode februari t/m mei 2015. Middels ons onderzoek hopen wij een bijdrage te kunnen leveren aan de kwaliteit van de opvoedrelatie tussen pubers en gezinshuisouders, zodat er in de toekomst meer jongeren met succes in een gezinshuis kunnen wonen.

Onze dank gaat uit naar de gezinshuisouders en pubers van gezinshuis 4 en 5 die bereid zijn geweest om mee te werken aan het onderzoek. In het bijzonder willen wij Maria (gezinshuismoeder van gezinshuis 4) en Richad (puber uit gezinshuis 4) bedanken om mee te werken met het interview. Wij realiseren ons dat zij zich kwetsbaar hebben opgesteld.

Wij willen het Lectoraat, en met name onze opdrachtgever Daniëlle van de Koot, bedanken voor het vertrouwen die jullie aan ons hebben gegeven, door het bieden van de mogelijkheid voor het doen van dit onderzoek. Daarnaast willen we jullie bedanken voor de begeleiding die jullie ons hebben geboden.

Onze afstudeerbegeleider, Elize Lam, willen we bedanken voor de tijd die zij heeft gestopt in het nakijken van onze concepten en het meedenken in het proces.

Daarnaast willen we de mensen bedanken die met ons mee hebben gedacht tijdens de bijeenkomsten; Martine Noordegraaf, Ellen Schep, Gert André, René Cornelissen en anderen waar we de naam niet meer van weten.

Onze familie en vrienden mogen niet ontbreken. Bedankt voor jullie steun en support. Jullie hebben in het proces gezorgd voor positieve afleiding.

Tot slot willen we de vader van Thijs, Marcel Grandia, bedanken voor het controleren van de spelling, zinsopbouw en inhoudelijke stukken. Bedankt voor de uren die je er in hebt gestopt.

Wij wensen u veel plezier toe met het lezen van dit onderzoeksverslag.

Seval Durusoy en Thijs Grandia

Ede, 30 juni 2015

Samenvatting

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal: *In hoeverre en op welke wijze laten gezinshuisouders, vanuit het beeldmateriaal, vindingrijke interventies zien in interactie met pubers om positieve gedragsverandering te bewerkstelligen?*

Dit onderzoek maakt deel uit van een groter onderzoek, namelijk: 'Professioneel ouderschap binnen gezinshuizen', dat wordt uitgevoerd door het Lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede. Binnen dit onderzoek wordt er gekeken naar pubers die geplaatst worden in gezinshuizen. Uit eerder onderzoek blijkt dat deze plaatsingen vaak vroegtijdig worden afgebroken. Vervolgens worden deze pubers doorgeplaatst naar een nieuw verblijf. Vorig jaar heeft het Lectoraat Jeugd en Gezin onderzoek gedaan naar aanleiding van thema's waarbij gezinshuisouders handelingsverlegenheid ervaren in de opvoedrelatie met pubers (Koot van de - Dees & Schep, 2014). Het thema humor is tijdens een tussenevaluatie van het onderzoek veranderd naar 'vindingrijkheid'. Dit proces van bijstellen had als gevolg dat er te weinig tijd was om dit aspect goed te onderzoeken en te onderbouwen. Om die reden is er voor gekozen om een heronderzoek te doen naar de vindingrijkheid bij gezinshuisouders.

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag is er gebruik gemaakt van 100 uur aan videobeelden, is er literatuuronderzoek gedaan, en zijn er interviews afgenomen. Het eerste deel van het onderzoek heeft zich vooral gericht op het definiëren van het begrip vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief. Dit is gedaan middels literatuuronderzoek en een expertinterview. Uit het literatuuronderzoek en het expertinterview blijkt dat vindingrijkheid niet eenvoudig is vast te stellen, omdat er weinig onderzoek is gedaan naar dit begrip. Daarom is er voor gekozen om een definitie te maken aan de hand van het synoniem creativiteit. Echter blijkt dat creativiteit vaak verkeerd wordt geïnterpreteerd. Om die reden is er voor gekozen om het begrip vindingrijkheid te hanteren voor de conclusie. Vindingrijkheid lijkt namelijk niet de vooroordelen niet te hebben die creativiteit heeft.

Wat we hebben ontdekt is dat vindingrijkheid, vanuit pedagogisch perspectief, betekent dat de opvoeder erop gericht is om de puber te stimuleren om inzicht te krijgen in zijn denkpatronen, deze uit te breiden, te vernieuwen en eventueel te herschrijven. Dit heeft als doel dat een puber zelfstandig zijn problemen kan aanpakken, waardoor er toekomstgerichtheid ontstaat.

Daarnaast is literatuuronderzoek verricht naar de opvoedrelatie tussen een gezinshuisouder en een inhuisgeplaatste puber. Hieruit blijkt dat er wordt geadviseerd om als gezinshuisouder extra rekening te houden met de identiteitsvorming van de puber. Juist bij inhuisgeplaatste pubers kan deze fase extra complex zijn vanwege hun opvoedsituatie. Wat ook blijkt is dat er een verschil is tussen conflicten met het eigen kind en een inhuisgeplaatst kind. Eigen kinderen durven, door middel van boosheid, hun zin door te drijven. Inhuisgeplaatste kinderen doen dit minder uit angst om bijvoorbeeld weg gestuurd te worden.

Het tweede deel van het onderzoek richt zich met name op de vindingrijke interventies van gezinshuisouders in interactie met inhuisgeplaatste pubers. De videobeelden spelen hier een belangrijke rol in. Deze zijn geanalyseerd en verbonden met de literatuur. Vervolgens zijn de beelden besproken in een interview met een gezinshuisouder en een puber die te zien waren op de videobeelden. Hierdoor is er een koppeling ontstaan tussen de theorie en de praktijk. Daarnaast is er op deze manier een omvangrijker beeld geschetst van de vindingrijke interventies. De gedachten en motieven van de gezinshuisouder worden hierdoor meer zichtbaar en is er beter te zien in hoeverre een vindingrijke interventie aansluit bij de puber.

Op basis van de videoanalyse zijn er 211 vindingrijke fragmenten gevonden. Deze fragmenten resulteerde in vier verschillende interactionele vaardigheden:

- De gezinshuisouder lokt het creatieve proces uit bij de puber.
- De gezinshuisouder weet op een speelse of onverwachte wijze een conflict te hanteren.
- De gezinshuisouder gebruikt luchtigheid of afleiding waardoor de sfeer ontspannen blijft.
- De gezinshuisouder overdrijft zijn boodschap, waardoor het aansluit bij de puber

De interactionele vaardigheden zijn in een kernlabelschema uitgewerkt met concrete technieken.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting.....	2
Hoofdstuk 1 Verantwoording.....	7
1.1. Aanleiding.....	7
1.2. Probleemstelling.....	8
1.3. Vraagstelling.....	8
1.3.1. Hoofdvraag.....	8
1.3.2. Deelvragen.....	8
1.3.3. Operationalisering.....	8
1.4. Doelstellingen.....	9
1.5. Resultaten.....	10
1.6. Afbakening.....	10
1.7. Verantwoording van de werkwijze en beschrijving van de onderzoeksmethoden	10
1.7.1. Triangulatie.....	10
1.7.2. Validiteit	10
1.7.3. Betrouwbaarheid.....	11
1.7.4. Literatuuronderzoek.....	11
1.7.5. Videoanalyse	11
1.7.6. Interviews	13
1.8. Opbouw en leeswijzer onderzoeksverslag	14
1.9. Persoonlijke bijdrage aan de beroepsontwikkeling	14
Hoofdstuk 2 Vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief	16
2.1. Inleiding.....	16
2.2. Wat is vindingrijkheid?	16
2.2.1. Wat is er bekend over vindingrijkheid?.....	16
2.2.2. Het menselijk denken	16
2.2.3. Waar is creativiteit te vinden?	17
2.2.4. Bewust worden van menselijke capaciteiten.....	18
2.3. Betekenis creativiteit in de hulpverlening.....	18
2.3.1. Geen kant-en-klare oplossingen.....	18
2.3.2. Profiel hulpverlener.....	18
2.3.3. Hulpverleners door middel van creativiteit	19
2.3.4. Psychologische creativiteit	19

2.3.5. Creatief proces	19
2.3.6. Creatieve therapie	20
2.4. Creativiteit vanuit pedagogisch perspectief.....	20
2.4.1. Speelse houding	20
2.4.2. Spel	20
2.4.3. Referentiekaders opvoeders	21
2.4.4. Creativiteit begint al in het gezin.....	21
2.5. Wat is de zichtbare positieve reactie van een puber na een creatieve interventie?.....	21
2.5.1. Wat is er vanuit de literatuur bekend?	21
2.5.2. Aansluiting vinden bij de puber.....	21
2.5.3. Vaardigheden van de opvoeder voor het bewerkstelligen van aansluiting.....	22
2.6. Conclusie	23
Hoofdstuk 3 De opvoedrelatie tussen een gezinshuisouder en een puber	24
3.1. Inleiding.....	24
3.2. Gezinshuizen.....	24
3.2.1. Ontstaan gezinshuis	24
3.2.2. Definitie gezinshuis.....	24
3.2.3. Gezinshuizen en pleegzorg.....	24
3.2.4. Doelgroep gezinshuis	25
3.2.5. Effectiviteit van een gezinssituatie.....	25
3.2.6. Invloed op probleemgedrag	26
3.3. Opvoeding van een puber	26
3.3.1. Pedagogische basisdoelen.....	26
3.3.2. Ontwikkeling van een puber	26
3.3.3. De ontwikkeling van de hersenen	27
3.3.4. Verschil relatie tussen het eigen kind en een inhuisgeplaatst kind	27
3.4. Conclusie	28
Hoofdstuk 4 De zichtbare vindingrijke interventies vanuit het beeldmateriaal	29
4.1. Inleiding.....	29
4.2. Conceptueel kijkkader	29
4.3. Dataverzameling beeldmateriaal	29
4.3.1. Kernlabelschema	29
4.4. Best practices	29
4.4.1. Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder het creatieve proces uitlokt bij de puber.	30

4.4.2. Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder een conflict hanteert op een speelse of onverwachte wijze.	32
4.4.3. Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder luchtigheid of afleiding gebruikt in de interactie met de puber waardoor de sfeer ontspannen blijft.	34
4.4.4. Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder zijn boodschap overdrijft, waardoor het aansluit bij de puber.	35
4.4.5. Overig. Vaardigheden en/ of technieken die te specifiek zijn en weinig voorkomen, waardoor ze niet onder te brengen zijn bij de huidige sublabels.	36
4.5. Cijfers.....	36
4.6. Conclusie	37
Hoofdstuk 5 De gezinshuisouder en de puber over de vindingrijke interventies	39
5.1. Inleiding	39
5.2. Analyse sublabel 3 (GH4_37).....	39
5.2.1. Analyse vanuit het kijkkader	39
5.2.2. Interviewanalyse	40
5.2.3. Verschillen en overeenkomsten kijkkader en interviewanalyse	41
5.3. Analyse sublabel 5 (GH4_34).....	41
5.3.1. Analyse vanuit het kijkkader	41
5.3.2. Interviewanalyse	42
5.3.3. Verschillen en overeenkomsten kijkkader en interviewanalyse	43
5.4. Conclusie	43
Hoofdstuk 6 Conclusie en aanbevelingen	44
6.1. Inleiding	44
6.2. Conclusie	44
6.2.1. De gezinshuisouder lokt het creatieve proces uit bij de puber.....	44
6.2.2. De gezinshuisouder hanteert een conflict op een speelse of onverwachte wijze.....	45
6.2.3. De gezinshuisouder gebruikt luchtigheid of afleiding waardoor de sfeer ontspannen blijft.....	45
6.2.4. De gezinshuisouder overdrijft zijn boodschap, waardoor het aansluit bij de puber.	46
6.2. Aanbevelingen.....	46
6.2.1. Aanbevelingen vervolgonderzoek.....	46
6.2.2. Aanbevelingen voor professionals:	47
6.3. Discussie	47
6.4. Evaluatie	47
6.4.1. Productevaluatie	47
6.4.2. Procesevaluatie	48

Bibliografie	50
Bijlage 1 Conceptueel kijkkader	53
Bijlage 2 Leeswijzer Kernlabelschema	54
Bijlage 3 Kernlabelschema Vindingrijkheid	55
Bijlage 4 Best Practices	61
4.1. Best practice 1: Gezinshuis 5, fragment 47f (GH5_47f)	61
4.2. Best practice 2: Gezinshuis 4, fragment 106 (GH4_106).....	64
4.3. Best practice 3: Gezinshuis 4, fragment 37 (GH4_37).....	66
4.4. Best practice 4: Gezinshuis 5, fragment 53 (GH5_53).....	68
4.5. Best practice 5: Gezinshuis 4, fragment 43 (GH4_34).....	71
Bijlage 5 Topiclijsten Interviews	73
5.1. Interview expert Dineke Bent.....	73
5.2. Interview gezinshuis 4	75
5.2.1. Topiclijst gezinshuismoeder	75
5.2.2. Topiclijst puber	76
Bijlage 6 Interview expert Dineke Bent	78
Bijlage 7 Interview gezinshuismoeder uit gezinshuis 4	88
7.1. Fragment 34	88
7.2. Fragment 37	93
Bijlage 8 Interview puberjongen uit gezinshuis 4	99
8.3. Fragment 34	99
8.4. Fragment 37	102

Hoofdstuk 1 Verantwoording

1.1. Aanleiding

Macro

Oud-minister voor Jeugd en Gezin, A. Rouvoet, heeft in 2009 een brief aan de Tweede kamer onder andere geschreven dat gezinshuizen:

Een welkome aanvulling op het aanbod van jeugdzorgvoorzieningen zijn. Maar voor kinderen met complexe gedragsproblemen is een pleeggezin vaak geen passende oplossing, omdat de problematiek te zwaar is voor een pleegouder die daarvoor niet is opgeleid. Tegelijkertijd is een plaats in een residentiële instelling vaak ook niet geschikt, omdat een één-op-één aanpak voor deze kinderen beter is. Gezinshuizen zijn geen vorm van betaalde pleegzorg, daar ben ik ook geen voorstander van. Voor deze jongeren zijn gezinshuizen een uitkomst (Rijksoverheid, 2009).

In Nederland zijn gezinshuizen de laatste jaren steeds meer de trend voor uithuisgeplaatste kinderen. Er is behoefte aan het delen van praktijkkennis en ervaringen over deze woonvorm en doelgroep. Daarnaast wordt er meer aandacht besteed aan onderzoek en het verstevigen van kennis over deze woonvorm. Wat wel en niet werkt is een centrale vraag die bij deze woonvorm wordt gesteld (Gardeniers, 2013).

Meso

Het Lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede is door Gezinshuis.com en De Rudolphstichting benaderd voor het doen van onderzoek. Uit de praktijk blijkt namelijk dat de plaatsing verschillend verloopt bij gezinshuizen. Sommige jeugdigen adapteren zich in het gezin en ontwikkelen zich naar herstel en stabiliteit. Helaas is er ook een groep jeugdigen die wordt doorgeplaatst naar een nieuw verblijf. Om doorplaatsing te voorkomen richt het onderzoek zich op de vraag waarom het bij het ene gezinshuis lukt om bij de puber een herstel in ontwikkeling te bewerkstelligen en bij het andere niet (Lectoraat Jeugd en Gezin, 2012).

Vorig jaar hebben onderzoekers, een groep afstudeerstudenten en stagiaires bij het Lectoraat Jeugd en Gezin, onderzoek gedaan naar wat bijdraagt aan een positieve opvoedrelatie tussen een gezinshuisouder en een puber. Dit is gedaan aan de hand van de thema's waarbij gezinshuisouders handelingsverlegenheid ervaren (Koot van de - Dees & Schep, 2014).

Het thema humor is tijdens een tussenevaluatie van het onderzoek veranderd naar 'vindingrijkheid'. Dit proces van bijstellen had tot gevolg dat er te weinig tijd was om dit aspect goed te onderzoeken en te onderbouwen. Aangezien er handelingsverlegenheid wordt ervaren door gezinshuizen over het thema vindingrijkheid, is er voor gekozen om een heronderzoek te doen naar vindingrijkheid bij gezinshuisouders. Volgens Lector Martine Noordegraaf en senior onderzoeker Daniëlle van de Koot is er momenteel nog weinig onderzoek gedaan naar de vindingrijkheid van gezinshuisouders (persoonlijke communicatie, 9 januari 2015).

Het synoniem van vindingrijkheid is creativiteit (Synoniemen.net, 2015). Creativiteit is een begrip dat vaak verkeerd wordt begrepen. Er wordt dan gedacht aan zaken zoals knutselen en handvaardigheid. Ook dat het voor zweverige types is en veel tijd kost (Byttebier, 2002). Het synoniem vindingrijkheid zou een mogelijk beter woord kunnen zijn, omdat het niet deze vooroordelen kent. Het woord zelf zegt eigenlijk al iets anders, namelijk rijk aan vinden. Dat woord lijkt creativiteit meer tot zijn recht te laten komen.

Micro

In de opvoedrelatie van gezinshuisouders en pubers kan creativiteit mogelijk van groot belang zijn. Voornamelijk bij pubers die sociaal, emotioneel en psychisch beschadigd zijn in hun ontwikkeling. Deze pubers kunnen vast zitten in de manier hoe ze de werkelijkheid ervaren. Door een beroep te doen op de creatieve vermogens van de puber, verandert de manier hoe de cliënt naar zichzelf of zijn omgeving kijkt (Rosmalen, 2000).

Jim van den Beuken, Directeur van Creative Power, vat kernachtig samen wat creativiteit kan betekenen: 'Creativiteit maakt meer mogelijk dan het verleden waarschijnlijk maakt' (Bytbeier I, 2002, p. 14). Met deze citaat is het aannemelijk om te interpreteren dat een creatieve houding bij een gezinshuisouder vermoedelijk aansluiting kan bewerkstelligen in de interactie met een puber. Het zou een mogelijk positieve rol kunnen spelen in gezinshuizen waarbij de opvoedrelatie wel slaagt.

1.2. Probleemstelling

Uit de praktijk blijkt dat de plaatsing van pubers in gezinshuizen negatief kan uitvallen. Onderzoekers van het Lectoraat van Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede hebben onderzoek verricht naar professioneel ouderschap in gezinshuizen door middel van literatuur, videoanalyse en interviews. Uit het onderzoek blijkt welke interactionele vaardigheden van gezinshuisouders, in alledaagse leefsituaties, een kwalitatieve opvoedrelatie met pubers kan bewerkstelligen.

Het deelaspect vindingrijkheid is in dit onderzoek niet volledig meegenomen. De onderzoekers hebben zich beperkt tot humor. De reden hiervan was tijdgebrek, waardoor er geen onderbouwde definitie gegeven kon worden op het begrip vindingrijkheid. Momenteel is er onduidelijkheid over het vindingrijk handelen van gezinshuisouders in interactie met pubers om gedragsverandering te bewerkstelligen.

1.3. Vraagstelling

1.3.1. Hoofdvraag

In hoeverre en op welke wijze laten gezinshuisouders, vanuit het beeldmateriaal, vindingrijke interventies zien in interactie met pubers om positieve gedragsverandering te bewerkstelligen?

1.3.2. Deelvragen

1. Wat is vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief?
2. Hoe ziet de opvoedrelatie tussen een gezinshuisouder en een puber er uit?
3. Wat zijn zichtbare vindingrijke interventies vanuit het beeldmateriaal?
4. Wat vinden de gezinshuisouder en de puber van deze vindingrijke interventies?

1.3.3. Operationalisering

Vindingrijkheid

Volgens het 'Van Dale' woordenboek betekent vindingrijk: Begaafd in het vinden van oplossingen (Van Dale, z.j.). In de literatuur is weinig te vinden over vindingrijkheid. Er is daarom gekozen voor een synoniem voor vindingrijkheid; creativiteit. Volgens het Van Dale woordenboek betekent de definitie van creativiteit is; scheppend vermogen.

Gezinshuis

Een gezinshuis is een woonvorm waar twee of meerdere kinderen, met een leeftijd tot 21 jaar en een verstandelijke of meervoudige beperking, voor langere tijd in het gezin van de gezinshuisouders worden opgenomen. Op deze manier wordt er geprobeerd om het kind onder zo normaal mogelijke omstandigheden te laten opgroeien (William Schrikker Groep, z.j.).

Wij beperken ons tot de gezinshuizen van het beeldmateriaal. Deze gezinshuizen zijn aangesloten bij de organisaties; Gezinshuis.com en Joost LSG/Rentryay.

Gezinshuisouders

Een gezinshuisouder vangt kinderen op tot een leeftijd van 21 jaar, die verstandelijke of meervoudige beperkingen hebben, en niet meer bij hun biologische ouders kunnen wonen. De gezinshuisouder speelt een begeleidende en opvoedende rol, zonder hierbij de plek in te nemen van de biologische ouder. De gezinshuisouder stimuleert en observeert de ontwikkeling van het kind, door het aanleren van sociale, emotionele en praktische vaardigheden (NationaleBeroepengids.nl, z.j.).

Wij beperken ons tot de gezinshuishouders van het beeldmateriaal. Deze gezinshuisouders zijn werkzaam in de organisaties; Gezinshuis.com en Joost LSG/Rentryay.

Pubers

Jongeren die te zien zijn in het verkregen beeldmateriaal. Zij hebben de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar.

Beeldmateriaal

Er is drie weken lang in zes gezinshuizen gefilmd tijdens de maaltijd. Dit was ongeveer drie uur per dag, in totaal ruim 300 uur. Wij hebben 150 uur bekeken; drie gezinshuizen. Omwille van de tijd hebben wij twee gezinshuizen uitgewerkt.

Experts

Zijn mensen die de professie beoefenen in de sociale sector en mogelijke kennis hebben over vindingrijkheid. Wij beperken ons tot een vakdocent en een gezinshuisouder.

Interventie

'De term interventie is een verzamelnaam voor programma's, projecten, trainingmethoden, cursussen, behandel- en begeleidingsvormen, sancties etc. die:

- Gericht zijn op de vermindering, de compensatie of het draaglijk maken van een risico of een probleem in de ontwikkeling van een jeugdige.
- Geleid worden door een theoretisch en praktisch weldoordachte, doelgerichte en systematische werkwijze.
- Gericht zijn op de jeugdige zelf, zijn opvoeders en/of zijn opvoedingsomgeving.
- Afgebakend zijn in de tijd, met een nader omschreven tijdsduur en frequentie.

Kort gezegd gaat het om interventies die als doel hebben de psychische, sociale, cognitieve en lichamelijke ontwikkeling van jeugdigen, in de leeftijd van 9 maanden tot 23 jaar, te bevorderen waar deze bedreigd wordt of belemmerd' (Nederlands Jeugd Instituut, z.j.).

Positieve gedragsverandering

De zichtbare gedragsverandering, vanuit de videobeelden, na een vindingrijke interventie. Dit is alle zichtbare aansluiting vanuit de puber naar de gezinshuisouder. Te denken valt bijvoorbeeld aan een knipoog, knikken en glimlach.

1.4. Doelstellingen

Hoofddoelstelling: In het onderzoeksverslag is concreet beschreven in hoeverre gezinshuisouders vindingrijk zijn. Wanneer blijkt dat gezinshuisouders vindingrijk zijn, is er in kaart gebracht op welke wijze ze dat zijn.

Daarnaast zal er een indirecte bijdrage geleverd worden aan het onderzoek van Lectoraat Jeugd en Gezin, door het leveren van kennis en inzicht over de vindingrijkheid van gezinshuisouders. Het Lectoraat zal een nieuwe training/lesmethode ontwikkelen voor professionele opvoeders, docenten en studenten van de academie Sociale Studies. Het doel van de training/lesmethode zal zijn om plaatsingen in een gezinshuis, tijdens de puberteit, meer slagingskansen te geven.

Subdoelstelling 1: Aan het eind van het onderzoek is er, vanuit de literatuur en met behulp van interviews, meer betekenis gegeven aan het begrip vindingrijkheid.

Subdoelstelling 2: Aan het eind van het onderzoek is er een analyse gemaakt waarin zichtbaar is in hoeverre, en op welke manier, er vindingrijke interventies zijn gepleegd door de gezinshuisouder die positieve gedragsverandering bewerkstelligen in interactie met de puber.

Subdoelstelling 3: Aan het eind van het onderzoek is de analyse onderbouwd vanuit de literatuur en zijn de bevindingen van de puber en gezinshuisouder meegenomen.

1.5. Resultaten

Het resultaat van dit onderzoek is een concrete analyse in het onderzoeksverslag, waarin is beschreven in hoeverre gezinshuisouders vindingrijke interventies inzetten en op welke wijze ze dit laten zien in interactie met pubers. Deze analyse is onderbouwd met theorie en verwijzingen naar interviews met een gezinshuisouder en een puber.

Hiermee hopen we vindingrijkheid meer betekenis te geven en vervolgens inzicht te verschaffen over wat de effectieve meerwaarde is in de interactie met pubers. Deze uitkomsten zullen gepresenteerd worden na de goedkeuring van het onderzoeksrapport.

Uiteindelijk zal dit bijdragen aan de vraag wat zou kunnen werken bij gezinshuizen om de plaatsing van pubers positief te laten verlopen.

1.6. Afbakening

Het onderzoek heeft zicht beperkt tot het beschrijven van de analyse van vindingrijke interventies van gezinshuisouders, die te zien zijn in het beeldmateriaal, in de interactie met pubers. Dat betekent dat wij niet hebben onderzocht hoe vindingrijkheid ontstaat, hoe het ontwikkeld kan worden of wat niet effectieve vindingrijke interventies zijn. In het belang van het onderzoek hebben we er voor gekozen om hier niet apart onderzoek naar te doen.

Daarnaast beperken wij ons, in het onderzoek, tot het uitwerken van de analyse van twee gezinshuizen.

1.7. Verantwoording van de werkwijze en beschrijving van de onderzoeksmethoden

Het onderzoek is een kwalitatief beschrijvend onderzoek.

‘Bij kwalitatief beschrijvend onderzoek gaat het om het benoemen en inventariseren van karakteristieken van de onderzoekseenheden in termen van kwaliteiten en niet om kwantiteiten. Vanuit het gezichtspunt van de betrokkenen worden gevoelens, belevingen, ervaringen en betekenisverleningen in kaart gebracht’ (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009, p. 95).

Concreet betekent dit dat we de aard en de kenmerken van vindingrijkheid hebben beschreven en vervolgens hebben geïntariseerd en gecategoriseerd wat effectieve vindingrijke interventies zijn. In eerste instantie is het doel van het onderzoek een beschrijving te geven hoe een vindingrijke interventie vanuit pedagogisch perspectief in elkaar steekt. Middels het bestuderen van de verkregen data, is er een overstijgend beeld ontstaan van de situatie.

1.7.1. Triangulatie

Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de situatie zijn er, voor het verzamelen van data, verschillende technieken en invalshoeken gebruikt. Dit heeft dat bijgedragen aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. Deze combinatie van technieken heet triangulatie (Baarda et al., 2009). Met technieken worden de videoanalyse, literatuurstudie en interviews bedoeld. De invalshoeken die gebruikt worden zijn een expert, een puber en een gezinshuisouder.

1.7.2. Validiteit

Het beeldmateriaal is afkomstig van twee verschillende gezinshuizen aangesloten bij de organisaties Gezinshuis.com en JOOZT LSG-Rentray. De gezinshuizen werken vrijwillig mee aan het onderzoek. Dit kan mogelijk een ander beeld scheppen van de werkelijkheid, omdat ze zich zeker genoeg voelen om deel te nemen aan het onderzoek.

Voor een kwalitatief literatuuronderzoek, zijn er experts geraadpleegd voor bronnen. Zij weten wat er recent speelt omtrent dit thema. Daarnaast is er gebruikt gemaakt van verschillende databanken voor wetenschappelijke artikelen en boeken.

In het beeldmateriaal is te zien hoe de interactie van gezinshuisouders en pubers plaatsvinden. Het onderzoek gaat over het bestuderen van interactie in deze specifieke opvoedrelatie en de relatie tot

vindingrijkheid.

De interviews zijn van verschillende onderzoeksgroepen afgenomen. Dit is voornamelijk een verdieping, omdat het onderzoek grotendeels bestaat uit het beeldmateriaal.

1.7.3. Betrouwbaarheid

Voor de betrouwbaarheid van het onderzoek is er eerst een theoretisch kader gemaakt. Hierdoor is er eerst kennis verzameld, voordat het beeldmateriaal is geanalyseerd. Het theoretisch kader is gebruikt om het kijkkader voor het beeldmateriaal te operationaliseren. Dit verhoogt de objectiviteit van de analyse. Vervolgens is het kijkkader met de opdrachtgever en afstudeerbegeleider besproken, zodat voor iedereen helder was wat er wordt bedoeld met een goede praktijk.

Het bestuderen van het beeldmateriaal is een betrouwbare vorm van onderzoeken. Als onderzoekers zitten we dicht bij de werkelijkheid. Echter kan het zo zijn dat de gezinshuisouders en de pubers eerst moesten wennen aan de camera's in de kamer en zich de eerste dagen wat onwennig voelden. Dit kan mogelijk een andere beeld van de werkelijkheid laten zien.

De interviews zijn voorbereid met een topiclist. Tijdens de interviews is er verteld dat er vertrouwelijk met de informatie wordt omgegaan en de anonimiteit gewaarborgd. De respondent voelt zich mogelijk daardoor veiliger om informatie te geven (Baarda et al., 2009).

Het Lectoraat Jeugd en Gezin heeft eerder interviews afgenomen met gezinshuisouders vanuit het beeldmateriaal en wilt graag nog meer interviews in de toekomst afnemen. Hierdoor was het alleen mogelijk om de gezinshuisouders en pubers uit gezinshuis 4 te interviewen. Dit kan een eenzijdig beeld van de werkelijkheid schetsen.

1.7.4. Literatuuronderzoek

Om de vindingrijkheid van gezinshuisouders in de interactie met pubers te bestuderen, aan de hand van videobeelden, is eerst literatuuronderzoek gedaan naar *wat de vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief betekent en wat zichtbare positieve reacties kunnen zijn van de puber na een (vindingrijke) interventie*.

Uit eerder literatuuronderzoek voor het maken van het plan van aanpak voor dit onderzoek, bleek dat er weinig Nederlandse en internationale literatuur te vinden is over vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief. Daarnaast is er weinig beschikbare literatuur te vinden over gezinshuizen. Daarom is er besloten om literatuuronderzoek te doen naar vergelijkend begrip van vindingrijkheid en gezinshuizen. Op basis van dit theoretische kader (conceptueel kijkkader) wordt er een vergelijking gemaakt met de praktijksituatie. Deelvraag één en twee worden beantwoord aan de hand van een literatuuronderzoek. De uitkomsten van deelvraag één zijn gebruikt om een conceptueel kijkkader te operationaliseren voor de videoanalyse.

Voor het literatuuronderzoek zullen experts worden geraadpleegd voor bronnen en is er gebruikt gemaakt van verschillende databanken zoals Springer, Google Scholar, Academic Search, Science Direct en de mediatheek van de Christelijke Hogeschool Ede.

1.7.5. Videoanalyse

Het beeldmateriaal dat het Lectoraat tot haar beschikking heeft, is voor het onderzoek een waardevolle dataverzameling om de interactionele vaardigheden van gezinshuisouders in relatie met pubers te analyseren.

In verband met de beschikbare tijd voor het onderzoek, zijn er drie gezinshuizen bekeken. Om interacties kwalitatief te kunnen bestuderen in een gezinshuis, heeft de opdrachtgever in overleg met het Lectoraat, geadviseerd om een volledige serie aan beeldmateriaal van drie gezinshuizen te bestuderen. Dit is in plaats van de uren te spreiden over de zes gezinshuizen. Volgens het Lectoraat is er op deze manier meer gelegenheid om een gezinshuis te leren kennen. Elk gezinshuis heeft zijn eigen manier van converseren. Ook kan het even duren voordat het duidelijk is welke personen op het beeldmateriaal te zien zijn en zijn de conversaties soms moeilijk te verstaan. Door deze aanpak gaan we meer de diepte in.

Dataverzameling

Het uitwerken van de videoanalyse heeft meer tijd in beslag genomen dan van tevoren is berekend. Daarom is er, in een later stadium van het onderzoeksproces, besloten om twee gezinshuizen uit te werken in plaats van drie.

De videobeelden zijn bestudeerd aan de hand van het conceptueel kijkkader dat is gebaseerd op literatuuronderzoek. In het conceptuele kijkkader komt in grote lijnen naar voren op welke aspecten er moet worden gelet tijdens het analyseren van de interacties tussen de gezinshuisouders en de pubers. Hierdoor werden mogelijke onopgemerkte interacties zichtbaar (Baarda et al., 2009). Daarnaast is er ruimte gegeven aan 'overige vaardigheden'. Dit zijn vaardigheden die niet onder te brengen waren in het kijkkader.

Vervolgens zijn de videobeelden, die vindingrijk zijn gescoord, gelabeld. Elk fragment is geregistreerd op de volgende manier: Gezinshuis X, dag en minuut, toelichting, sublabel en dimensie. Dit leverde 211 fragmenten op. Op basis van de 211 selecteerde fragmenten zijn er vijf sublabels ontstaan. Uiteindelijk zijn deze sublabels uitgewerkt in een kernlabelschema. De leeswijzer van het kernlabelschema is te vinden in bijlage 2 en het kernlabelschema is in bijlage 3.

Om verwarring te voorkomen is gekozen voor het woord sublabel in plaats van interactionele vaardigheid. Hier wordt hetzelfde mee bedoeld. Met technieken en dimensies wordt ook hetzelfde bedoeld.

Met de opdrachtgever is er afgesproken dat er per sublabel een best practice wordt getranscribeerd om een helder beeld te weergeven van de praktijk.

Iteratief proces

Het bestuderen van de vindingrijkheid van gezinshuisouders in interactie met een puber is een iteratief proces waarin de literatuur, analyse en waarneming steeds afwisselen. Gedurende het onderzoek werd er meer bekend over de vindingrijkheid van gezinshuisouders en moest het kijkkader bijgesteld worden. Deze manier van werken is van tevoren ingecalculeerd en op aanraden geweest van de opdrachtgever. Kenmerkend voor dit proces is de inductieve strategie (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009). Concreet betekent dit dat er sublabels en dimensies van het conceptuele theoretische kijkkader mogelijk niet opgemerkt worden tijdens het literatuuronderzoek. Er kunnen nieuwe bevindingen worden gedaan, vanuit de analyse van de beelden, die niet vanuit de theorie naar voren zijn gekomen. Nieuwe bevindingen worden, aan het eind van het analyseren van de beelden, toegevoegd aan het conceptueel kijkkader. Door deze werkwijze komen we, tijdens het bestuderen van de beelden, op een meer volledig beeld van vindingrijkheid. Daarnaast is er overlegd met verschillende experts om tot een concrete definiëring te komen.

Betrouwbaarheid en intersubjectiviteit

Voor de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten is in het proces van analyseren steeds gekeken naar de intersubjectiviteit van de onderzoekers. Dit verhoogt de objectiviteit van de analyse (Baarda, Goede, & Teunissen, 2009). Tussentijds werden de beelden met elkaar besproken aan de hand van het conceptuele kijkkader, om te kijken of het dezelfde resultaten oplevert. Wanneer dit niet het geval was, werd er overlegd waar deze verschillen vandaan kwamen. Vaak was de conclusie dat het conceptuele kijkkader bijgesteld moest worden, omdat het niet helder was omschreven of omdat er nieuwe bevindingen werden gedaan.

Vervolgens heeft de opdrachtgever een bijeenkomst georganiseerd met een aantal deskundigen om een paar fragmenten te bespreken en te kijken of zij op dezelfde resultaten zouden komen. Tevens hebben de deskundige meegedacht met het kernlabelschema. Vanuit deze bijeenkomst is het kijkkader nog eens herzien en is het kernlabelschema aangepast. Er kwam uit dat er nog een aantal technieken en doelen van de interactionele vaardigheden aan het kernlabelschema konden worden toegevoegd.

1.7.6. Interviews

Selectie respondenten

Voor de beantwoording van deelvraag één en vier zijn er, naast het literatuuronderzoek, drie onderzoeksgroepen gemaakt waarbij een interview is afgenomen. De interviews zijn afgenomen om een verdiepend beeld te krijgen van een vindingrijke interventie. De onderzoeksgroep bestaat uit een expert, een gezinshuisouder en een puber.

Voor de beantwoording van de eerste deelvraag is er een expert geïnterviewd. Het interview is te vinden in bijlage 6. Vanuit de professie van de expert is er een bijdrage geleverd aan het onderzoek. De respondent is Dineke Bent. Zij is speltherapeut en muzisch agogisch methodiek docent aan de Christelijke Hogeschool Ede.

Voor de beantwoording van deelvraag vier zijn er een gezinshuisouder en een puber geïnterviewd. Onze opdrachtgever heeft ons de mogelijkheid gegeven om een gezinshuisouder en een puber uit gezinshuis 4 te interviewen. Er loopt momenteel nog een onderzoek waar de andere gezinshuizen bij betrokken zijn. Hierdoor is het niet mogelijk om gezinshuisouders uit de andere gezinshuizen te interviewen.

Er is gekozen om de gezinshuismoeder te interviewen, omdat er van haar de beste fragmenten te zien zijn. Tijdens het stellen van de vragen is er gebruik gemaakt van fragment 34 en 37, waarop de beste interacties te zien zijn. De puber die is geïnterviewd, is in interactie met gezinshuismoeder in deze fragmenten. Het interview met de gezinshuismoeder is te vinden in bijlage 7 en het interview met de puber in bijlage 8.

Soort interview

Er is gekozen voor een half gestructureerd interview. Het was de bedoeling dat bepaalde onderwerpen aan bod moesten komen. Tegelijkertijd wilden we ook ruimte bieden aan de spontaniteit van de respondenten. We hebben kunnen doorvragen op relevante antwoorden. De onderwerpen die aan bod moesten komen, lagen van te voren vast in de vorm van topics. Onder de topics staan de beginvragen om het thema te openen (Baarda, Hulst, & Goede, 2012). De topiclijsten van de interviews zijn te vinden in bijlage 5.

Nadelen van interview

Om een betrouwbaar beeld te krijgen van de drijfveren en meningen van de respondenten, is er weinig verteld over de definitie van het begrip vindingrijkheid. Er werden synoniemen van het begrip gegeven, zodat de respondenten er een idee van konden krijgen en er een beeld van konden vormen. Mogelijk hebben de gezinshuismoeder en de puber hierdoor een ander beeld van vindingrijkheid gegeven dan dat ze werkelijk bedoelden.

Een ander mogelijk nadeel kan zijn dat de gezinshuismoeder en de puber zich ongemakkelijk hebben gevoeld om hun ervaringen te vertellen (Baarda, Hulst et al., 2012). Het kan zijn dat ze de situatie mooier hebben laten lijken dan dat die in werkelijkheid was.

Gevaren terugdringen

Om er voor te zorgen dat de resultaten van de interviews zo betrouwbaar mogelijk zijn, was het van belang om alert te zijn op bovenstaande nadelen. Dit hebben we bijvoorbeeld gedaan door vragen te stellen die dieper op het onderwerp ingaan. Het kan zijn dat de respondenten een ervaring liever wilden vergeten en deze weglaten uit hun verhaal (Baarda, Hulst et al., 2012). Om het onderzoek ethisch uit te voeren wordt deze mening gerespecteerd.

1.8. Opbouw en leeswijzer onderzoeksverslag

Opbouw

Het onderzoeksverslag zal bestaan uit zes hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk bestaat uit de methodologie van het onderzoek. Hierin beschrijven we, naast de context en achtergrond van ons onderzoek, de verantwoording en de vraagstelling met de daarbij behorende richtinggevende deelvragen.

Het tweede hoofdstuk bestaat uit de beantwoording van de eerste deelvraag, namelijk; *wat is vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief?*

Naar aanleiding van het literatuuronderzoek en het interview met een expert is er beschreven wat vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief betekent.

Het derde hoofdstuk bestaat uit de beantwoording van de tweede deelvraag, namelijk; *hoe ziet de opvoedrelatie tussen een gezinshuisouder en een puber er uit?*

Aan de hand van een literatuuronderzoek is er beschreven wat er in de literatuur staat over deze opvoedrelatie.

Het vierde hoofdstuk bestaat uit de beantwoording van de derde deelvraag, namelijk; *wat zijn zichtbare vindingrijke interventies vanuit het beeldmateriaal?*

Aan de hand van de videoanalyse en het theoretische kader zijn er fragmenten uitgewerkt, namelijk; welke interventies vindingrijk zijn in het handelen met de pubers.

Het vijfde hoofdstuk bestaat uit de beantwoording van de vierde deelvraag, namelijk; *wat vinden de gezinshuisouder en de puber van deze vindingrijke interventies?*

Om een verdiepend beeld te krijgen van een vindingrijke interventie, was het van belang om de gezinshuisouder en puber te bevragen over de vindingrijke interventies.

Het zesde en laatste hoofdstuk bestaat uit de conclusies en aanbevelingen. We beschrijven wat het onderzoek heeft opgeleverd aan antwoorden en nieuwe inzichten. We blikken terug op het onderzoeksproces en het uiteindelijke product. Daarnaast beschrijven we onze evaluatie en discussie.

Na deze zes hoofdstukken voegen we bijlagen toe, waarnaar verwezen is, en die een grote rol spelen in de verheldering van het verslag. In het bronnenboek staan documenten waarnaar verwezen is.

Leeswijzer

Overall waar in de algemene zin 'hij' staat, kan ook 'zij' worden gelezen. Voor de leesbaarheid van de tekst is er gekozen voor de mannelijke vorm.

In bepaalde teksten is er voor gekozen om de cijfers uit te schrijven, omdat er anders een vreemde combinatie van woorden en cijfers zou ontstaan. Dit heeft voornamelijk betrekking op deelvraag drie.

1.9. Persoonlijke bijdrage aan de beroepsontwikkeling

Seval heeft gekozen voor de verdiepingsminor pedagogiek. Kinderen vindt ze een belangrijke en leuke doelgroep. Ze is van mening dat de gebeurtenissen in deze fase een groot gedeelte beïnvloeden hoe je later in het leven staat. Om die reden vindt ze het van belang dat kinderen veilig opgroeien.

Het afstudeeronderzoek bij het Lectoraat Jeugd en Gezin vond Seval een mooie kans om haar kennis op het gebied van opvoeding uit te breiden. Het lectoraat heeft veel expertise wat opvoeding betreft. Daarnaast leek het haar interessant om bij het lectoraat af te studeren, omdat zij onderzoek hebben verricht naar professioneel ouderschap in gezinshuizen. Dit is een actuele woonvorm, omdat het aantal gezinshuizen en plaatsingen van kinderen in gezinshuizen gestaag toeneemt.

De vraag die Seval graag wilde onderzoeken is welke rol vindingrijkheid in de opvoeding heeft, op welke manier dat vorm krijgt, en wat de waarde ervan is. Dit wilt ze graag theoretisch kunnen verantwoorden. Gedurende de opleiding is ze vaak tot de ontdekking gekomen dat vindingrijkheid van

groot belang is in het werk van een SPH-er. Op haar stages kreeg vindingrijkheid een andere betekenis. Het ging daar niet zo zeer om de middelen die voor handen waren, maar er werd per situatie gekeken hoe er als professioneel opvoeder vindingrijk gehandeld kon worden om aansluiting te vinden bij een kind.

Het analyseren van de videobeelden aan de hand van het theoretisch kijkkader (conceptueel kijkkader) vond Seval erg leerzaam. Dit heeft er voor gezorgd dat zij haar eigen kaders meer kon loslaten en daardoor objectiever kon analyseren. Daarnaast vond ze het leerzaam om vindingrijke fragmenten in interviews, met een gezinshuismoeder en een puber, te bespreken. In de interviews kwamen gedachten en motieven naar voren, waardoor een situatie en interventie een vollediger beeld kregen volgens Seval.

Door het onderzoek heeft Seval onderzoekvaardigheden ontwikkeld die zij in het werkveld kan toepassen. Ze heeft geleerd hoe ze op een systematische wijze aan een (hulp)vraag werkt. Concreet betekent dit dat ze nu beter in de praktijk, de verkregen bevindingen en kennis, in een hulpverleningssituatie, kan ordenen en daarop haar professioneel handelen kan baseren. Seval kan nu beter afstand van een hulpverleningssituatie nemen en dit objectief analyseren. Dit heeft als doel dat haar handelen beter aansluit op een situatie.

Thijs heeft de verdiepingsminor pedagogiek gevolgd. Opvoeding vindt hij erg interessant en de doelgroep die betrekking heeft tot deze minor ook. De opvoeding van een kind is volgens hem erg belangrijk omdat dit bepaalt hoe het kind zich later gedraagt.

Het afstudeeronderzoek heeft hem verschillende inzichten gegeven. Zo is hij te weten gekomen dat vindingrijkheid een meerwaarde heeft in interactie met pubers.

Het onderzoek heeft er voor gezorgd dat hij meer vindingrijke interventies kan toepassen. Uit het onderzoek zijn namelijk verschillende vaardigheden en technieken gevonden die ingezet zouden kunnen worden.

In de toekomst zou Thijs misschien wel een gezinshuis willen starten. Dit onderzoek heeft hem een goed beeld gegeven over gezinshuizen en de effectiviteit ervan. Daarnaast heeft hij meer kennis vergaard over de pubers, opvoeding en gezinshuizen tijdens het literatuuronderzoek.

De onderzoek vaardigheden van Thijs zijn vergroot door deze opdracht. Hij weet wat er in een onderzoek van hem wordt verwacht en hoe een kwalitatief onderzoek wordt verricht.

Het onderzoek naar gezinshuizen is erg actueel. Waarschijnlijk gaan gezinshuizen in de toekomst een steeds grotere rol spelen bij de opvang van kinderen. Het is namelijk niet alleen financieel aantrekkelijk voor de overheid, maar vaak ook nog beter voor de kinderen. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat de gezinshuizen en de plaatsingen van kinderen in de gezinshuizen toenemen.

Het analyseren van het beeldmateriaal is een leerproces geweest voor Thijs. Hij heeft zijn eigen kaders los moeten laten, omdat er geanalyseerd moest worden vanuit het conceptueel kijkkader. Op deze manier heeft Thijs objectiever naar de videobeelden gekeken.

Van het interview met een puber heeft hij ook veel geleerd. Hij weet nu hoe hij met zijn vragen beter aan kan sluiten bij de puber.

Hoofdstuk 2 Vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op de vraag; *wat is vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief?*. De vraag: *'wat is de zichtbare positieve reactie van de puber na een vindingrijke interventie'* zal ook aan bod komen. Aan het begin van het onderzoek was dit een deelvraag, maar er is voor gekozen deze samen te voegen met deelvraag één. Gedurende het onderzoek is duidelijk geworden dat een zichtbare, positieve reactie een gevolg is van een vindingrijke interventie. Wanneer er niet sprake is van een positieve reactie, kan er ook niet gesproken worden over een vindingrijke interventie.

Voor het beantwoorden van de deelvraag wordt er gebruikt gemaakt van literaire bronnen en het expertinterview dat is afgenomen met speltherapeut Dineke Bent. Allereerst wordt uitgelegd wat vindingrijkheid precies is. Daarna wordt er gekeken welke rol vindingrijkheid in de hulpverlening heeft. Vervolgens richt deze deelvraag zich op wat vindingrijkheid betekent vanuit pedagogisch perspectief en wordt er in kaart gebracht wat de zichtbare, positieve reactie van een puber is na een vindingrijke interventie. Tot slot zal er een conclusie volgen die antwoord geeft op deze deelvraag.

2.2. Wat is vindingrijkheid?

2.2.1. Wat is er bekend over vindingrijkheid?

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat er momenteel weinig literatuur bekend is over vindingrijkheid. Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden, wordt er gekeken naar literatuur over 'creativiteit'. Dit begrip lijkt het meest overeen te komen met vindingrijkheid. Naar creativiteit is veel onderzoek gedaan, maar dit begrip wordt meestal verkeerd geïnterpreteerd. Vaak wordt er gedacht aan knutselen of handvaardigheid. Dat het veel tijd kost en bedoeld is voor zweverige types (Byttebier, 2002). Vindingrijkheid zou een beter woord kunnen zijn voor ons onderzoek, omdat het niet deze vooroordelen kent. Hoewel er over creativiteit meer literatuur beschikbaar is, blijkt het toch lastig om een eenduidige omschrijving van creativiteit te geven.

Bent benoemt in het interview haar definitie over vindingrijkheid. Volgens haar is creativiteit een manier van zoeken naar bijvoorbeeld contact in een interactie met de ander, dat meer omvat dan alleen een gesprek met woorden. Tevens is creativiteit niet standaard (Bent, persoonlijke communicatie, 16 januari 2015).

Voor de leesbaarheid gebruiken we in de tekst het woord creativiteit. Later zal in de conclusie het woord vindingrijkheid gebruikt worden.

2.2.2. Het menselijk denken

Igor Byttebier (2002), Belgisch consultant voor Centrum voor de Ontwikkeling van het Creatief Denken, stelt dat de mens over een heel efficiënt en effectief denksysteem beschikt. Mensen hebben denkpatronen ontwikkeld om situaties te herkennen, hanteren en op te slaan als we er succes mee boeken. In een vergelijkbare situatie kan het denksysteem een patroon snel herkennen, bijstellen en toepassen. Dit gebeurt op een gegeven moment automatisch, wat minder energie kost en zorgt ervoor dat de aandacht op nieuwe dingen gevestigd kan worden. Volgens Byttebier bestaan deze patronen uit ervaringen die wij hebben opgebouwd in de loop der jaren.

Voorbeeld van een denkpatroon: *Wanneer je leert autorijden, moet je verschillende handelingen leren die je tegelijk moet doen. Op een gegeven moment gaat dit allemaal automatisch en kan je veel makkelijker gesprekken voeren en radio luisteren.*

Ons denksysteem met denkpatronen beschikt over een stabiliteit om patronen snel te leren en uit te voeren. Byttebier legt uit dat het bedenken van een nieuw denkpatroon of patroon doorbrekend denken, creatief denken is. Aan de andere kant kunnen vaste denkpatronen ook voor problemen zorgen. Wanneer dit zo op de automatische piloot gaat, is het moeilijk om te gaan met veranderingen. Voorbeeld van het herkennen van een denkpatroon, maar niet goed weten hoe je ermee om moet gaan: *Je wilt gaan autorijden in Engeland, waar bekend is dat je aan de linkerkant moet rijden en komt erachter dat je veel handelingen opeens met je andere hand moet gaan doen. Dit zal, vooral in het*

begin, wat moeilijker gaan. Tevens laat dit voorbeeld zien dat er een denkpatroon wordt doorbroken. Volgens Byttemier heet dit proces creativiteit.

2.2.3. Waar is creativiteit te vinden?

Hoogleraar psychologie Csikszentmihalyi interviewde meer dan negentig mensen die een grote invloed hebben gehad in de geschiedenis en waarbij creativiteit een belangrijke rol speelde. In zijn boek 'Creativiteit' (1999) beschrijft Csikszentmihalyi dat hij het eenzijdig vindt om te zeggen dat creativiteit een denkproces is dat zich alleen afspeelt in de hoofden van bijzondere mensen. Volgens hem is het een interactie tussen denkprocessen en de sociaal-culturele context. Creativiteit van mensen betekent dat een persoon iets verandert in een omgeving of een geheel nieuwe omgeving creëert. Met andere woorden, niet een persoon met het creatieve eigenschap bepaalt wat creativiteit is, maar de *omgeving* die de creativiteit opneemt.

Een voorbeeld is dat iemand ontdekt hoe hij zijn eigen gitaar kan maken met een stuk hout en wat snaren. Mensen in zijn omgeving vertellen hem dat hij creatief is, omdat ze niemand eerder hebben gezien met deze uitvinding. Tegelijkertijd kan het zo zijn, dat aan de andere kant van de wereld, een dorp is waar iedereen zijn eigen gitaar maakt met een stuk hout en wat snaren. Maar daar vertelt niemand elkaar dat ze creatief zijn, omdat iedereen dit doet en het daarom niet nieuw is voor hun. Csikszentmihalyi meent dat, wanneer mensen vast willen stellen of iets creatief is, ze zich in een paradoxale situatie bevinden. Elk gebied met zijn eigen cultuur en kennis, waarin een mens kan denken en handelen, beschikt over menselijke creativiteit. Mensen worden omgeven door mogelijkheden en bereiken deze door het overschrijden van de grenzen van cultuur en kennis tot steeds nieuwe uitvindingen, klein of groot, die toegang geven tot nieuwe ervaringen. Daarnaast beschrijft hij dat voornamelijk mensen die zich geroepen voelen, tot bijvoorbeeld een bepaald beroep, makkelijker grenzen overschrijden. Deze mensen zijn intrinsiek gemotiveerd en meer geneigd tot creatief handelen.

Uit ander internationaal onderzoek in het onderwijs blijkt ook dat creativiteit context gebonden is. Het wordt bedacht door een persoon in een omgeving met gewoonten, middelen en kennis en waar nieuwe ideeën worden beoordeeld. Bovendien kan creativiteit alleen worden toegepast als een persoon over voldoende kennis en vaardigheden beschikt in het domein waar het creatief wil zijn, zoals bijvoorbeeld een gezinshuis. Hierdoor is het aannemelijk dat er verschillende uitingen van creativiteit zijn vanwege het vermogen, de bevoegdheden en de motivatie van een persoon om kennis en vaardigheden te bezitten. Daarnaast moet er in dat domein voldoende ruimte zijn om nieuwe ideeën te genereren en op de lange termijn te kunnen denken.

Tot slot moeten mensen ook intrinsiek gemotiveerd zijn om vernieuwend te willen zijn (Hämäläinen & Vähäsantanen, 2011). Dit is overeenkomstig met wat Csikszentmihalyi beschrijft dat wanneer mensen zich geroepen voelen, meer geneigd om creativiteit te uiten.

Bent benoemt in het interview dat zij de mate van creativiteit af vindt hangen van de persoon die het toepast. Die persoon moet voor creativiteit open staan. Haar ervaring als hogeschool docent aan de Christelijke Hogeschool Ede, is dat studenten van de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH) meer open staan voor creativiteit dan studenten van de opleiding Maatschappelijke Werk en Dienstverlening (MWD). Bent merkt dat MWD studenten de voorkeur geven aan een gesprek om een cliënt te begeleiden. Zij staan minder open voor een andere vorm.

Ook is haar ervaring dat collega hogeschooldocenten, die gevoelig zijn in contact met de ander, heel creatief kunnen zijn. Volgens haar zijn dat tevens de collega's die goed zijn in bijvoorbeeld studentenbegeleiding. Maar er zijn ook collega's van Bent die dat helemaal niet zijn. Deze collega's hebben er geen behoefte aan om creatief te zijn, omdat ze daar niets mee hebben (Bent, persoonlijke communicatie, 16 januari 2015).

2.2.4. Bewust worden van menselijke capaciteiten

Een volgend belangrijk element van creativiteit is breder kijken naar de capaciteiten van een mens. Iedereen heeft een persoonlijke levensgeschiedenis die een breed scala heeft opgeleverd aan kennis, vaardigheden, wijsheden, fouten, successen en pijnlijke gebeurtenissen. Door dit scala van gebeurtenissen en ervaringen als kennis te zien, wordt er breder gekeken naar de capaciteiten van een mens en kan een persoonlijke geschiedenis gebruikt worden voor de toekomst. Uiteindelijk kunnen er nieuwe mogelijkheden gecreëerd worden om nieuwe paden te bewandelen. Robinson (2011) veronderstelt dat iedereen over grote creatieve capaciteiten beschikt. Het is alleen de kunst om deze te ontwikkelen.

Voorbeeld van verschillende uiting van creativiteit door anders te denken over capaciteiten: *Apple is op een andere manier creatief dan dat Starbucks dat is. Zo bedenkt Apple nieuwe producten, terwijl Starbucks dat eigenlijk niet doet. Koffie bestond al veel langer. Toch kunnen ze €5,- voor een kopje koffie vragen. Dit komt omdat ze op een vernieuwende manier te werk gaan. Ze geven net een andere twist aan de koffie, waardoor het toch anders is. In allebei de situaties gaat het over creativiteit.*

2.3. Betekenis creativiteit in de hulpverlening

2.3.1. Geen kant-en-klare oplossingen

Eigenlijk overal, maar voornamelijk in de hulpverlening, doen zich situaties voor waar geen kant-en-klare oplossing voor bestaat. Wanneer die oplossing toepasbaar is op de situatie, is het resultaat meestal van korte duur. De samenleving verandert en het sociale zorgstelsel beweegt mee.

Verandering in de hulpverlening vraagt steeds om creativiteit.

Volgens Hoogleraar Dudink, ontwikkeling- en sportpsycholoog, wordt er een groot beroep gedaan op hulpverleners om deze veranderingen door te kunnen voeren en dit te vertalen naar de praktijk. Hij stelt dat verandering en vernieuwing, in vele verschillende vormen, vragen om creativiteit. Creativiteit is een eigenschap die gebruikt moet worden in teamverband, op organisatieniveau in het omgaan met een ingrijpende zorgmaatregel, maar ook in een complexe hulpverleningssituatie met een cliënt. Op deze gebieden doen zich allerlei situaties voor waar geen standaard oplossing voor bestaat. Creatief denken zorgt ervoor dat er een aansluitende oplossing te vinden is voor een onvoorziene situatie (Dudink, 2007, p. 13).

Volgens Bent heb je creativiteit nodig als de vanzelfsprekendheid in de interactie bij een cliënt weg is. Dit betekent dat de cliënt moeite kan hebben in het contact maken, om zich te uiten en te kunnen communiceren. Een hulpverlener moet gaan zoeken hoe het contact opgebouwd kan worden en kijken welke manier bij een cliënt past, om hem verder te helpen (Bent, persoonlijke communicatie, 16 januari 2015).

2.3.2. Profiel hulpverlener

In de opleiding van Sociaal Pedagogische hulpverlening (SPH) van de Christelijke Hogeschool Ede, wordt vaak benoemd dat studenten de competentie creativiteit moeten ontwikkelen. Te denken valt bijvoorbeeld aan een groepssituatie. Deze kan worden voorbereid, maar kan ook totaal anders verlopen dan je had verwacht. Daarvoor is creativiteit belangrijk. Het Landelijk Opleidingsoverleg SPH heeft het boek 'De creatieve professional' (2009) gepubliceerd met de 15 belangrijke kwalificaties van een Sociaal Pedagogisch Hulpverlener. Ze schrijven dat de belangrijkste competenties bestaan uit: creativiteit, voorstellingsvermogen en het kunnen bedenken van niet traditionele aanpakken van problemen en situaties. Er wordt benadrukt dat creatief werken één van de belangrijkste vaardigheden zou moeten zijn van een SPH-er.

De transformatie in het sociale domein, dat 1 januari 2015 zijn intrede heeft gedaan, heeft ervoor gezorgd dat er een nieuw competentieprofiel voor de sociale werkers is ontwikkeld. Eén van de kerncompetenties van de nieuwe sociale werker, ook wel de nieuwe generalist genoemd, is inspirerend en creatief zijn. Het is steeds meer van belang dat sociale werkers ondernemerskwaliteiten bezitten, om de hulpverlening te begeleiden rondom de cliënt (Sprinkhuizen & Scholte, 2012).

2.3.3. Hulpverleners door middel van creativiteit

Wanneer het mensen zelf niet meer lukt om met hun problemen om te gaan, of de omgeving vindt dat er iets aan gedaan moet worden, wordt er meestal hulpverlening ingeschakeld. Deze cliënten zitten vaak vast in de manier waarop ze de werkelijkheid ervaren. Het centrale doel van een hulpverlener is dat de cliënt zelf zo zelfstandig mogelijk vorm kan geven aan zijn leven.

Daarbij is het van belang dat de hulpverlener de creativiteit activeert van de cliënt. De creativiteit van de cliënt zorgt er namelijk voor dat hij op een andere manier naar zijn huidige werkelijkheid gaat kijken. Hierdoor krijgt een cliënt inzicht in zijn problematiek en kan hij bijvoorbeeld zelfstandig bepalen hoe hij zijn probleem kan aanpakken.

Een hulpverlener beschikt over een allerlei instrumenten en methodieken om een cliënt in een complexe situatie te helpen, afhankelijk van zijn kennis en ervaring. Het is zelden wenselijk om ze standaard te gebruiken, omdat elke hulpverleningssituatie anders en/of complex is. Om methodieken zo goed mogelijk toe te passen, is het van belang om eerst een dialoog met de cliënt aan te gaan en zijn hulpvraag serieus te nemen. Vervolgens is belangrijk om de methodiek af te stemmen op de inbreng van de cliënt, zoals het inzetten van een kracht en/of beperking. Op deze manier kan een cliënt zo zelfstandig mogelijk zijn situatie vormgeven.

Het gezamenlijk gebruiken van methodiek en eigen kracht van de cliënt is een creatieve opgave voor de hulpverlener en de cliënt. De cliënt moet een nieuw pad bewandelen om anders naar zijn huidige werkelijkheid te kijken en de hulpverlener moet aansluiten op de persoonlijke hulpvraag van de cliënt (Rosmalen, 2000).

Bent vertelt in het interview dat het gebruik van creativiteit in de hulpverlening betekent dat je samen met je cliënt op zoek gaat naar hoe je bij een doel moet komen. Dit doe je op een manier die niet vast staat in een methodiek. Het is een manier waar je over na moeten denken. Je manier van werken is pas creatief als je echt afstemt op de cliënt en zijn persoonlijke deel daarin meeneemt. Volgens Bent speelt het hulpverleners zich af in menselijke interactie en dat is niet te vatten in een methodiek. De wijze van hulpverleners hierbij is, de cliënt volgen en op hem af te stemmen. Kortom creativiteit zorgt ervoor dat je afstemt op de cliënt (Bent, persoonlijke communicatie, 16 januari 2015).

2.3.4. Psychologische creativiteit

Het begrip creativiteit is te onderscheiden in twee betekenissen, volgens Boden (1991):

- *Historische creativiteit*; dit zijn prestaties die een grote invloed of toevoeging hebben op de menselijke geschiedenis. Niet de persoon die de prestatie heeft geleverd of de weg er naar toe staan centraal, maar het product zelf is van grote waarde.
- *Psychologische creativiteit*; het product van de psychologische creativiteit is waardevol voor de persoon die de prestatie heeft geleverd. Daarnaast is het creatieve proces, de weg naar een nieuw product, een waardevol product. In de hulpverlening wordt er met psychologische creativiteit gewerkt.

Vervolgens stelt Boden dat psychologische creativiteit is op te delen in product en proces:

- *Creatieve product*; is wat je kunt waarnemen als uiting van creativiteit. Dit kan een probleemoplossend of vormgevend product zijn. Te denken valt aan een oplossing om van een ziekte af te komen of een vormgeving van een probleem, zoals bijvoorbeeld het leuk maken van de afwas door muziek op te zetten.
- *Creatieve proces*; niet het product staat centraal, maar de weg om tot een product te komen. Er zijn bijvoorbeeld veel manieren om een probleem op te lossen. Hier staat de vraag centraal 'op welke manieren kan dat?' en 'hoe wil je dat doen?'. Het bezig zijn met deze bezinningsvragen is belangrijker dan om bij het einddoel, 'het probleem op lossen', te komen.

2.3.5. Creatief proces

Het lijkt verwarrend maar zowel bij het *creatieve product* als bij het *creatieve proces* is er sprake van een creatief proces. Hiermee wordt de manier bedoeld waarop men tot een creatief product komt of door een creatief proces gaat. Verschillende literaire bronnen maken gebruik van de klassieke fasen

van het creatief proces dat is beschreven door Wallas. Hij ontwikkelde als één van de eerste onderzoekers het creatieve proces. De fasen zijn *preparatie, incubatie, illuminatie en verificatie*.

1. *Preparatie*: In deze fase wordt het probleem vanuit verschillende perspectieven bekeken en worden er deelproblemen gemaakt.
2. *Incubatie*: Het probleem wordt opzij gelegd. Er wordt iets anders gedaan en niet meer aan het probleem gedacht. Hierdoor krijgt het probleem de rust om nieuwe manieren in het onderbewustzijn te combineren. Deze fase kan lang duren.
3. *Illuminatie*: Er schiet plotseling een oplossing of een idee in je op. Dat kan betekenen dat de incubatie succesvol is afgerond en de *illuminatie* optreedt. Toch is het niet helemaal de oplossing die wordt gezocht, maar een glimp van de oplossing.
4. *Verificatie*: In deze fase wordt er gewerkt aan de gevonden oplossing. Hier wordt goed nagedacht over de kwaliteit van de oplossing (Dudink, 2007).

2.3.6. Creatieve therapie

In de hulpverlening zijn er allerlei soorten therapieën om aan problemen te werken en/of er mee om te gaan. Volgens Smeijsters (2008), psycho-musicoloog, is creatieve therapie een medium voor zelfexpressie van de persoonlijkheid, zodat verdrongen gevoelens, die zichtbaar worden tijdens het medium, geaccepteerd kunnen worden. De creatieve therapeut ondersteunt de cliënt om dit op een veilige manier te beleven. Hij benadrukt dat het niet gaat of iemand zichzelf kunstzinnig kan uiten, maar dat het voornamelijk gaat om de creatieve ervaringen in therapie die bruikbaar zijn voor de cliënt. Deze ervaringen helpen de cliënt in het omgaan of werken aan zijn probleem. Smeijsters stelt dat creatieve therapeuten cliënten ondersteunen om een betere 'levenskunstenaar' te worden. Speltherapie is een medium waardoor men nieuwe ervaringen kan krijgen vertelt Bent in het interview. Vanuit de literatuur wordt er volgens haar verwezen naar het mentaliseringsproces. Hierdoor wordt er een (ver)nieuw(d) pad aangelegd in de hersenen. Eigenlijk worden de paden met negatieve ervaringen herschreven met de positieve ervaringen, waardoor iemand zich kan herstellen en verder kan ontwikkelen (Bent, persoonlijke communicatie, 16 januari 2015).

2.4. Creativiteit vanuit pedagogisch perspectief

2.4.1. Speelse houding

Van Rosmalen meent dat creativiteit ontstaat vanuit een speelse houding. Hij maakt in zijn boek 'Het woord van de verbeelding' (2012) de vergelijking tussen creativiteit en spel. Men kan daarin een voorbeeld nemen aan kinderen. Zij bewegen zich gemakkelijk tot spontaan spel, hebben een eigen manier van het ontdekken en doen dit op een speelse manier. Hun spel kan niet geforceerd worden. Wanneer kinderen ouder worden, meer beleven en een eigen waarneming hebben, zijn er allerlei ervaringen ontwikkeld wat de spontaniteit van spel belemmert. Spontaan spel gaat over in doelgerichtheid.

Belangrijke voorwaarden van spontaan spel zijn dat er geen regels of verwachtingen zijn. Het ontstaat vanuit intrinsieke gemotiveerdheid en er is geen sprake van controle willen hebben over het spel. Spel is ook een vorm van creativiteit, benoemt Bent in het interview. Er is daar onderzoek naar gedaan bij kinderen door Jelle Jolles, vertelt ze. In het onderzoek biedt hij veel mogelijkheden aan en laat hij de kinderen zoveel mogelijk spelen. De hersenen leggen dan constant nieuwe paden aan. Alle paden die je in je leven hebt aangelegd, zorgen ervoor dat je dingen in je leven beter kunt verwerken (Bent, persoonlijke communicatie, 16 januari 2015).

2.4.2. Spel

Aan de hand van drie theorieën beschrijft Van Rosmalen (2012) wat het nut van spel is:

- *De adaptatietheorie van Piaget*. Volgens de adaptatietheorie leren kinderen in spel, vanuit spontane interesse, welke mogelijkheden en invloeden ze kunnen uitoefenen. Centraal staan de succeservaringen die ze opslaan tot vaste patronen om vervolgens in dezelfde situatie het patroon weer toe te passen en verbeteren.

- *De psychoanalyse van Freud.* Volgens Freud komt spel voort uit een onontwikkelde identiteit. Volwassenen hebben een innerlijk proces ontwikkeld om met interne conflicten om te gaan. Kinderen geven uiting aan hun innerlijke conflicten en behoeften door middel van zelfexpressie in spel.
- *De activatietheorie.* Deze theorie heeft meerdere vertegenwoordigers, waaronder ook Csikszentmihalyi. Volgens deze theorie zoekt de mens uit zichzelf naar een wenselijke balans tussen spanning en inspanning. Dit betekent dat spel kan afleiden en ontspannen. Daarnaast kan spel ook grensverleggend zijn om een einde te maken aan verveling.

Aan de hand van deze theorieën lijkt spel veel overeenkomsten te hebben met het begrip creativiteit. Het biedt ruimte voor het bedenken van nieuwe denkprocessen en denkpatronen. Het bevat een element van grenzen verleggen. Hierdoor kunnen nieuwe dingen worden ontdekt wat ook energie kan vergen. Tevens kan spel ruimte bieden voor een andere manier van zelfexpressie dan door middel van taal.

2.4.3. Referentiekaders opvoeders

Het referentiekader van opvoeders is essentieel voor de houding van kinderen ten opzichte van spel. Culturele waarden en normen spelen een belangrijke rol in hoeverre opvoeders aandacht hebben voor spel. In de westerse cultuur wordt de sensitieve responsiviteit van de opvoeders als bepalend beschouwd voor het bedenken van een veilig spelklimaat. Onder sensitieve responsiviteit wordt verstaan de mate waarin een opvoeder de behoeften en signalen van een kind opvangt en erop reageert. Te denken valt aan een opvoeder die een uitdagende omgeving voor een kind wilt scheppen wat tot spelen leidt (Rosmalen, 2012).

2.4.4. Creativiteit begint al in het gezin

Rogers beschouwt de menselijke vrijheid om eigen keuzes te maken, als een essentiële vereiste voor creatief gedrag. Dat begint al in het gezin. Wanneer kinderen en adolescenten in het gezin en op school regelmatig worden beoordeeld, blijven ze afhankelijk en onvolwassen. Volgens Rogers is het belemmerend voor je creatieve ontwikkeling om je te laten sturen door kritiek. Als een kind zich autonoom en met zelfvertrouwen ontwikkelt, krijgt het vanaf jonge leeftijd de mogelijkheid om te ervaren wat de gevolgen zijn als je zelf beslissingen maakt. Rogers veronderstelt dat zijn visie bevrijdend werkt. Creativiteit wordt gestimuleerd door verantwoordelijkheidsgevoel (Dudink, 2007).

2.5. Wat is de zichtbare positieve reactie van een puber na een creatieve interventie?

2.5.1. Wat is er vanuit de literatuur bekend?

In de literatuur is er weinig bekend over positieve zichtbare reacties van de puber in relatie tot de opvoeder na een interventie, laat staan met creatieve interventies. Vandaar dat er gekeken wordt naar welke aspecten een positieve gedragsverandering bewerkstelligen. Dit wordt in de volgende paragrafen in kaart gebracht.

2.5.2. Aansluiting vinden bij de puber

Om gedragsverandering te bewerkstelligen is het essentieel om eerst aansluiting te vinden bij de puber. Een opvoeder en een puber moeten een band hebben opgebouwd. Een relatie is de basis om een puber constructief te begeleiden en een positieve gedragsverandering te bewerkstelligen. De puber kan dan open staan voor de inbreng van de opvoeder. Het vereist verschillende vaardigheden van een opvoeder om aansluiting te vinden bij een puber (Langeveld & Noordam, 2011).

2.5.3. Vaardigheden van de opvoeder voor het bewerkstelligen van aansluiting

Er zijn verschillende vaardigheden om tot een goede relatie te komen en te behouden met de puber.

- **Het scheppen van een veilige sfeer**

Een veilige sfeer bieden is één van deze vaardigheden. Wanneer er niet wordt gezorgd dat de puber zich veilig voelt, is de kans groot dat wat hem wordt aangeboden, niet wordt opgepakt. Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat wanneer er een gesprek plaatsvindt met de puber, een ander kind er niet doorheen praat. Of wanneer het kind iets persoonlijks vertelt, de opvoeder dit respecteert en het niet met meerdere mensen gaat delen (Delfos, 2005).

De puberteit brengt veel onzekerheid met zich mee. De puber maakt op verschillende gebieden in zijn leven en lichaam veranderingen door. In deze fase heeft de puber een band met de opvoeder nodig waarin hij zich veilig en zeker voelt (Prinsen & Terpstra, 2009). Andere belangrijke elementen voor het creëren van een veilige sfeer zijn het gevoel erkend te zijn en het gevoel begrepen te zijn. Openheid van de opvoeder is hier het sleutelwoord (Langeveld & Noordam, 2011).

- **De puber serieus nemen**

Een puber wil graag serieus genomen worden. Hij wil graag beschouwd worden als volwaardig gesprekspartner. Slot en Aken (2010) menen dat dit komt door de behoefte aan zelfstandigheid, maar dat ze tegelijkertijd ook het gevoel hebben dat ze kwetsbaar zijn. Wanneer de puber het gevoel heeft dat hij niet serieus wordt genomen, heeft hij vaak het idee klein gehouden te worden door de opvoeder. De puber kan voor zichzelf proberen op te komen door bijvoorbeeld te zeggen dat hij geen klein kind meer is. Op het moment dat een puber het idee heeft serieus genomen te worden door de opvoeder, kan hij openstaan voor adviezen. Opvoeders willen graag dat pubers naar hun luisteren. De pubers hechten er ook veel waarde aan dat er naar hun wordt geluisterd. Prinsen en Terpstra geven aan dat naar elkaar luisteren, zeker in een opvoedrelatie, altijd een wisselwerking is (Prinsen & Terpstra, 2009).

- **Belonen en complimenteren**

Het belonen van pubers lijkt essentieel te zijn in het bewerkstelligen van positieve gedragsverandering. Zo kunnen het geven complimenten, en het stimuleren van succeservaringen, helpen het zelfvertrouwen te vergroten. De puber ervaart op een positieve manier dat hij invloed kan uitoefenen op een situatie en voelt hij zich als persoon door de opvoeder gewaardeerd. De kans op het vertonen van positief gedrag wordt op deze manier vergroot (Akkerman, Blokland, Hagens, & Warnars-Kleverlaan, 1999).

- **Betrekken van de puber**

De opvoeder kan op verschillende manieren de puber betrekken in de begeleiding. Wanneer er bijvoorbeeld gelet wordt op taalgebruik, en er in wordt gegaan op interesses en recente trends, is de kans groot dat de puber zich meer begrepen voelt. Hij voelt zich gelijkwaardig. Daarnaast is er meer aansluiting bij de puber wanneer een opvoeder een middel gebruikt om met de puber in gesprek te komen. Zo kan de puber opener in een gesprek zijn wanneer er wordt gevoetbald of wanneer de opvoeder en de puber samen kaarten aan het maken zijn (Langeveld & Noordam, 2011).

In het interview vertelt Bent dat, wanneer je bijvoorbeeld een puber gaat begeleiden, het van belang is dat je de puber echt kent. Het is ook belangrijk dat je weet wat hem bezighoudt. Uit haar ervaring als speltherapeut blijkt dat pubers vaak door muziek worden geraakt. Door het middel muziek te gebruiken kan zij in een diepgaander gesprek komen, in plaats van alleen maar woorden te gebruiken. Bij een middel kan er gebruik gemaakt worden van meerdere zintuigen, waardoor je uitgebreider met elkaar communiceert (Bent, persoonlijke communicatie, 16 januari 2015).

- **Beroep doen op creatieve vermogens**

Van Rosmalen (2000) meent dat er een positieve reactie kan ontstaan bij de puber, wanneer er een beroep wordt gedaan op de creatieve vermogens. Dit verandert namelijk de manier van hoe de puber

naar zichzelf of zijn omgeving kijkt. Dit noemt hij ook wel 'persoonlijke groei' om (veranderlijke) situaties te hanteren. Deze positieve reactie lijkt overeenkomstig met een creatieve reactie. Een puber kijkt namelijk op een nieuwe manier en handelt op een nieuwe manier, waardoor er toekomstgerichtheid wordt bewerkstelligt.

2.6. Conclusie

De betekenis van vindingrijkheid is niet eenvoudig vast te stellen. Over het begrip is weinig te vinden, omdat dit woord mogelijk nog onbekend is. Het begrip creativiteit lijkt veel overeenkomsten te hebben met vindingrijkheid. Hier is duidelijk meer onderzoek naar gedaan. Ook blijft het lastig om over creativiteit een eenduidige omschrijving te geven, omdat het niet te vatten is in een begrip. Creativiteit is niet standaard. Het is *het zoeken of bedenken* van (of naar) iets nieuws.

Als we de vergelijking maken tussen creativiteit en vindingrijkheid, blijkt dat vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief inhoudt dat de opvoeder erop gericht is om de puber te stimuleren om inzicht te krijgen in zijn denkpatronen, deze uit te breiden, te vernieuwen en eventueel te herschrijven. Dit heeft als doel dat een puber zelfstandig zijn problemen kan aanpakken, waardoor er toekomstgerichtheid ontstaat.

Voor een opvoeder is het van belang om een constructieve vertrouwensband op te bouwen met de puber. Daarbij werkt het bevorderend als de opvoeder de puber onder andere serieus neemt en ingaat op zijn interesses. De vertrouwensband is een voorwaarde voor het bewerkstelligen van positieve gedragsverandering van de puber.

Concreet betekent vindingrijkheid het bedenken van nieuwe denkprocessen en denkpatronen.

Mensen beschikken over een automatisch en stabiel denksysteem, waarmee men bijvoorbeeld snel leert en dingen tegelijkertijd kan uitvoeren. Vindingrijkheid lijkt van belang te zijn wanneer zich een nieuwe situatie of een steeds terugkerend probleem voordoet. Het gebruik van vindingrijkheid kan tijd en moeite vergen in het denkproces. Het legt en vergroot verbindingen in onze hersenen, waardoor we situaties kunnen hanteren en nieuwe ideeën kunnen bedenken.

De hulpverlening werkt vanuit de psychologische vindingrijkheid. Wanneer mensen en jeugdigen vastlopen in hun maatschappelijk leven, wordt er gedacht dat het hen aan vindingrijk denken ontbreekt om een nieuw idee te bedenken of het probleem of de situaties te hanteren. Dit blijkt een rode lijn te zijn van meerdere auteurs. De vindingrijkheid van een cliënt lijkt geactiveerd te moeten worden om inzicht te krijgen te kunnen krijgen in zijn problemen en deze aan te kunnen pakken. De hulpverlening zou erop gericht moeten zijn om vindingrijke processen uit te lokken. Hierbij is het essentieel dat de hulpvraag van de cliënt serieus wordt genomen. Het toepassen van instrumenten en afstemmen op zijn persoonlijke inbreng vergt vindingrijkheid. Met andere woorden; als hulpverlener kun je professionele hulpverlening persoonlijk op maat aanbieden en bijstellen in het hulpverleningsproces waar dit nodig is.

Daarnaast zorgt vindingrijkheid in het begeleidingsproces voor een bredere manier van communiceren door meerdere of andere zintuigen te gebruiken. Hierdoor kan een cliënt zonder (te) grote hindernissen of escalaties begeleid kan worden. Spel is een belangrijk middel waardoor vindingrijke denkprocessen de ruimte en de gelegenheid krijgen. Hierdoor kunnen er nieuwe dingen geleerd worden. Dit proces kan alleen tot bloei komen in een klimaat van vrijheid en begint al in het gezin.

Hoofdstuk 3 De opvoedrelatie tussen een gezinshuisouder en een puber

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op de vraag; *hoe ziet de opvoedrelatie tussen een gezinshuisouder en een puber eruit?* Dit hoofdstuk brengt in kaart hoe gezinshuizen ontstaan zijn, wat gezinshuizen zijn, wie de doelgroep is en wat de effectiviteit is van een plaatsing in een gezinssituatie. Tevens wordt toegelicht wat de positieve gevolgen zijn voor het probleemgedrag van kinderen door een plaatsing in een gezinssituatie. Deze deelvraag richt zich op de opvoeding van een puber. Om deze reden wordt er kort beschreven wat de basisdoelen zijn in de opvoeding, wat de ontwikkeling van een puber inhoudt en wat dit betekent voor de opvoeder. Vervolgens wordt het verschil belicht in conflicten met het eigen kind en inhuisgeplaatst kind.

3.2. Gezinshuizen

3.2.1. Ontstaan gezinshuis

In 1971 werd er in Nederland het eerste gezinshuis gestart door het sociaal agogisch centrum, genaamd 'het Burgerweeshuis'. In het gezinshuis werden kinderen geplaatst tussen de tien en zestien jaar die niet meer thuis konden wonen, maar nog wel een band met hun ouders hadden. Voor hen werd er met een gezinsvorm naar toekomstperspectief gezocht tot aan de volwassenheid. Gelijktijdig kwamen gezinshuizen in zwaar weer terecht door politieke ontwikkelingen. De politiek pleitte voor een verschuiving van residentiële hulpverlening naar ambulante zorg en preventie. Er werd toen bezuinigd op gezinshuizen, want zij vielen onder residentiële hulpverlening (Baat & Berg-le Clerq, 2011).

Sinds januari 2015 is er een nieuwe Jeugdwet van kracht. In de nieuwe Jeugdwet staat dat gemeenten wettelijk verplicht zijn om kinderen die uit huis worden geplaatst, onder te brengen in een gezinshuis of pleeggezin. Kinderen mogen alleen nog in een residentiële instelling als plaatsing in een gezinssituatie aantoonbaar niet mogelijk is voor het welzijn van het kind of omdat er geen opvang in een gezinssituatie is.

Momenteel neemt het aantal gezinshuizen in Nederland gestaag toe. Tevens de plaatsing van het aantal kinderen in gezinshuizen toe (Factsheet Gezinshuizen, 2014).

3.2.2. Definitie gezinshuis

Mariska de Baat en Tijne Berg-le Clercq werken als onderzoeker bij het Nederlands Jeugdinstituut en zijn deskundig op het gebied van gezinshuizen. Baat en Berg-le Clercq omschrijven een gezinshuis als volgt:

Een gezinshuis is een kleinschalige vorm van residentiële hulpverlening. In een gezinshuis wonen een aantal kinderen, meestal drie tot zes, samen met de gezinshuisouders. De gezinshuisouders vormen meestal een echtpaar en proberen zoveel mogelijk het klimaat van een gezinssituatie te creëren. De continuïteit van het gezinsleven en de aandacht en steun van de gezinshuisouders kunnen de kinderen de hulp geven die zij nodig hebben voor hun verdere ontwikkeling (Baat & Berg-le Clerq, 2011, p. 2).

3.2.3. Gezinshuizen en pleegzorg

Op dit moment wordt er een onderzoek verricht vanuit het Lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede (CHE). Zij doen praktijkgericht onderzoek naar professioneel ouderschap in alledaagse leefsituaties in gezinshuizen. Uit praktijk blijkt namelijk dat de doelstelling van een langdurig verblijf in een gezinshuis niet altijd wordt gehaald.

Door het Lectoraat Jeugd en Gezin en studenten van de sociale opleidingen, wordt onderzoek gedaan naar de woonvorm gezinshuizen. Momenteel is er nog weinig literatuur over gezinshuizen beschikbaar. Er is wel vergelijkend onderzoek beschikbaar over pleegzorg. Een gezinshuis is te vergelijken met de woonvorm pleegzorg. Beiden woonvormen bestaan uit een gezinssituatie.

Pleeggezinnen en gezinshuizen zijn vormen van hulpverlening die meer lijken op het gewone leven in het gezin. Toch zijn er verschillende indicaties voor nodig. Er is een verschil in professionalisering van gezinshuisouders en pleegouders. Wanneer een kind door de kinderrechter uit huis wordt geplaatst vanwege zijn eigen veiligheid, is er de optie om het kind in een pleeggezin of residentiële jeugdzorg te plaatsen. Een pleeggezin is een lichtere vorm van hulpverlening en bedoeld voor kinderen die geen extra zorg nodig hebben. Onder residentiële jeugdzorg vallen onder andere leefgroepen en gezinshuizen, en is bedoeld voor kinderen met gedragsproblematiek (Lectoraat Jeugd en Gezin, 2012).

Daarnaast kunnen gezinshuishouders kiezen wat voor gezinshuisonderneming ze opzetten. Sommige gezinshuisouders zijn in dienst van een organisatie als professionele opvoeder of zijn franchisenemer bij Gezinshuis.com. Gezinshuis.com heeft een franchiseformule ontwikkeld voor gezinshuizen wat onder andere ook zorgt voor contracten met zorgaanbieders, zodat zij jongeren een plaatsing kunnen bieden in een gezinshuis.

Daarnaast krijgt één ouder van een gezinshuisgepaar een salaris, in tegenstelling tot een pleegouder. Een pleegouder krijgt alleen een vergoeding voor de hulp die wordt geboden. Een vereiste is dat de gezinshuisouder een werk- en denkniveau op minimaal mbo-niveau heeft op het gebied van de pedagogiek of onderwijs. Wanneer dit niet het geval is moet een gezinshuisouder, die is aangesloten bij Gezinshuis.com, voldoen aan het competentieprofiel van Gezinshuis.com. De competenties van beginnende gezinshuisouders worden door een bureau bestudeerd en beoordeeld. Niet iedere potentiële kandidaat wordt toegelaten als gezinshuisouder, omdat zij niet over de vastgestelde competenties beschikken. Het is onbekend in welke mate het competentieprofiel van Gezinshuis.com correspondeert met de functie-eisen uit het Functieboek Jeugdzorg.

Ook kunnen gezinshuisouders eventueel een woning toegewezen krijgen via een organisatie, terwijl pleegzorg plaats vindt in het huis van de pleegouders.

Tot slot is er een groot verschil in wonen op een leefgroep of in een gezinshuis voor kinderen. Op een leefgroep is er sprake van wisselende gezichten van begeleiders, waardoor de woonvorm weinig weg heeft van het gewone leven, in tegenstelling tot gezinshuizen en pleegzorg (Baat & Berg-le Clerq, 2011).

3.2.4. Doelgroep gezinshuis

Jaarlijks groeien er ongeveer 30.000 kinderen op buiten hun gezin van herkomst. Een aanzienlijk groot deel woont in een pleeggezin of een residentiële woonvorm. Nederland kent momenteel 587 gezinshuizen, waarin, naar schatting, 1728 kinderen zijn geplaatst (Factsheet Gezinshuizen, 2014). De gemiddelde leeftijd is 12 jaar. 93% van de kinderen is van Nederlandse afkomst en ruim de helft volgt speciaal onderwijs. Kinderen die een indicatie voor een gezinshuis krijgen hebben vaak gecompliceerde problematiek zoals, ADHD, autisme, hechtingsproblematiek en verwaarlozing. Deze kinderen hebben extra zorg en professionele begeleiding nodig (Gardeniers, 2013).

3.2.5. Effectiviteit van een gezinssituatie

Tussen de opvang in een gezinssituatie en een leefgroep blijkt een verschil in effectiviteit te zijn. Dit kan worden toegekend aan de kenmerken van de woonvorm.

Leslie Wilson en James Conroy (1999) hebben onderzoek gedaan naar de tevredenheid van kinderen die uit huis zijn geplaatst. Uit het onderzoek blijkt dat kinderen die opgroeien in een pleeggezin meer tevreden zijn over hun woonvorm dan kinderen die in een leefgroep opgroeien. Van de kinderen in een pleeggezin voelde 85 % zich gewild en beschermd bij zijn ouders.

De kinderen geven aan dat het pleeggezin positief bijdraagt aan hun leven en zien zichzelf als deel van de familie. Hoewel 58% van de kinderen het liefst bij het gezin van herkomst zou willen wonen, zou 80% van de kinderen het prima vinden om definitief bij hun pleegouders te blijven wonen.

Voor (pleeg)kinderen is het lastig om met hun biologische ouders goed contact te onderhouden. Zij bouwen tegelijkertijd een band op met de pleegouders en dit kan ervoor zorgen dat de (pleeg)kinderen loyaliteitsconflicten krijgen (Chapman, Wall, & Barth, 2004). Dit probleem lijkt zich minder voor te doen op een leefgroep. Een groepsleider is namelijk niet elke dag aanwezig en

beschikbaar voor het kind. Zij lijken daarin veel minder op gezinshuisouders die constant aanwezig zijn. (Weterings, 1984).

3.2.6. Invloed op probleemgedrag

De specifieke kenmerken van een gezinssituatie zorgen voor het ontwikkelen van een positieve relatie tussen de kinderen en een verzorger.

Uit onderzoek blijkt dat (pleeg)kinderen een betere relatie hebben met de opvoeder dan kinderen die in een leefgroep wonen (Bates, English, & Kouidou-Giles, 1997). De omgeving in een pleeggezin is meer inzichtelijk en de interacties tussen kinderen en opvoeder zijn positiever en langer. De relatie tussen de opvoeder en de kinderen heeft op verschillende manieren invloed op het probleemgedrag van de kinderen. Het zorgt ervoor dat het probleemgedrag vermindert en de opvoeder beter met het probleemgedrag om kan gaan, omdat deze het kind goed kent (Farby, Reitz, & Luster, 2002). Tevens heeft de warmte die een gezin met zich mee kan brengen een positieve invloed op kinderen (Redding, Fried, & Britner, 2000).

Ook heeft een positieve relatie tussen kinderen en hun opvoeder een positief effect op hun communicatieve vaardigheden. Een positieve relatie zorgt ervoor dat de opvoeder de kinderen begrijpt als zij met hem communiceren. Ook kan de opvoeder de communicatieve vaardigheden beter overbrengen (Farby, Reitz, & Luster, 2002).

Tot slot heeft een plaatsing in een gezinssituatie als voordeel dat de behandeling continu doorgaat. Uit evaluatieonderzoek van Van der Ploeg (1998) blijkt dat ruim 25% procent in 'De Glind' (jeugdzorgorganisatie) een hechtingsstoornis heeft en 43% sociaal angstig is. In een gezinssituatie krijgen kinderen meer de mogelijkheid om een hechtingsrelatie aan te gaan met de opvoeders en leeftijdgenoten, in tegenstelling tot een leefgroep waar wisselingen zijn in opvoeders en leeftijdgenoten. Het opgroeien voor kinderen met hechtingsproblematiek lijkt daarom beter te zijn in een gezinssituatie.

3.3. Opvoeding van een puber

3.3.1. Pedagogische basisdoelen

Marianne Riksen-Walraven (2000) heeft wetenschappelijk onderzoek gedaan naar wat belangrijk is voor de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen op school en thuis. Zij komt tot de volgende vier pedagogische basisdoelen:

1. *Bieden van emotionele veiligheid*

Volgens Riksen-Walraven is dit van primair belang. Wanneer kinderen zich veilig voelen in hun omgeving, durven ze te spelen en zich open te stellen voor andere pedagogische doelen. Veiligheid staat in de gezinspedagogiek gelijk aan een veilige gehechtheidsrelatie met biologische ouders of vervangende opvoeders.

2. *Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van persoonlijke competentie*

Hierbij staat centraal dat kinderen de gelegenheid krijgen, en uitgedaagd worden, om verschillende competenties te ontwikkelen. Te denken valt aan veerkracht, creativiteit en zelfvertrouwen. Deze competenties stellen kinderen in staat om problemen aan te kunnen en verschillende situaties te kunnen hanteren.

3. *Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van sociale competentie*

Dit begrip omvat de sociale vaardigheden als assertiviteit, samenwerken en inleven in de ander.

4. *Het overdragen van waarden en normen*

Tot slot meent Riksen-Walraven dat de kinderen de gelegenheid moeten krijgen om onderdeel te zijn van de waarden en normen op school en in het gezin. Ook moeten kinderen de kans krijgen om zich deze normen en waarden eigen te maken. Dit bevordert de socialisatie van de kinderen.

3.3.2. Ontwikkeling van een puber

De puberteit is de overgang van schoolkind naar volwassenen. Deze fase loopt ongeveer van 12 tot 20 jaar. In deze periode zijn de jongeren sneller overgevoelig en in sommige gevallen meer gespannen. Dit komt omdat de pubers zich op verschillende gebieden ontwikkelen:

- De ontwikkeling van eigen identiteit.
- De zoektocht naar autonomie met betrekking tot de ouder .
- Er is verandering in de cognitieve ontwikkeling. Absoluut denken maakt plaats voor relatief denken.
- Het lichaam maakt een rijpingsproces door.
- De seksualiteit gaat een belangrijke rol spelen (Slot & Aken, 2010)

Daarnaast experimenteren pubers met verschillende keuzemogelijkheden, leren ze omgaan met maatschappelijke verantwoordelijkheden en gaan ze relaties aan. De kinderjaren die voorafgaan aan de puberteit en het perspectief dat de opvoeder biedt, beïnvloedt de manier hoe de puber zich ontwikkelt (Delfos, 2012).

Wim Slot heeft op basis van verschillende onderzoeken zeven ontwikkelingstaken van een adolescent geconstrueerd. Zijn omschrijving wordt veel gebruikt en volgens Slot betekent het begrip ontwikkelingstaak een 'uitgesproken verwachting'. De ontwikkelingstaken zijn als volgt;

1. Vormgeven van veranderende relaties binnen het gezin
2. Zorgdragen voor gezondheid en uiterlijk
3. Zinvol invullen van vrije tijd
4. Vormgeven van seksualiteit en intimiteit
5. Participeren in onderwijs of werk
6. Vriendschappen en sociale contacten onderhouden
7. Omgaan met autoriteit (Slot & Aken, 2010, p. 20)

Het meest centraal binnen de puberteit is de identiteitsvorming. Met identiteit wordt verstaan; '*De manier waarop de persoon zichzelf beleeft als iemand met een herkenbare levensstijl die, ondanks allerlei veranderingen, consistent is en voor de mensen om hem heen als zodanig herkenbaar is*' (Slot & Aken, 2010, p. 12).

3.3.3. De ontwikkeling van de hersenen

Voor pubers is het vaak lastig om de gevolgen van hun acties te overzien op de lange termijn. Dit komt doordat de hersenen van pubers nog niet zijn volgroeid. De hersenen zijn pas volgroeid rond het 25e levensjaar (Deelman, 2004). Dit betekent niet dat je als opvoeder van een puber moet wachten tot de volgroeïing van de hersenen. Oefening en training helpt pubers om hun vermogen en inzicht te vergroten. Ze leren te overzien wat de gevolgen van hun acties kunnen zijn (Heffels, 2009). De opvoeder kan hierop inspelen door de puber te stimuleren om te oefenen hoe hij of zij weloverwogen een keuze maakt en hoe hij of zij overzicht kan scheppen in het maken van keuzes (Crone, 2008). Bij het stimuleren is het essentieel dat de opvoeder de puber constructief leert nadenken op de lange termijn. Uiteindelijk leidt dit bij de puber tot zich zelfstandig handhaven in (veranderlijke) situaties.

3.3.4. Verschil relatie tussen het eigen kind en een inhuusgeplaatst kind

Doornenbal, Okma en Singer (2002) hebben onderzoek gedaan naar de innerlijke logica van kinderen bij conflicten over regels met hun (pleeg)ouders.

Volgens Doornenbal et. al accepteren de meeste kinderen ouderlijk gezag, maar verdedigen ook hun persoonlijke autonomie en loyaliteit aan anderen. Het is van essentieel belang dat pleegouders, bij plaatsing van mishandelde of verwaarloosde kinderen, de overlevingsstrategieën van kinderen begrijpen en verstaan en het niet zien als probleemgedrag. Deze kinderen externaliseren hun binnenwereld door middel van gedrag. Wat ervoor kan zorgen dat het als probleemgedrag wordt gelabeld.

Opvallend uit dit onderzoek is dat eigen kinderen meer een beroep doen op de emotionele band met ouders om zo hun zin te krijgen. Eigen kinderen gaan er vanzelfsprekend vanuit dat het conflict wel weer goed zal komen. Ze kunnen voor zichzelf opkomen door een grote gemaaktheid van boosheid te laten zien. In tegenstelling tot pleegkinderen die het uiten van woede een gevaarlijke actie vinden.

Eigen kinderen zijn vaak overtuigd van hun relatie met hun ouders, terwijl pleegkinderen niet zo overtuigd zijn van de hun relatie met de pleegouders. Laat staan vanzelfsprekend vinden dat het conflict weer goed komt.

Doornenbal et al. verklaart het gedrag van de pleegkinderen als overlevingsgedrag; bang voor straf en misschien bang om uit huis gestuurd te worden. Deze pleegkinderen houden hun emoties in en kropen ze op. Dit leidt tot innerlijke conflicten en vaak onverdraaglijke emoties. Opgekropte conflicten en emoties worden vaak uitgelokt door kleine conflicten met hun pleegouders. Volgens Doornenbal et al. externaliseren kinderen hun innerlijke conflicten door middel van gedrag. De kinderen gaven in het onderzoek aan dat ze door hun gedrag een laag zelfbeeld hebben. Doornenbal et al. duidt op een mislukte plaatsing bij dit soort gevoelens van kinderen in relatie met hun 'probleemgedrag'.

De angst van pleegkinderen om uit huis gestuurd te worden is realistisch. Vaak komen pleegouders na voortdurend conflict met het kind te hebben, tot de beslissing om het kind door te plaatsen. De redenen die veel voorkomen zijn onmacht, overspannenheid of omdat eigen kinderen in het gezin prioriteit hebben.

Tot slot komt Doornenbal et al. tot een conclusie dat pleegkinderen, met innerlijke conflicten, handvatten nodig hebben hoe ze hun binnenwereld kunnen reguleren. Maar ook hoe ze voor zichzelf op kunnen komen in hun relatie met hun pleegouders zonder zichzelf te verliezen in hun boosheid.

3.4. Conclusie

Bij de puber staat de identiteitsvorming het meest centraal in de puberteit. Wanneer een puber in een gezinshuis wordt geplaatst, wordt er geadviseerd dat een gezinshuisouder extra rekening houdt met de identiteitsvorming van de puber. Juist bij inhuisgeplaatste pubers kan deze fase extra complex zijn vanwege hun opvoedsituatie. Het is essentieel om als gezinshuisouder het probleemgedrag van de puber te interpreteren als zijn ervaringswereld. Hierdoor kan een gezinshuisouder de puber beter begrijpen en inspelen op zijn behoeften.

Opvallend is dat er een verschil bestaat tussen conflicten met het eigen kind en een inhuisgeplaatst kind. Eigen kinderen durven, door middel van boosheid, hun zin door te drijven. Inhuisgeplaatste kinderen leggen zich vaak neer bij een regel of verbod van de pleegouders uit angst voor straf of om uit huis gestuurd te worden. Deze angst kan leiden tot innerlijke conflicten, met als mogelijk gevolg, het probleemgedrag. Het leren van handvatten, hoe deze kinderen assertief kunnen zijn in relatie met hun pleegouders, zou een verbetering kunnen zijn op hun probleemgedrag.

Verder is het kenmerkende van een gezinshuis, dat er meer aan professionalisering wordt gewerkt, in tegenstelling tot pleeggezinnen. Wanneer een puber uit huis wordt geplaatst en een indicatie voor extra hulpverlening krijgt, wordt de puber in een gezinshuis geplaatst. Wanneer aantoonbaar is dat een plaatsing in een gezinshuis niet in het belang van het kind is, wordt het in een leefgroep geplaatst. In een gezinshuis kunnen drie tot zes kinderen wonen en heeft één ouder van het gezinshuisgechtpaar recht op een salaris.

Ten slotte blijkt dat plaatsing in een gezinssituatie een positieve relatie bewerkstelligt, dat mogelijk zorgt voor vermindering van het probleemgedrag van een puber.

Hoofdstuk 4 De zichtbare vindingrijke interventies vanuit het beeldmateriaal

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op de vraag; *wat zijn zichtbare vindingrijke interventies vanuit het beeldmateriaal*. De vraag zal worden beantwoord door drie verschillende vindingrijke interventies uit te lichten die te zien zijn op het beeldmateriaal. Deze worden in dit hoofdstuk geanalyseerd.

Voor de verdieping zal er worden verwezen naar verschillende bijlagen om herhaling te voorkomen.

De onderwerpen die worden besproken zijn: *Het conceptueel kijkkader, de dataverzameling vanuit het beeldmateriaal, de best practices en verschillende cijfers*.

Ten slotte zal er in de conclusie antwoord worden gegeven op de deelvraag.

4.2. Conceptueel kijkkader

Bij de beantwoording van deelvraag één is geconcludeerd dat een opvoeder vanuit pedagogisch perspectief vindingrijk is wanneer hij de puber stimuleert om zijn denkpatronen uit te breiden, inzicht te krijgen in zijn probleem en dit zelfstandig aan te pakken.

Voor het conceptueel kijkkader wordt de volgende definitie gebruikt: Alle uitingen van de gezinshuisouder die **patroon doorbrekend** zijn in interactie met de puber om een positieve reactie tot stand te brengen. Deze definitie past volgens ons beter bij het kijken naar de videobeelden, omdat deze definitie concreter is.

De uitgebreide versie van het conceptueel kijkkader is te vinden in bijlage 1.

De fragmenten die vindingrijk zijn bevonden, hebben een score van validiteit 1 t/m 5. Score 1 betekent dat de interventie vindingrijk lijkt volgens het kijkkader, maar dat daaraan getwijfeld kan worden gezien de reactie van de puber. Score 5 betekent zeer goede vindingrijke interventie volgens het kijkkader. Dit houdt in dat de gepleegde interventie patroon doorbrekend is, dat er aansluiting wordt gevonden bij de puber en/of er een zichtbare positieve reactie te zien is bij de puber. Voor een meer uitgebreide toelichting van de score zie bijlage 1.

4.3. Dataverzameling beeldmateriaal

Vanuit de videoanalyse hebben we van gezinshuis 4 en 5 fragmenten geturfd waarin vindingrijke interventies van gezinshuisouders te zien zijn. Van gezinshuis 4 en 5 hebben we een totaal van 211 fragmenten kunnen verzamelen.

Op basis van de fragmenten hebben we een kernlabelschema samengesteld. Er is er per sublabel een nieuwe selectie gemaakt met de beste fragmenten. Deze beste fragmenten worden best practices genoemd. De best practices zijn getranscribeerd voor de analyse en zullen beschreven worden in paragraaf 4.4.

4.3.1. Kernlabelschema

De sublabels en dimensies zijn uitgewerkt in een kernlabelschema. De leeswijzer van het kernlabelschema is beschreven in bijlage 2 en het kernlabelschema is te vinden in bijlage 3. Het kernlabelschema is ons analyse-instrument om antwoord te kunnen geven op wat zichtbare vindingrijke interventies zijn. De fragmenten bevatten vindingrijke interacties van gezinshuisouders met pubers. Deze zijn allereerst gebaseerd op de theoretische onderbouwing en vervolgens vanuit de videoanalyse en experts. De nieuwe uitkomsten worden vanuit de videoanalyse niet verder onderbouwd met theorie, gezien de tijd, maar als aanbeveling aangediend.

4.4. Best practices

In deze paragraaf zal stil worden gestaan bij de beste fragmenten per sublabel of er wordt een korte analyse gegeven over het sublabel. In bijlage 4 zijn deze best practices (BP) getranscribeerd. Hier wordt met regelmaat naar verwezen tijdens de analyse.

Er zal eerst wat verteld worden over het sublabel, gevolgd door een inleiding van de best practice en tot slot volgt een analyse van de best practice. De best practices hebben de beste opbrengst in het sublabel. Ze geven een duidelijke positieve reactie van de puber weer en er is een vindingrijke interventie te zien, zoals is beschreven in het kijkkader en deelvraag één.

Alle oorspronkelijke namen in de transcripten (en in de bijlagen) zijn vervangen door een formeel en inhoudelijk vergelijkbare vorm (in verband met anonimiseren van de opname).

4.4.1. Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder het creatieve proces uitlokt bij de puber.

Bij het onderzoek naar vindingrijkheid komt zowel uit de literatuur als uit het expertinterview naar voren dat vindingrijkheid verbindingen vergroot in onze hersenen. Hierdoor kunnen we verschillende situaties hanteren en nieuwe ideeën bedenken.

Vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief houdt in dat de opvoeder erop gericht moet zijn om de puber te stimuleren om inzicht te krijgen in zijn denkpatronen, deze uit te breiden, te vernieuwen en eventueel te herschrijven. Dit heeft als doel dat een puber zelfstandig zijn problemen kan aanpakken, waardoor er toekomstgerichtheid ontstaat.

Voor een opvoeder is het van belang om een constructieve vertrouwensband op te bouwen met de puber. Daarbij werkt het bevorderend als de opvoeder de puber onder andere serieus neemt en ingaat op zijn interesses. De vertrouwensband is een voorwaarde voor het bewerkstelligen van een positieve gedragsverandering bij de puber.

Van Rosmalen (2000) beschrijft dat het activeren van creatieve vermogens, de manier van waarnemen van de werkelijkheid verandert. Vanuit de videobeelden is te zien dat de gezinshuisouder dit doet door middel van spel, humor, overdrijven, intonatie, sarcasme of door een fictief verhaal te vertellen aan de puber.

Bij dit sublabel worden de meeste fragmenten gescoord; 84 fragmenten. Bij dit sublabel wordt beduidend meer en hoger gescoord door gezinshuis 5. Het verschil zit voornamelijk in het *'gebruik maken van een spel om de puber uit te lokken'* (alle 15 fragmenten van gezinshuis 5), *'uitlokken door middel van humor'* (13 fragmenten waarvan 12 van gezinshuis 5), *'gebruik maken van een middel om de puber uit te lokken'* (alle 7 fragmenten van gezinshuis 5) en *'puber uitdagen door fictieve opmerking/verhaal'* en *'uitlokken door middel van sarcasme'* (bij elkaar alle 5 fragmenten van gezinshuis 5). Een mogelijke reden van deze verschillen kan zijn dat gezinshuis 5 vaak na het eten een spelletje doet. Gezinshuis 4 hebben we geen één keer een spelletje zien doen.

Gezinshuis 4 daarentegen heeft meer fragmenten bij de dimensies *'uitlokken door middel van overdrijven'* (10 fragmenten van de 13) en *'uitlokken door middel van intonatie'* (alle 7 fragmenten). Een mogelijke reden voor deze verschillen is waarschijnlijk dat gezinshuismoeder grotendeels deze interventies uitvoert en veel gebruik maakt van haar stem. Gezinshuis 5 doet dit minder.

De verschillen tussen de andere dimensies van dit sublabel zijn kleiner.

De techniek waaronder de best practice van dit sublabel onder valt is; *'de puber uitdagen door middel van een fictieve opmerking/verhaal'*.

Analyse best practice 1 (GH5_47f):

De best practice van dit sublabel wordt uitgevoerd door gezinshuis 5. In dit gezinshuis wonen gezinshuisouders (Roel en Anke), Hanno (biologische zoon van 22 jaar), Ronaldo (inhuysgeplaatste jongen van 18 jaar), Sifra (inhuysgeplaatst meisje van 13 jaar en zus van Aaron), Anne (inhuysgeplaatst meisje van 10 jaar) en Aaron (inhuysgeplaatste jongen van 9 jaar en broertje van Sifra).

Situatie:

Voorafgaand aan deze situatie heeft gezinshuismoeder tegen Aaron gezegd dat hij op een andere plek moet zitten (Sifra is nog niet in beeld te zien of te horen). Het gezin heeft vaste plekken, waardoor Aaron nu op de plek van Sifra zit. Sifra komt binnenlopen en zegt dat Aaron op haar plek zit.

Gezinshuismoeder wijst dat Sifra naast gezinshuisvader mag zitten. Sifra zegt dat de plek van Aaron echter haar plek is. Gezinshuismoeder vraagt haar of het moeilijk is om eens ergens anders te zitten. Sifra zegt dat dit niet zo moeilijk is. Gezinshuismoeder zegt: “Goed zo” en de conversatie stopt. Met de opmerking van gezinshuismoeder tegen Sifra en Aaron lijkt zij indirect te zorgen voor nieuwe situaties. De manier waarop ze het zegt is volgens het conceptuele kijkkader (bijlage 1) niet vindingrijk, omdat het lijkt alsof ze binnen haar vaste denkpatroon blijft. Maar hierdoor lijkt er wel een nieuwe situatie gecreëerd te worden. Aaron zit normaal gesproken altijd naast gezinshuisvader. Daardoor zie je regelmatig dat gezinshuisvader een ‘onderonsje’ heeft met Aaron, bijvoorbeeld even een ‘aai over de bol’. Of gezinshuismoeder dit wil doorbreken of echt een nieuwe situatie wil scheppen is niet duidelijk.

Opvallend is dat, volgens onze bevindingen, uit deze situatie verschillende vindingrijke situaties ontstaan die een 5 in de score krijgen. Dit is te zien in het kernlabelschema.

Dit is op andere dagen niet het geval. Het is ook eenmalig, dat gezinshuismoeder de kinderen met elkaar heeft laten wisselen van plek. Door het gevolg van deze interventie, van gezinshuismoeder, werd dit fragment (GH5_47a) wel meegenomen in het kernlabelschema. Alleen krijgt de interventie een score 2, omdat de manier van spreken niet veel lijkt af te wijken van haar normale manier van doen (dit is te zien vanuit de beelden).

Een andere aspect dat ons opviel, toen we keken naar de beelden, was namelijk dat het lijkt dat gezinshuisvader zonder aanleiding begint over het haarknipje van Sifra. Als gezinshuisvader zijn eten op heeft gaat hij vaak achterover zitten (te zien op verschillende dagen vanuit de beelden). Dan legt hij nog wel eens zijn arm op de stoel naast hem (waar meestal Aaron zit).

In dit geval kijkt hij naar het haar van Sifra. Hij frons zijn wenkbrauwen en benoemt wat hij ziet. Het lijkt alsof hij het onzin vindt dat er een knipje in haar haar zit. Deze verwachting wordt gewekt, omdat hij zijn wenkbrauwen frons (BP 1.1^{*}). Ook vraagt hij of het knipje een doel heeft (BP 1.7).

(*Gezinshuisvader: “Heeftie ook een doel of uh zittie er gewoon zomaar in?”*) Ronaldo lijkt dit te bevestigen in zijn opmerking (BP 1.9 & BP 1.10). (*Ronaldo: “Hij zit er om te zitten.” Gezinshuisvader daaropvolgend: “Ja volgens mij...”*).

Vervolgens maakt gezinshuisvader een wat zelfspottend grapje dat hij het knipje ook wel kan gebruiken, terwijl hij kaal is (BP 1.12). Er ontstaat een gesprek over het haar van gezinshuisvader. Iedereen doet daarin mee (BP 1.13, BP 1.14, BP 1.16 & BP 1.21), behalve gezinshuismoeder. De één lacht, de ander maakt opmerkingen of stelt vragen. Gezinshuisvader lijkt haar er wel bij te betrekken door haar aan te kijken en vervolgens wat te zeggen (BP 1.24 & BP 1.55) waar zij op reageert (BP 1.25 & BP 1.56).

Sifra wil daarna weten of gezinshuismoeder vroeger ook lang haar heeft gehad (gezinshuismoeder heeft kort haar) (BP 1.58). Gezinshuisvader begint een fictief verhaal over het haar van gezinshuismoeder (BP 1.67). Op het beeld is te zien dat deze opmerking iets lijkt uit te lokken bij de pubers, want alle pubers doen mee (BP 1.76 & BP 1.86). Omdat ze meedoen met de grap, en deze ook invulling geven, lijkt het dat de pubers zich veilig voelen. Waarschijnlijk omdat de grap niet over hen gaat, maar over gezinshuismoeder. Vanuit de theorie is bekend dat een veilige sfeer belangrijk is, zoals benoemd bij de beantwoording van deelvraag één. Wanneer dit niet het geval zou zijn, deden de pubers waarschijnlijk ook minder mee met de grap.

De kans is groot dat gezinshuisvader dit vaker doet of vaker dit soort grappen maakt, omdat Sifra zegt: “Daar gaan we weer jongens.” (BP 1.68).

Mogelijk zou een soort gelijke interventie ingezet kunnen worden wanneer er een gespannen sfeer hangt of om de creativiteit van de pubers te activeren. Dat laatste vonden wij van toepassing in deze situatie. De kinderen denken namelijk allemaal mee in het verhaal en lijken het aan te vullen (BP 1.76,

* Het eerste cijfer staat voor welke best practice het is. Dit staat aangegeven boven de best practice in de bijlage. Het cijfer na de punt geeft aan naar welke regel er wordt verwezen. In de bijlage staat voor elke regel een cijfer. Naar dit cijfer wordt gerefereerd.

BP 1.78, BP 1.80, BP 1.82, BP 1.84 & BP 1.86). Ook lijken ze mee te gaan in grap of er tegenin te gaan (BP 1.93, BP 1.94, BP 1.96 & BP 1.98). Dit was dan ook de reden dat we het onder het sublabel uitlokken van creatief proces hebben gezet.

De techniek die hierbij hoort is een fictief verhaal vertellen en dat is in deze situatie ook het geval. Gezinshuisvader vertelt dat ze in het circus hebben gewerkt en vult dit aan met dat hij het kapsel van gezinshuismoeder eraf heeft getrokken. Dit zal waarschijnlijk niet het geval zijn gezien de reactie van gezinshuismoeder (BP 1.69 & BP 1.91) en van de kinderen.

Dit fragment heeft de score 5 gekregen, omdat volgens het conceptueel kijkkader het hier gaat om een duidelijke vindingrijke interventie (de puber uitdagen door middel van een fictieve opmerking/verhaal) en een duidelijke positieve reactie (de pubers lachen, gaan mee in de vindingrijkheid en maken grapjes). Deze positieve reactie sluit aan op wat er bij de beantwoording van deelvraag één wordt beschreven namelijk; dat een interventie vindingrijk is, wanneer de puber vindingrijk reageert. Er wordt dan een beroep gedaan op de creatieve vermogens wat de manier van kijken verandert van de puber (Rosmalen, 2000).

4.4.2. Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder een conflict hanteert op een speelse of onverwachte wijze.

Dit sublabel is ontstaan omdat er op de beelden te zien is dat de gezinshuisouder op een speelse manier een grens lijkt aan te geven bij de puber. Dit gebeurt door middel van ironie, sarcasme, overdrijven of fluiten. Daarnaast lijkt de gezinshuisouder een grens aan te geven door indirect een signaal af te geven over het gedrag van de puber. Verder is te zien dat de gezinshuisouder aansluiting zoekt door mee te doen in de interactie van de puber(s). Deze technieken zorgen ervoor dat de situatie niet escaleert.

Vindingrijkheid ontstaat volgens Van Rosmalen (2012) vanuit een speelse houding. Een speelse houding is volgens hem zoals een kind zich beweegt tot spontaan spel. Het spel van kinderen kan niet geforceerd worden. Deze ongedwongenheid wordt bedoeld met speels.

Een onverwachte wijze is eraan toegevoegd, omdat de manier waarop de vindingrijke interventie wordt ingezet niet standaard kan zijn, zoals Bent tijdens het interview vertelde (Bent, persoonlijke communicatie, 16 januari 2015). Volgens haar is vindingrijkheid alles wat anders is dan standaard.

Bij dit sublabel worden de minste fragmenten gescoord (met uitzondering van sublabel 5); 29 fragmenten. Bij dit sublabel wordt beduidend meer gescoord door gezinshuis 4. Gezinshuis 5 heeft zes fragmenten in dit sublabel en gezinshuis 4 scoort 22 fragmenten. Daarnaast is dit sublabel door gezinshuis 4 en 5 niet hoog gescoord is.

Opvallend is dat vanuit literatuuronderzoek blijkt dat conflict hanteren tussen eigen kinderen van gezinshuisouders en inhuisgeplaatste kinderen anders is. Doornenbal, Okma & Singer stellen dat inhuisgeplaatste kinderen het uiten van boosheid een gevaarlijke actie vinden. Zo kunnen ze bang zijn voor straf of misschien zelfs bang om uit huis gestuurd te worden. In tegenstelling tot eigen kinderen die het conflict aangaan en sneller een beroep doen op de emotionele band om zo hun zin te krijgen. Eigen kinderen gaan er sneller vanzelfsprekend vanuit dat een conflict weer goed zal komen. Mogelijk is er om deze reden minder op deze interactionele vaardigheid geturfd.

Daarnaast valt het op dat de techniek '*grens aangeven door middel van sarcasme*' het meest gescoord wordt samen met '*grens aangeven door middel van ironie*' (negen keer, waarvan allebei één keer gezinshuis 5). Bij gezinshuis 4 wordt er vaak gebruik gemaakt van ironie en sarcasme. Voornamelijk gebeurt dat door gezinshuisvader. Bij gezinshuis 5 is gezinshuismoeder degene die meer sarcasme gebruikt. Echter is ook te zien dat de gezinshuisvader van gezinshuis 5 en de gezinshuismoeder van gezinshuis 4, in totaliteit, minder vindingrijke interventies inzetten.

De technieken '*grens aangeven door te overdrijven in de interactie*' (twee keer), '*grens aangeven door indirect een boodschap over te brengen*' (één keer) en '*grens aangeven door te fluiten*' (één keer)

worden het minst geturfd en allemaal één keer door gezinshuis 5. De techniek die dan nog overblijft is *'aansluiten door mee te doen met de puber'*. Deze techniek wordt zeven keer geturfd, waarvan één keer bij gezinshuis 5. De verschillende technieken van dit sublabel zijn dus allemaal zichtbaar bij gezinshuis 5, namelijk allemaal één keer.

De techniek waaronder de best practice van dit sublabel onder valt is; *'grens aangeven door te overdrijven in de interactie'*.

Analyse best practice 2 (GH4_106):

De best practice van dit sublabel wordt uitgevoerd door gezinshuis 4. In dit gezinshuis wonen gezinshuisouders (Leo en Maria), Vincent (biologische zoon van 16 jaar), Barbera (biologische dochter van 14 jaar, Daan (biologische zoon van 12 jaar), Corwin (inhuisgeplaatste jongen van 16 jaar), Richad (inhuisgeplaatste jongen van 14 jaar en broer van Shahida), Shahida (inhuisgeplaatst meisje van 13 jaar en zusje van Richad), Joesef (inhuisgeplaatste jongen van 12 jaar), Joris (inhuisgeplaatste jongen van 10 jaar en broer van Jeroen) en Jeroen (inhuisgeplaatste jongen van 9 jaar en broertje van Joris). Daarnaast werken nog twee stagiaires bij dit gezinshuis namelijk Loes en Sara.

Situatie:

Het gezin heeft het avondeten op. Gezinshuisvader, gezinshuismoeder, stagiaire Sara, Vincent, Corwin, Richad en Jeroen zitten nog aan tafel. Joris zit ook aan tafel, maar is buiten beeld.

Gezinshuisvader begint met zijn handen te trommelen op tafel en lijkt Vincent op het idee te brengen om hetzelfde te doen. Vincent pakt een twee lege plastic flessen en trommelt daar mee op tafel. Vincent lijkt de aandacht aan tafel te willen trekken, omdat het geluid dat hij produceert, met het trommelen, het gesprek overstemt.

Corwin stopt het trommelen door de flessen van Vincent af te pakken en buiten zijn handbereik te leggen. Corwin lijkt zich te irriteren aan het geluid van het trommelen. Corwin vraagt niet of Vincent wil stoppen, maar pakt de flessen af. Dit kan betekenen dat Corwin niet geleerd heeft hoe hij dit moet stoppen of dat hij misschien niet zo goed in zijn vel zit. Dit blijven echter speculaties.

Op dat moment lijkt gezinshuisvader, met andere woorden, tegen Vincent te zeggen dat hij zichzelf voor schut zet; *"leuk materiaal"*. Gezinshuisvader knikt vervolgens naar de camera (BP 2.6). Vincent lijkt te lachen om de opmerking en stopt met trommelen. Echter lijkt Vincent zich niet wat van de opmerking van GHV aan te trekken, omdat hij later in het fragment onderzetters pakt en opnieuw gaat trommelen (tussen BP 2.16 & BP 2.17). Misschien lijdt Vincent gezichtsverlies door de opmerking van gezinshuisvader en omdat Corwin de flessen af heeft gepakt. De spanning lijkt hierdoor ook te stijgen tussen Vincent en Corwin. Het kan zijn dat gezinshuismoeder dit aanvoelt en een grapje probeert te maken over wat Corwin zei (*"Zei je nou drum drum"*) (BP 2.10). Dit lijkt niet echt effect te hebben. Op dat moment gaat Vincent gaat opnieuw trommelen met onderzetters. (tussen BP 2.16 & BP 2.17). Corwin pakt vervolgens ook de onderzetters van Vincent af (tussen BP 2.18 & BP 2.19). De spanning lijkt nu hoger opgelopen, wat blijkt uit wat Vincent zegt (*"Wat doe je nou cool?"*) (BP 2.19) en hoe Corwin daarop reageert (*"Jij doet cool"*) (BP 2.20). Even later pakt Vincent weer een onderzetter waar hij mee gaat trommelen (tussen BP 2.22 & BP 2.23). Gezinshuisvader zegt hier nu wat van (BP 2.23). De reden waarom gezinshuisvader er niet eerder wat van zei is niet duidelijk. Mogelijk dat hij hoopte dat de jongens het zelf zouden oplossen.

Vincent lijkt te luisteren naar gezinshuisvader door te stoppen met trommelen (tussen BP 2.23 & BP 2.24) en de onderzetters richting Corwin te schuiven (tussen BP 2.24 & BP 2.25). Dit lijkt echter ironisch bedoeld, omdat Vincent, nadat hij de onderzetters naar Corwin heeft geschoven, Corwin een stomp in zijn zij geeft (tussen BP 2.24 & BP 2.25). Het kan zijn dat Vincent vindt dat hij benadeeld wordt door gezinshuisvader en/of dat Corwin wordt voorgetrokken. Dit wordt echter niet duidelijk vanuit de beelden. Het lijkt meer dat de stomp voortkomt uit frustratie die Vincent mogelijk al had opgekropt.

Gezinshuisvader lijkt Vincent hierop aan te spreken (BP 2.26), waarop Corwin de handen van Vincent samenknijpt, wat Vincent ook weer terugdoet (tussen BP 2.22 & BP 2.27). Gezinshuisvader lijkt nu

allebei de jongens te corrigeren (BP 2.27), waarop ze elkaar loslaten. Vincent lijkt nog wat geïrriteerd doordat een reactie lijkt uit te lokken bij Corwin (BP 2.28), waarop Corwin reageert (BP 2.29). Gezinshuiscvader lijkt de situatie een paar keer te hanteren door de jongens verschillende keren kort toe te spreken (BP 2.6, BP 2.23, BP 2.26 & BP 2.27). Het effect is echter van korte duur want Corwin en Vincent gaan door (tussen BP 2.16 & BP 2.17, tussen BP 2.24 & BP 2.25 & tussen BP 2.26 & BP 2.27). Wanneer de jongens stoppen lijken ze door te discussiëren (BP 2.28 & BP 2.29).

Op dat moment spreekt gezinshuiscvader beiden jongens aan. Ze maakt contact met de jongens (Vincent slaat arm over de schouder van Corwin) door iets te zeggen wat de jongens, mogelijk, niet verwachten (BP 2.32). Daarnaast zet ze dit kracht bij door het voor te doen bij Vincent (BP 2.34). Gezinshuiscvader overdrijft, waardoor de jongens waarschijnlijk afgeleid raken van wat ze aan het doen waren en meegaan in de reactie van gezinshuiscvader. Gezinshuiscvader heft hiermee ook het mogelijke gezichtsverlies van Vincent op, omdat ze beiden jongens aanspreekt en accepteert. Dit heeft als gevolg dat de jongens het leuk lijken te vinden wat gezinshuiscvader zegt. Dat wordt geïnterpreteerd omdat ze samen verschillende situaties bedenken waarin het moeilijk is om aan elkaar vast te zitten (BP 2.35 t/m BP 2.47). Dit is vindingrijk van de jongens, omdat ze hun creatief denken gebruiken om situaties te bedenken. Dit wordt ook bij de beantwoording van deelvraag één beschreven. De interventie lijkt samenbindend te werken, waardoor de spanning tussen de twee jongens weg lijkt te gaan of mogelijk afneemt.

De reden dat dit fragment onder dit sublabel is weggezet, komt omdat het meningsverschil tussen Vincent en Corwin opgelost lijkt te zijn. In ieder geval hebben de jongens het niet meer over de flessen en onderzetters en trommelt Vincent niet meer. Gezinshuiscvader lijkt de jongens op een speelse wijze aan te spreken door haar intonatie te veranderen. Door de intonatie lijkt haar opmerking vriendelijk te klinken. Daarnaast lijkt de interventie overdreven, omdat gezinshuiscvader de situatie groter lijkt te maken. Dat doet ze door Vincent aan te raken en te zeggen dat Vincent en Corwin aan elkaar vastgebonden moeten worden.

Dit fragment heeft de score 5 gekregen omdat, volgens het conceptuele kijkkader, het hier gaat om een duidelijke vindingrijke interventie (grens aangeven door te overdrijven in de interactie) en een duidelijke positieve reactie (de pubers stoppen met trommelen en hebben het daar niet meer over). Deze positieve reactie sluit aan op wat er bij de beantwoording van deelvraag één wordt beschreven.

4.4.3. Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuiscvader luchtigheid of afleiding gebruikt in de interactie met de puber waardoor de sfeer ontspannen blijft.

De best practice van dit sublabel zal geanalyseerd worden in de beantwoording van deelvraag vier. Deze best practice is gebruikt voor het afnemen van interviews bij de gezinshuiscvader en een puber van gezinshuis 4.

Uit het literatuuronderzoek is het gebruik van luchtigheid of afleiding in interactie met pubers niet naar voren komen. Mogelijk omdat wij, tijdens het literatuuronderzoek, de technieken luchtigheid of afleiding niet hebben opgemerkt of omdat het een nog niet bekende techniek vanuit de literatuur is. Vanuit de videoanalyse is deze interactionele vaardigheid ontstaan. Het gebruik van luchtigheid of afleiding was erg vaak en op verschillende manieren te zien tijdens het bekijken van de videobeelden. Voornamelijk zien we deze vaardigheid wanneer het lijkt dat er een gespannen sfeer hangt. Een gespannen sfeer kan mogelijk ontstaan nadat de pubers elkaar uitlokken of regels lijken te overschrijden. Vanuit de videoanalyse blijkt dat deze vaardigheid ervoor zorgt dat de sfeer ontspannen blijft. Dit is te zien aan de positieve reactie van de puber.

Bij de best practice van dit sublabel hadden de pubers het over verschillende rassen. Mogelijk vond gezinshuiscvader op een gegeven moment dat het te ver ging en gebruikte een fictief verhaal om de pubers af te leiden.

Vanuit de beelden is te zien dat naast afleiding ook luchtigheid als vaardigheid gebruikt kan worden in de interactie met de puber. Dit kan op verschillende manieren. Voorbeelden zijn: humor, kletspraatje, overdrijven, zelfspot of door met de puber mee te doen.

Het aantal geturfd fragmenten bij gezinshuis 4 zijn nagenoeg gelijk aan gezinshuis 5 (2 fragmenten verschil). *'Een ontspannen sfeer scheppen door middel van humor'* komt het meest voor (23 fragmenten). Dit lijkt een techniek die makkelijk inzetbaar is. Gezinshuis 5 heeft hier 16 fragmenten onder geturfd, waar gezinshuis 4 er 7 hebben. Gezinshuis 4 heeft daarentegen meer fragmenten bij *'een puber anders naar de huidige situatie laten kijken door middel van afleiding'* (7 fragmenten meer) en *'een ontspannen sfeer scheppen door een kletspraatje'* (5 fragmenten voor gezinshuis 4 en geen voor gezinshuis 5). De gezinshuismoeder van gezinshuis 4 lijkt iemand die veel van praten houdt en dit wordt ook veel terug gezien. Dat maakt waarschijnlijk ook dat gezinshuis 4 meer fragmenten gescoord heeft op de technieken 'kletspraatje' en 'afleiding'. De andere fragmenten komen nagenoeg overeen, verschillend van 1 tot 3 fragmenten.

4.4.4. Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder zijn boodschap overdrijft, waardoor het aansluit bij de puber.

Uit het literatuuronderzoek is overdrijven in interactie met pubers niet naar voren komen. Mogelijk omdat wij tijdens het literatuuronderzoek de techniek overdrijven niet hebben opgemerkt of omdat het een nog niet bekende techniek vanuit de literatuur is. Vanuit de videoanalyse is deze interactionele vaardigheid ontstaan. De techniek overdrijven is, in tegenstelling tot andere technieken, erg vaak geturfd en op verschillende manieren te zien.

Vanuit de videoanalyse is opgemerkt dat de vaardigheid overdrijven ervoor zorgt dat de boodschap aansluit bij de puber. Dit is te zien aan de positieve reactie van de puber.

De verschillende technieken van overdrijven zijn door middel van intonatie, humor, ironie, sarcasme, zelfspot, non-verbale expressie en woordgrappen.

Dit sublabel wordt zeven keer vaker geturfd door gezinshuis 4 dan gezinshuis 5. Gezinshuis 4 heeft bij de volgende technieken meer geturfd fragmenten dan gezinshuis 5; *'overdrijven door middel van intonatie'* (5 meer) en *'overdrijven door middel van ironie'* (negen meer). Bij de technieken *'overdrijven door middel van woordgrap'* (2 fragmenten) en *'overdrijven door middel van zelfspot'* (één fragment) is gezinshuis 5 de enige die deze technieken heeft gescoord. Met uitzondering van de techniek *'overdrijven door middel van humor'* (gezinshuis 4 twee meer dan gezinshuis 5), heeft gezinshuis 5 bij de overige 2 technieken meer fragmenten gescoord dan gezinshuis 4.

Analyse best practice 4 (GH5_53):

De best practice van dit sublabel, speelt zich af in gezinshuis 5. Hier wordt de techniek *'overdrijven door middel van non-verbale expressie'* toegepast.

Situatie:

Het gezin is een toetje aan het eten. Er is een gesprek gaande over het onweer. Er worden verschillende onderwerpen aangekaart door Sifra. Op een gegeven moment gaat het over bomen, waarop gezinshuisvader vraagt wat dat nou met onweer te maken heeft. De pubers zeggen dat Sifra erover begonnen was. Sifra vult aan dat er nieuws verteld moest worden en zij doet dat. De pubers zeggen dat ze journalist moet worden. Gezinshuisvader vraagt aan Sifra of ze geen krant kan beginnen, waarop Sifra antwoordt dat ze wel een schoolkrant kan beginnen omdat ze die niet op haar school hebben. Anne reageert hierop dat zij op school wel een schoolkrant hebben (BP 4.1) en begint op haar hoofd te krabben (BP 4.3) wat ze vijf seconden lang doet. Gezinshuisvader zegt daar wat over (BP 4.8). Daarna krabt hij ook op zijn hoofd, maar lijkt dit op een wat overdreven manier te doen (BP 4.16 & tussen BP 4.16 & BP 4.17).

Hij lijkt hiermee op een speelse wijze duidelijk te willen maken dat het niet gepast is om ongegeneerd

op je hoofd te krabben. Waarschijnlijk vond hij dat Anne dit deed. In het beeldmateriaal is te zien dat gezinshuisouders het vaak hebben over tafelmanieren. Vandaar dat er nu ook een koppeling wordt gemaakt met een boodschap overbrengen.

Gezinshuisvader lijkt met deze grap ervoor te zorgen dat iedereen op zijn hoofd krabt, behalve gezinshuismoeder (BP 4.19, BP 4.20 & BP 4.24). Daarnaast lijkt het alsof het creatieve proces wordt geactiveerd bij de pubers, omdat ze verschillende dingen zeggen. Zo zegt Sifra dat gezinshuisvader net een aap is (BP 4.17), maakt Ronaldo een grapje van een opmerking van gezinshuisvader (BP 4.22) en gaat Sifra verder in op de opmerking over het lijken op een aap (BP 4.24).

Later is te zien dat Sifra wat lang door blijft gaan over het grapje dat gezinshuisvader een aap is (BP 4.29, BP 4.31 & BP 4.34). Het lijkt erop dat Sifra gezinshuisvader probeert uit te lokken en graag een reactie of aandacht wil van gezinshuisvader. Gezinshuisvader lijkt het wel te horen, omdat hij een paar keer naar gezinshuismoeder kijkt op het moment dat Sifra opmerkingen maakt (BP 4.33 & tussen BP 4.34 & BP 4.35). Het lijkt dat gezinshuisvader het gedrag negeert, omdat hij niet op Sifra reageert. Deze interpretatie wordt versterkt wanneer hij begint met zingen (BP 4.36). Hierdoor wordt echter weer een nieuwe situatie gecreëerd, doordat Ronaldo meezingt (BP 4.36).

Ondertussen doet Sifra twee vingers achter het hoofd van gezinshuisvader (tussen BP 4.40 & BP 4.41) en zingt ze mee met Ronaldo (tussen BP 4.41 & BP 4.42). Mogelijk om toch de aandacht te krijgen. Heel even geeft gezinshuisvader deze aandacht, omdat hij zich mogelijk afvraagt hoe het liedje verder gaat (tussen BP 4.36 & BP 4.37, BP 4.38, BP 4.41 & BP 4.42). Dit lijkt een opening voor Sifra om weer over de apen te beginnen (BP 4.43). Anne gaat hierin mee en Ronaldo lijkt bij de grap betrokken te worden (BP 4.44).

Later komt gezinshuisvader de keuken in (als hij de camera in de keuken neerzet) en Anne en Sifra maken allebei opmerkingen naar hem (BP 4.47 t/m BP 4.50). Nu gaat gezinshuisvader er wel op in (BP 4.51), waarna er verschillende opmerkingen volgen (BP 4.52 t/m BP 4.54). Gezinshuisvader zegt dan dat het klaar is en dat ze eerst moeten afruimen (BP 4.58). Ronaldo is ondertussen al bezig met de afwasmachine inruimen. (tussen BP 4.46 & BP 4.47) Waarschijnlijk is hij hier al een tijdje mee bezig, omdat hij al veel gedaan lijkt te hebben.

4.4.5. Overig. Vaardigheden en/ of technieken die te specifiek zijn en weinig voorkomen, waardoor ze niet onder te brengen zijn bij de huidige sublabels.

De best practice in dit sublabel zal geanalyseerd worden in de beantwoording van deelvraag vier. Deze best practice is gebruikt voor het afnemen van een interview bij een gezinshuismoeder en een puber die voorkomen in dit fragment.

Bij dit sublabel is het opvallend dat er geen fragmenten zijn geturfd van gezinshuis 5. De geturfd fragmenten die wel onder dit sublabel vallen hebben een score van 4 of lager. Opvallend is dat de techniek *'een oplossing aandragen bij mogelijk onvermogen voor educatieve doeleinden'* 5 keer geturfd is. Dit lijkt de indruk te wekken dat deze techniek vaker wordt gebruikt door gezinshuis 4.

4.5. Cijfers

In deze paragraaf zullen de cijfers van het kernlabelschema besproken worden met daarbij een analyse. De cijfers van het kernlabelschema zijn hieronder in een tabel weergegeven. Tussen haakjes staat hoeveel keer een score van 5 is gehaald in dat sublabel. Wanneer er bijvoorbeeld 2 x 5 staat tussen haakjes, betekent dat er in dat sublabel twee keer een score 5 is behaald door dat gezinshuis.

Sublabel	Aantal fragmenten gezinshuis 4	Aantal fragmenten gezinshuis 5
Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder het creatieve proces uitlokt bij de puber.	29	55 (9 x 5)
Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder een conflict hanteert op een speelse of onverwachte wijze.	23 (1 x 5)	6
Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder luchtigheid of afleiding gebruikt in de interactie met de puber waardoor de sfeer ontspannen blijft.	25 (3 x 5)	27 (5 x 5)
Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder overdrijft in de interactie waardoor zijn boodschap aansluit bij de puber.	23 (1 x 5)	16 (1 x 5)
Overig. Vaardigheden en/ of technieken die te specifiek zijn en weinig voorkomen, waardoor ze niet onder te brengen zijn bij de huidige sublabels.	7	0
Totaal aantal	107 (5 x 5)	104 (15 x 5)

Uit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat gezinshuis 5 meer zichtbare vindingrijke interventies laat zien in het uitlokken van creatieve processen bij de pubers en gezinshuis 4 meer in conflicten hanteren. Dit kan betekenen dat er weinig conflicten voorkomen bij gezinshuis 5 of dat gezinshuis 4 de conflicten op een meer vindingrijke manier weet te hanteren. Een andere reden is dat de inhuisgeplaatste pubers bang zijn voor straf of misschien zelfs bang om uit huis gestuurd te worden, zoals beschreven in paragraaf 3.5.2.

Daarnaast is het opvallend dat er 7 fragmenten van gezinshuis 4 zijn geturfd in de sublabel 'overig', terwijl gezinshuis 5 geen één fragment in dit sublabel heeft.

Het aantal vindingrijke interventies, in de vaardigheid om een ontspannen sfeer te behouden, zijn nagenoeg gelijk. Dit kan mogelijk betekenen dat deze interactionele vaardigheid makkelijk in te zetten is.

Gezinshuis 5 heeft 10 fragmenten meer gescoord met een score 5 dan gezinshuis 4.

Vanuit het onderzoek kunnen we zeggen dat de technieken '*een ontspannen sfeer scheppen door middel van humor*' (23 fragmenten) en '*puber verbaal uitdagen*' (19 fragmenten) het meest voorkomen in het beeldmateriaal. Daarnaast komen de volgende technieken ook in grote mate voor; '*gebruik maken van een spel om de puber uit te lokken*' (15 fragmenten), '*uitlokken door middel van humor*' (13 fragmenten), '*uitlokken door middel van overdrijven*' (13 fragmenten), '*een puber anders naar de huidige situatie laten kijken door middel van afleiding*' (11 fragmenten), '*overdrijven door middel van intonatie*' (13 fragmenten) en '*overdrijven door middel van ironie*' (10 fragmenten).

4.6. Conclusie

De videobeelden hebben in totaal 211 vindingrijke interventies opgeleverd. Vanuit de videoanalyse van gezinshuis 4 en 5 is er naar voren gekomen dat de vindingrijke interventies onderverdeeld kunnen worden in vier interactionele vaardigheden:

- De gezinshuisouder lokt het creatieve proces uit bij de puber.
- De gezinshuisouder hanteert een conflict op speelse of onverwachte wijze.
- De gezinshuisouder gebruikt luchtigheid of afleiding waardoor de sfeer ontspannen blijft.
- De gezinshuisouder overdrijft zijn boodschap, waardoor het aansluit bij de puber

De interactionele vaardigheid die de meeste fragmenten heeft gescoord is: De gezinshuisouder lokt het creatieve proces uit bij de puber.

Er zijn verschillende technieken om dit in praktijk te brengen. De best werkende, die te zien waren vanuit het beeld materiaal, zijn:

- De puber uitdagen door fictieve opmerking/verhaal (vaardigheid 1).
- Grens aangeven door te overdrijven in de interactie (vaardigheid 2).
- Een puber anders naar de huidige situatie laten kijken door middel van afleiding (vaardigheid 3).
- Overdrijven door middel van non-verbale expressie (vaardigheid 4).

De technieken die de meeste fragmenten hebben gescoord zijn: *'Een ontspannen sfeer scheppen door middel van humor'* (23 fragmenten, vaardigheid 3) en *'Puber verbaal uitdagen'* (19 fragmenten, vaardigheid 1).

Hoofdstuk 5 De gezinshuisouder en de puber over de vindingrijke interventies

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zal er antwoord worden gegeven op de vraag: *Wat vinden de gezinshuisouder en de puber van de vindingrijke interventies?*

De vraag van dit hoofdstuk zal beantwoord worden door middel van twee verschillende vindingrijke interventies die volgens het kijkkader het hoogst hebben gescoord in sublabel 3 en 5. De interventies zijn voorgelegd in interviews aan de gezinshuisouder en een puber van gezinshuis 4. Het interview van de gezinshuisouder (bijlage 7) en van de puber (bijlage 8) zijn los van elkaar afgenomen. Voor de leesbaarheid is er voor gekozen om ze bij elkaar te voegen tijdens de analyse.

Eerst zal er een analyse, vanuit het kijkkader en vanuit de interviews, beschreven worden van een fragment over 'negerzoenen'. Vervolgens zal ditzelfde gebeuren met het fragment over een computer stekker. Tot slot zal er in de conclusie beschreven worden wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen deze analyse vanuit de interviews en vanuit het kijkkader.

Voor de verdieping van de analyses zal worden verwezen naar verschillende best practices (BP) en interviews om herhaling te voorkomen. De best practices zijn te vinden in bijlage 4.

5.2. Analyse sublabel 3 (GH4_37)

5.2.1. Analyse vanuit het kijkkader

In de sublabel *'er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder luchtigheid of afleiding gebruikt in de interactie met de puber waardoor de sfeer ontspannen blijft'* heeft de techniek *'een puber anders naar de huidige situatie laten kijken door middel van afleiding'* de hoogste score gekregen.

Deze best practice wordt uitgevoerd door gezinshuis 4. In dit gezinshuis wonen gezinshuisouders (Leo en Maria), Vincent (biologische zoon van 16 jaar), Barbera (biologische dochter van 14 jaar, Daan (biologische zoon van 12 jaar), Corwin (inhuisgeplaatste jongen van 16 jaar), Richad (inhuisgeplaatste jongen van 14 jaar en broer van Shahida), Shahida (inhuisgeplaatst meisje van 13 jaar en zusje van Richad), Joesef (inhuisgeplaatste jongen van 12 jaar), Joris (inhuisgeplaatste jongen van 10 jaar en broer van Jeroen) en Jeroen (inhuisgeplaatste jongen van 9 jaar en broertje van Joris). Daarnaast werken nog twee stagiaires bij dit gezinshuis: Loes en Sara.

Situatie:

Gezinshuisouder is een traktatie van negerzoenen aan het maken voor Jeroen, omdat hij de volgende dag jarig is. Corwin zit aan tafel. Joesef en Richad staan bij de tafel en praten met elkaar. Shahida staat bij de tafel en kijkt richting gezinshuisouder. Joris zit aan tafel achter de laptop en maakt huiswerk. Daan lijkt hem daarbij te helpen.

Gezinshuisouder vraagt aan Daan of hij deze traktatie ook op school wil trakteren (BP 3.1), mogelijk om hem uit te lokken. Waarschijnlijk is Daan te oud om op school te trakteren. Die indruk wordt gewekt door zijn leeftijd (12 jaar). Daan reageert hierop dat de juf hem dan racistisch vindt (BP 3.7). Dit lijkt Corwin te prikkelen. Hij reageert op Daan door een grapje te maken dat lijkt te slaan op het woord racistisch (BP 3.11 en BP 3.13). Dit grapje lijkt Richad te prikkelen om het te hebben over verschillende rassen (BP 3.15). Zo lijken de pubers elkaar te prikkelen en elkaars verhalen te versterken. Dit lijkt kenmerkend voor dit gezinshuis. Het is op de beelden vaker te zien.

Doordat gezinshuisouder niet lijkt in te gaan op de opmerkingen van Richad en Corwin, maar over andere onderwerpen praat (waar niet op gereageerd wordt) (BP 3.19 & BP 3.24), wekt het de indruk dat ze het niet erg lijkt te vinden. Ze lijkt er in mee te gaan (BP 3.22, BP 3.27 & BP 3.41) en het grappig te vinden (BP 3.39). Dit lijkt voor de jongens stimulerend te werken en blijven doorgaan met de grappen (BP 3.25, BP 3.29, BP 3.31 t/m BP 3.35, BP 3.37, BP 3.38 & BP 3.42). Na de opmerking van Richad (BP 3.42) vertelt gezinshuisouder wat je nog meer met negerzoenen kan maken (BP 3.43). Ze

lijkt hiermee het gesprek een andere wending te willen geven. De pubers stoppen met het praten over de verschillende rassen (na BP 3.44).

Er wordt door gezinshuismoeder een fictief verhaal verteld. Toch is er gekozen voor de techniek afleiding, omdat de pubers niet meer over negerzoenen praten, maar over de flashback. Of de afleiding nou komt door de flashback of door de interventie is niet duidelijk. Wij vermoeden het laatste.

5.2.2. Interviewanalyse

Gezinshuismoeder vertelt in het interview dat ze een traktatie aan het maken is die de volgende dag af moest zijn. Ze benoemt dat er veel pubers om haar heen staan. Volgens haar is dat normaal gesproken ook zo. Dit kan om verschillende redenen zijn; nieuwsgierigheid, contact maken, of ze willen misschien helpen. Daarnaast staat er ook eten op tafel wat ook een aantrekkende functie heeft. Waarschijnlijk is de voornaamste reden geborgenheid, aldus gezinshuismoeder. Na het eten heeft iedereen de vrijheid om te doen wat ze willen. Meestal doen ze dat ook, maar de pubers kiezen er nu voor om beneden te blijven (Gezinshuismoeder, persoonlijke communicatie, 9 april 2015).

Op het moment dat deze situatie zich afspeelt, is gezinshuismoeder niet zo bezig met de pubers. Ze vertelt dat ze vooral druk bezig was met de traktatie, die op tijd af moest zijn, de slingers moesten nog worden opgehangen en Vincent zou de volgende dag ook jarig zijn. Naar eigen zeggen kon het ook zo zijn dat ze liever had dat er niemand in de kamer was om op haar vingers te kijken. Misschien was ze zelfs wel wat geïrriteerd.

Corwin en Richad waren, volgens haar, met elkaar grappen aan het maken. Dat doen ze normaal ook. In huis benoemen ouders ook de afkomst van Richad (hij is Surinamer). Zo zeggen ze bijvoorbeeld dat hij een echte Surinamer is, omdat hij lui is. De opmerkingen van Corwin en Richad vindt ze daarom niet racistisch. Richad vertelt tijdens het interview dat hij dit ook niet racistisch heeft ervaren, omdat Corwin en hij dit vaker doen (Puberjongen, persoonlijke communicatie, 9 april 2015).

Op een gegeven moment reageert gezinshuismoeder wel (verhaal over pinguïns (BP 3.43)). Ze zegt dat dit komt omdat ze de opmerking van Richad over de KKK (ku klux klan) net iets te ver vond gaan.

Richad vertelt dat hij denkt dat gezinshuismoeder het wel een beetje grappig vond, omdat gezinshuismoeder moest lachen.

Gezinshuismoeder wilde de pubers meegeven dat ze niet overal wat achter hoeven te zoeken. Door het verzonnen verhaal probeert ze het gesprek om te buigen naar iets positiefs. Dit zit in haar en doet ze vaker; een positieve draai meegeven. Op de vraag wat de reden was dat ze zei dat het een feestmuts was (BP 3.41), antwoordt ze dat zij vond dat het een feestmuts was en niet een KKK-muts. Ze was trots op haar werk en voelde zich eigenlijk wat gepasseerd. Door deze reactie van gezinshuismoeder dacht Richad dat zij door zou hebben dat Corwin en hij elkaar aan het plagen waren.

In deze situatie handelde gezinshuismoeder vanuit haar intuïtie. Wanneer gezinshuismoeder vanuit haar intuïtie heeft gehandeld, reflecteert ze achteraf regelmatig. Ze vertelt dat ze bewust handelt wanneer er bijvoorbeeld de nood aan de man is. Met een kind zit ze niet zo snel één op één aan een tafel, maar ze kiest er dan bijvoorbeeld voor om boodschappen te doen met een kind en dan te praten.

De reactie over de pinguïns omschrijft gezinshuismoeder als een soort impulsieve en luchtige reactie. Daarnaast zegt ze het een mooie afleidingsmanoeuvre te vinden, omdat het gesprek op iets anders over gaat en niet meer over de KKK. Dit was echter niet haar intentie. Gezinshuismoeder zegt veel vanuit onderbuikgevoel en intuïtie te handelen. Zij vindt het te vermoeiend om bij elke stap na te denken hoe iets aangepakt moet worden.

Op dat moment heeft ze niet op de reactie van Richad en Corwin gelet. Tijdens het interview zegt ze dat het hen niks kan schelen en dat ze er geen boodschap aan hebben. Richad vertelt daarentegen wat anders. Na het bekijken van de beelden zegt hij dat hij wel geïnteresseerd was in wat

gezinshuismoeder vertelde. Op de vraag hoe het komt dat Corwin en hij niet meer over de negerzoenen praten, antwoordt Richad dat dit komt omdat het onderwerp was afgesloten en ze dan vaak overgaan naar een ander onderwerp. Hij dacht dat het kwam door de tip van gezinshuismoeder, maar ook door de hoge piep (tussen BP 3.43 & BP 3.44).

Gezinshuismoeder vindt sterk aan zichzelf dat ze geconcentreerd, geduldig, rustig en toegankelijk was. De pubers kunnen er lekker bij zitten en een kletspraatje maken met haar. Wel had ze, volgens haar, wat meer op de pubers kunnen letten. Dit omdat ze, naar haar mening, verveeld kijken. Daarnaast had ze Shahida meer in het geheel kunnen betrekken, want gezinshuismoeder denkt dat Shahida bij de tafel stond om te willen helpen.

Tijdens het interview met Richad hebben we gevraagd welke situatie hij het meest creatief vond (met negerzoenen of stekker). Richad antwoordde de situatie met de negerzoenen, omdat gezinshuismoeder niet geïrriteerd reageerde.

5.2.3. Verschillen en overeenkomsten kijkkader en interviewanalyse

Volgens het kijkkader is deze situatie vindingrijk, omdat er een vindingrijke interventie wordt ingezet (gezinshuismoeder vertelt een fictief verhaal). Het gevolg lijkt dat de pubers hierdoor worden afgeleid. Ze lijken op een ander denkpatroon gebracht te worden, omdat ze niet meer over verschillende rassen praten.

Gezinshuismoeder vertelt in het interview dat ze niet bewust heeft gehandeld, maar dat het meer intuïtief was. Volgens Byttebier (2002) is het vindingrijk als er niet gehandeld wordt vanuit de automatische piloot. In dit fragment doet gezinshuismoeder mogelijk een beroep gedaan op de denkpatronen die uit eerdere ervaringen zijn opgebouwd. Byttebier stelt dat wanneer er bewust wordt gehandeld er nieuwe denkpatronen worden ontwikkeld.

Daarnaast vertelde Richad in het interview dat hij niet zeker wist of hij stopte over het onderwerp door wat gezinshuismoeder tegen hem had gezegd of dat het kwam door de piep die op de achtergrond te horen was.

5.3. Analyse sublabel 5 (GH4_34)

5.3.1. Analyse vanuit het kijkkader

De sublabel 'overig' wordt het alleen gescoord door gezinshuis 4. Voor deze paragraaf wordt de techniek '*de gezinshuisouder reageert paradoxaal in de interactie met de puber om een positieve reactie te bewerkstelligen*' geanalyseerd.

Barbera en Corwin komen binnenlopen. Aan tafel is Richad als enige aan het eten. Gezinshuismoeder is met een traktatie bezig (dezelfde traktatie als beschreven in paragraaf 5.2.1.). Shahida staat bij de tafel en kijkt richting gezinshuismoeder. Joris zit aan tafel achter de laptop en maakt huiswerk. Daan lijkt hem daarbij te helpen.

Situatie:

Richad lijkt interesse te tonen in de stekker die Barbera heeft gekocht (BP 5.12, BP 5.17 & BP 5.19). Later geeft Richad aan dat hij alleen de bovenkant nodig heeft (BP 5.21), waarop Barbera zegt dat de stekker wel van haar is (BP 5.23). Uit de reactie van Barbera lijkt het dat ze het vermoeden heeft dat Richad de stekker gaat gebruiken. Richad lijkt dit door te hebben en zegt dat hij hem ook wil halen (BP 5.24). Barbera zegt dat het diezelfde dag niet meer gaat lukken, omdat de winkel om zes uur sluit (BP 5.26). Richad lijkt echter van mening te zijn dat dit een andere tijd is en lijkt hier geïrriteerd door te raken (BP 5.27).

Die irritatie blijkt ook uit zijn reactie; Hij zegt dat de verkoper een naai bal is (BP 5.29). Dit roept mogelijk een strenge reactie op bij gezinshuismoeder (BP 5.31). Ze vraagt aan Richad of hij dit normaal vindt. Richad lijkt hier recalcitrant op te reageren, lettend op zijn intonatie (BP 5.32).

Gezinshuismoeder lijkt hem, in haar eerste reactie, nog te corrigeren (BP 5.33). Het kan zijn dat ze merkt dat Richad hier nog meer geïrriteerd van lijkt te raken. Waarschijnlijk gaat ze er daarom niet op door en stelt de vraag hoe laat hij morgen uit is (BP 5.34). Het lijkt er op dat Richad deze vraag niet aan

ziet komen. Hij vraagt aan gezinshuismoeder of zij aan hem de vraag stelt (BP 5.35). Waarop gezinshuismoeder hem een alternatief biedt, door te zeggen dat hij na schooltijd naar de winkel zou kunnen gaan (BP 5.38). Richad lijkt even van zijn stuk gebracht, omdat hij even stil is en gezinshuismoeder aan blijft kijken (tussen BP 5.38 & BP 5.39).

Gezinshuismoeder lijkt, door het alternatief te geven, aan te sluiten bij het mogelijk onvermogen van Richad. In eerste instantie lijkt ze wel duidelijk te willen maken dat het niet goed is wat Richad zegt over een volwassen man. Daarna biedt ze hem wel een alternatief, dat ervoor lijkt te zorgen dat de mogelijke irritatie van Richad weg wordt genomen.

Deze techniek noemen wij 'paradoxaal reageren' gezien de reactie van Richad. Hij lijkt verrast (BP 5.35) en gaat niet tegen gezinshuismoeder in. Mogelijk is hij, door het alternatief van gezinshuismoeder, op een nieuw denkspoor gekomen en laat daar een positieve reactie bij zien door niet heftiger te reageren, maar de indruk te wekken minder geïrriteerd te zijn. Dit is volgens het kijkkader vindingrijk.

5.3.2. Interviewanalyse

In deze situatie gaat het onder andere over H., volgens gezinshuismoeder. Hij is eigenaar van de winkel en maakt altijd de computer bij gezinshuis 4. Barbera moest een stekker hebben en H. zei dat hij tot zes uur open was. Dat vond Richad belachelijk, volgens gezinshuismoeder, want hij had ook een stekker nodig en zou dus een dag moeten wachten wat volgens hem te laat is. Richad heeft iets in zijn hoofd, maar dat werkt niet altijd zo (Gezinshuismoeder, persoonlijke communicatie, 9 april 2015). Tijdens het interview met Richad zegt hij dat hij baalde dat Barbera binnenkwam met de stekker die hij nodig had voor zijn laptop (Puberjongen, persoonlijke communicatie, 9 april 2015).

Op dat moment is gezinshuismoeder, naar eigen zeggen, met meerdere dingen tegelijk bezig; ze is nog bezig met de negerzoenen, Barbera komt binnen, ze zit met Corwin en Joesef te kletsen, Joris is bezig met zijn spreekbeurt/werkstuk en ze corrigeert Richad dat hij normaal moet praten over een volwassen man.

Volgens gezinshuismoeder was Barbera blij dat ze een nieuwe stekker had en was ze bang dat Richad haar stekker zou gaan gebruiken. Gezinshuismoeder vertelt dat ze dat wel begrijpt, omdat Richad dat ook zou kunnen doen. Hij baalde er volgens haar van dat hij een andere tijd in zijn hoofd had. Waarschijnlijk wilde hij de stekker nog gaan kopen, maar doordat de winkel eerder dicht zou gaan, kon dat niet meer. Het gesprek tussen Richad en Barbera liet gezinshuismoeder gebeuren. Wanneer Richad de grenzen van Barbera niet had geaccepteerd, had ze ingegrepen, maar ze vond dat hij dat nu wel deed.

De opmerking van Richad (naai bal) over een volwassen man vindt ze niet kunnen. Ze zegt daar wat van, maar wil daar niet lang op door blijven gaan. In dit geval negeert gezinshuismoeder het weerwoord. Dit is volgens gezinshuismoeder haar methode om met Richad om te gaan, omdat ze anders in een discussie met hem komt dat lang kan duren. Dus ze stopt bewust, negeert hem en gunt hem de tijd om er over na te denken.

Richad vertelt dat hij, bij deze reactie van gezinshuismoeder, het gevoel kreeg dat gezinshuismoeder een beetje boos werd op hem en dat hijzelf wat geïrriteerd was. Ondanks dat Richad deze reactie vervelend vindt, moet gezinshuismoeder volgens hem een volgende keer hetzelfde reageren. Hij vindt namelijk dat hij het ook niet goed is om dat tegen iemand te zeggen. Een weerwoord heeft hij niet gegeven, omdat gezinshuismoeder dan nog bozer zou worden en hijzelf ook.

In deze situatie heeft gezinshuismoeder geholpen een alternatief te zoeken, omdat ze weet dat Richad het jammer vindt dat hij die stekker niet kan halen. Dan probeert gezinshuismoeder hem te helpen dat hij op een andere oplossing kan komen. Hij overziet het anders niet. Het gevolg is dat hij zich erbij neerlegt en dat hij bedenkt de volgende dag gelijk na school de stekker te halen. Als gezinshuismoeder de oplossing heeft gegeven, laat ze hem bewust even gaan, zodat de oplossing kan landen. Denkt hij er de volgende dag niet meer aan, dan is dat zijn verantwoordelijkheid, vertelt gezinshuismoeder.

Richad vertelt dat hij het idee van gezinshuismoeder een goed idee vond, omdat gezinshuismoeder positief was en niet bozer werd. De stekker heeft hij niet de volgende dag gehaald, maar uiteindelijk wel.

Het doel van gezinshuismoeder is dat ze vaak de rust wil bewaren in huis en dat is volgens haar in deze situatie gelukt. Richad probeert haar regelmatig uit te lokken, maar dat is hem nu niet gelukt. Ze vindt het sterk aan zichzelf dat ze veel signalen oppakt van de kinderen in deze situatie, terwijl ze met veel dingen bezig is. Wel vindt ze het vervelend dat ze Shahida er minder bij betreft. Richad geeft aan dat hij bij deze situatie anders ging denken. Hij ging niet verder met de discussie, maar stopte deze.

5.3.3. Verschillen en overeenkomsten kijkkader en interviewanalyse

De bevindingen uit het interview en het kijkkader lijken in deze analyse meer met elkaar overeen te komen. Gezinshuismoeder zette de interventie bewust in om niet in discussie te gaan met Richad en om hem op andere gedachte te brengen. Richad vertelt dat hij door de reactie van gezinshuismoeder niet in discussie ging. Dit was ook te zien vanuit de beelden. Door de positieve reactie van Richad en het bewuste doel van gezinshuismoeder kan er beter onderbouwd worden dat deze interventie vindingrijk is.

5.4. Conclusie

Wanneer de videoanalyses en de analyses vanuit de interviews vergeleken worden, zijn er zowel verschillen als overeenkomsten te zien.

Bij de eerste analyse zien we dat dit fragment, volgens het kijkkader, vindingrijk scoort. Er wordt namelijk een vindingrijke interventie ingezet (gezinshuismoeder vertelt een fictief verhaal). Het gevolg is dat de pubers hierdoor worden afgeleid. Het lijkt dat ze op een ander denkpatroon worden gebracht en waardoor ze niet meer praten over verschillende rassen.

Uit het interview met gezinshuismoeder blijkt dat zij niet bewust heeft gehandeld, maar dat het intuïtief was. Dit is in tegenstelling met wat er wordt beschreven in de beantwoording van deelvraag één. Daar is beschreven dat vindingrijkheid in de interactie, het bewust inzetten van een interventie is om patronen te doorbreken. Daarnaast vertelde Richad dat hij niet zeker wist of hij stopte over het onderwerp door wat gezinshuismoeder tegen hem had gezegd of dat dit de piep was die op de achtergrond te horen was. Achteraf blijkt deze interventie minder vindingrijk te zijn dan dat we hadden gedacht.

Bij de tweede analyse blijkt dat er meer overeenkomsten zijn met onze bevindingen dan de eerste analyse. Uit de videoanalyse meenden we dat de interventie van gezinshuismoeder bewust was ingezet met als gevolg een positieve reactie bij Richad. Uit de interviews met de gezinshuismoeder en de puber blijken deze bevindingen overeen te komen.

Voor een objectievere en verdiepende analyse van een vindingrijke interventie, blijkt dat er zowel gekeken moet worden naar de literatuur als naar een interview met de puber en een gezinshuisouder. Op de videobeelden zijn namelijk de gedachten en motieven van de gezinshuisouders en de gedachteverandering van de puber niet altijd te zien.

Hoofdstuk 6 Conclusie en aanbevelingen

6.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag. Deze luidt als volgt: *In hoeverre en op welke wijze laten gezinshuisouders, vanuit het beeldmateriaal, vindingrijke interventies zien in interactie met pubers om positieve gedragsverandering te bewerkstelligen?*

Om de vindingrijke interventies van gezinshuisouders in de interactie met pubers te ontdekken is er literatuuronderzoek gedaan en is er een expertinterview afgenomen. Vervolgens is er een conceptueel kijkkader samengesteld en zijn de videobeelden van drie gezinshuizen bekeken. Van de drie gezinshuizen zijn er twee uitgewerkt in verband met de beschikbare tijd.

Daarna zijn er, om een verdiepend beeld te krijgen van een vindingrijke interventie, interviews afgenomen met een gezinshuismoeder en een puber die te zien waren in twee best practices. Reeds benoemd in deelvraag drie zijn er vanuit de videoanalyse vier interactionele vaardigheden naar voren gekomen. In dit hoofdstuk wordt er per interactionele vaardigheid een conclusie gegeven. Dit zal onderbouwd worden door middel van de bevindingen uit het literatuuronderzoek, de videoanalyse en de interviews. Daarna worden er een aantal aanbevelingen gegeven naar aanleiding van dit onderzoek.

6.2. Conclusie

Er zijn twee gezinshuizen vanuit de videoanalyse uitgewerkt. Dit leverde 211 vindingrijke fragmenten op. De uitkomsten van het beeldmateriaal resulteerde in een kernlabelschema.

Het kernlabelschema is het analyse-instrument om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag. Uit het kernlabelschema blijkt dat er vindingrijke interventies worden ingezet door de gezinshuisouders van gezinshuis 4 en 5 in interactie met de puber. Met als doel om positieve gedragsverandering te bewerkstelligen bij de pubers

Vanuit de videoanalyse van gezinshuis 4 en 5 is er naar voren gekomen dat de vindingrijke interventies onderverdeeld kunnen worden in vier interactionele vaardigheden:

- De gezinshuisouder lokt het creatieve proces uit bij de puber.
- De gezinshuisouder hanteert een conflict op speelse of onverwachte wijze.
- De gezinshuisouder gebruikt luchtigheid of afleiding waardoor de sfeer ontspannen blijft.
- De gezinshuisouder overdrijft zijn boodschap, waardoor het aansluit bij de puber.

6.2.1. De gezinshuisouder lokt het creatieve proces uit bij de puber.

Bij het onderzoek naar vindingrijkheid komt zowel uit de literatuur als uit het expertinterview naar voren dat vindingrijkheid verbindingen vergroot in onze hersenen. Hierdoor kunnen we verschillende situaties hanteren en nieuwe ideeën bedenken.

Uit de beantwoording van deelvraag één blijkt dat vindingrijkheid vanuit pedagogisch perspectief inhoudt, dat de opvoeder erop gericht is om de puber te stimuleren om inzicht te krijgen in zijn denkpatronen, deze uit te breiden, te vernieuwen en eventueel te herschrijven. Dit heeft als doel dat een puber zelfstandig zijn problemen kan aanpakken, waardoor er toekomstgerichtheid ontstaat. Voor een opvoeder is het van belang om een constructieve vertrouwensband op te bouwen met de puber. Daarbij werkt het bevorderend als de opvoeder de puber onder andere serieus neemt en ingaat op zijn interesses. De vertrouwensband is een voorwaarde voor het bewerkstelligen van een positieve gedragsverandering bij de puber (Langeveld & Noordam, 2011).

Van Rosmalen (2000) beschrijft dat het activeren van creatieve vermogens, de manier van waarnemen van de werkelijkheid verandert. Vanuit de videobeelden is te zien dat de gezinshuisouder dat doet door middel van spel, humor, overdrijven, intonatie, sarcasme of door een fictief verhaal te vertellen aan de puber.

Delfos (2005) beschrijft dat het creëren van een veilige sfeer, in de vertrouwensband met de puber, belangrijk is om een positieve gedragsverandering te bewerkstelligen. We zagen dit terug in de videobeelden. Zo was er een gezinshuisouder die een veilige sfeer bewerkstelligde door bijvoorbeeld

een grap over de andere gezinshuisouder te maken in plaats van over de pubers. Waarschijnlijk deden alle pubers om deze reden mee met de vindingrijkheid van de gezinshuisouder. Opvallend aan het fragment in paragraaf 4.4.1. was dat alle pubers hierop reageerden en aanvulden met eigen inbreng.

6.2.2. De gezinshuisouder hanteert een conflict op een speelse of onverwachte wijze.

Deze interactionele vaardigheid is aangepast na de videoanalyse. In het conceptueel kijkkader is de eerste versie van deze vaardigheid beschreven (bijlage 1). 'Onverwachte wijze' is er later aan toegevoegd, omdat de manier waarop de vindingrijke interventie wordt ingezet niet standaard is, zoals Bent (persoonlijke communicatie, 16 januari 2015) tijdens het interview vertelde. Om die reden hebben we een interventie, die op een niet standaard manier wordt toegepast, als onverwachte wijze geformuleerd.

Vindingrijkheid ontstaat volgens Van Rosmalen (2012) vanuit een speelse houding. Een speelse houding is volgens hem de manier waarop een kind zich beweegt tot spontaan spel. Het spel van kinderen kan niet geforceerd worden. Deze ongedwongenheid wordt bedoeld met speels.

Deze interactionele vaardigheid is het minst gescoord. Opvallend is dat vanuit het literatuuronderzoek blijkt dat conflict hanteren tussen eigen kinderen van gezinshuisouders en inhuisgeplaatste kinderen anders is. Doornenbal, Okma & Singer (2002) stellen dat inhuisgeplaatste kinderen het uiten van boosheid een gevaarlijke actie vinden. Zo kunnen ze bang zijn voor straf of misschien zelfs bang zijn om weg gestuurd te worden. In tegenstelling tot eigen kinderen, die het conflict aangaan en sneller een beroep doen op de emotionele band om zo hun zin te krijgen. Eigen kinderen gaan er sneller vanzelfsprekend vanuit dat een conflict weer goed zal komen. Mogelijk is deze interactionele vaardigheid om die reden minder vaak gezien vanuit het beeldmateriaal.

Vanuit de videobeelden lijkt er op een speelse en onverwachte wijze een conflict gehanteerd te worden door middel van ironie, sarcasme, overdrijven of fluiten. Daarnaast lijken de gezinshuisouders het gedrag van de pubers te begrenzen door indirect een signaal af te geven. Verder is te zien dat de gezinshuisouders aansluiting zoeken door mee te doen in de interactie met de pubers en op die manier een mogelijke escalatie voorkomen. Volgens Langeveld & Noordam (2011) is aansluiting essentieel om gedragsverandering te bewerkstelligen. Dit wordt bevestigd door de videobeelden. Je ziet namelijk dat de situatie hanteerbaar lijkt te blijven.

6.2.3. De gezinshuisouder gebruikt luchtigheid of afleiding waardoor de sfeer ontspannen blijft.

Deze interactionele vaardigheid is nieuw toegevoegd na het bekijken van de videobeelden, omdat het gebruik van luchtigheid of afleiding erg vaak is gezien in de videobeelden. Uit het literatuuronderzoek is het gebruik van luchtigheid of afleiding niet naar voren komen. Mogelijk omdat wij tijdens het literatuuronderzoek de techniek luchtigheid of afleiding anders hebben geïnterpreteerd of omdat het een nog niet opgemerkte techniek vanuit de literatuur is. Echter was deze vaardigheid op verschillende manieren te zien. Vanuit de videoanalyse blijkt dat deze vaardigheid ervoor zorgt dat de sfeer ontspannen blijft. Dit is te zien aan de positieve reactie van de puber.

Tijdens het bekijken van de videobeelden blijkt dat een gespannen sfeer mogelijk kan ontstaan wanneer de pubers elkaar uitlokken of regels lijken te overschrijden. Dit laatste lijkt het geval bij de best practice van deze vaardigheid (paragraaf 4.4.3.). De techniek die hiervoor wordt gebruikt is afleiding. Hier lijkt er een nieuwe situatie te worden gecreëerd. Een nieuwe situatie creëren blijkt uit literatuuronderzoek vindingrijk te zijn, omdat het vaste denkpatroon wordt losgelaten en een nieuwe verbinding in de hersenen wordt aangelegd.

Vanuit de videobeelden is te zien dat naast afleiding ook luchtigheid als vaardigheid gebruikt kan worden in de interactie met de puber. Dit kan op verschillende manieren. Voorbeelden zijn; humor, kletspraatje, overdrijven, zelfspot of door met de puber mee te doen.

Om een meer volledig beeld te krijgen van de vindingrijke interventie is er met de betreffende gezinshuisouder een interview afgenomen. In het interview vertelt ze dat ze deze interventie niet bewust heeft ingezet. Op dat moment handelde ze vanuit intuïtie en gevoel (Gezinshuisouder,

persoonlijke communicatie, 9 april 2015).

Byttebier (2002) schrijft dat het vindingrijk is wanneer er niet wordt gehandeld vanuit de automatische piloot. Hij stelt dat wanneer er bewust een denkpatroon wordt doorbroken het vindingrijk handelen is.

Achteraf, na het interview met gezinshuismoeder, blijkt de interventie vanuit de literatuur minder vindingrijk te zijn als we dachten te zien.

6.2.4. De gezinshuisouder overdrijft zijn boodschap, waardoor het aansluit bij de puber.

Deze interactionele vaardigheid is nieuw toegevoegd na het bekijken van de videobeelden. Uit het literatuuronderzoek is overdrijven in interactie met pubers niet naar voren komen. Mogelijk omdat wij tijdens het literatuuronderzoek de techniek overdrijven anders hebben geïnterpreteerd of omdat het een nog niet opgemerkte techniek vanuit de literatuur is. Deze interactionele vaardigheid is ontstaan, omdat de techniek overdrijven, in tegenstelling tot andere technieken, erg vaak en op verschillende manieren is gezien.

Vanuit de videoanalyse is opgemerkt dat, wanneer de boodschap op een overdreven wijze wordt overgebracht, deze aansluit bij de puber. Dat is te zien aan de positieve reactie van de puber.

Wanneer een boodschap aansluit bij de puber op een *overdreven* wijze, met andere woorden niet *standaard*, lijken er overeenkomsten te zijn met de resultaten vanuit het literatuuronderzoek en het expertinterview in de beantwoording van deelvraag één. Hieruit blijkt dat vindingrijkheid, in de interactie, een andere manier van contact maken teweegbrengt. Daarnaast zorgt vindingrijkheid in het begeleidingsproces voor een bredere manier van communiceren door meer of andere zintuigen te gebruiken. Hierdoor kan een puber zonder (te) grote hindernissen of escalaties begeleid worden.

Vanuit de videobeelden is te zien dat de gezinshuisouder dit doet door te overdrijven. De verschillende technieken die worden toegepast zijn het gebruik van intonatie, humor, zelfspot en non-verbale expressie. In paragraaf 4.4.4. wordt een fragment beschreven waarbij een gezinshuisouder overdrijft met non-verbale expressie in de interactie met een puber. De positieve reactie van de pubers is dat ze allemaal reageren op de vindingrijke interventie door speels mee te doen. Hieruit valt mogelijk te interpreteren dat de pubers de boodschap, op een *andere manier*, begrijpen.

6.2. Aanbevelingen

6.2.1. Aanbevelingen vervolgonderzoek

- De vindingrijke fragmenten zouden met de gezinshuisouders en de pubers, van de betreffende interventies, besproken kunnen worden. Uit het onderzoek blijkt (beschreven in conclusie) dat er een objectievere analyse ontstaat van een vindingrijke interventie. De gezinshuisouders kunnen dan bevraagd worden op motieven en gedachten van het handelen. Bij de puber kan er gekeken worden in hoeverre de interventie aansluit bij de puber.
- Voor de verdieping van een vindingrijke interventie, zou er literatuuronderzoek gedaan kunnen worden naar de verschillende technieken die naar voren zijn gekomen tijdens de analyse. Enkele voorbeelden zijn; story-telling (op aanraden van Martine Noordegraaf naar aanleiding van de techniek fictief verhaal), afleiding, overdrijven en humor.
- Er kan voor een objectievere analyse van vindingrijkheid een beroep gedaan worden op de overige beelden van de gezinshuizen. Wij hebben ons namelijk beperkt tot twee gezinshuizen, terwijl er in totaal zes zijn gefilmd.
- In dit onderzoek hebben we ons gericht op de effectieve vindingrijke interventies. In een vervolgonderzoek zou er gekeken kunnen worden naar de niet-effectieve vindingrijke interventies. Het slagen van een vindingrijke interventie kan mogelijk per puber anders zijn.
- Er zou voor een langere periode gefilmd kunnen worden. Zo kan er in kaart gebracht worden of patronen echt worden doorbroken.

6.2.2. Aanbevelingen voor professionals:

- De uitkomsten kunnen voorgelegd worden aan gezinshuisouders. De gezinshuisouders kunnen zien in hoeverre zij de uitkomsten herkennen. Vervolgens kunnen gezinshuisouders de interactionele vaardigheden en technieken uitproberen in interactie met pubers om mogelijke patronen te doorbreken. Met als doel positieve gedragsverandering te bewerkstelligen.
- De vaardigheden en technieken kunnen voorgelegd worden aan (toekomstige) professionele opvoeders. Zij kunnen zien in hoeverre zij de interactionele vaardigheden en technieken herkennen in interacties met pubers. Om patronen te doorbreken zouden ze met deze vaardigheden en technieken kunnen experimenteren en ze toepassen.
- Dit onderzoek levert een indirecte bijdrage aan het onderzoek 'professioneel ouderschap in gezinshuizen' van Lectoraat Jeugd en Gezin. Zij kunnen de door ons geleverde kennis en inzichten gebruiken voor het ontwikkelen van een nieuwe training. Deze training is bedoeld voor professionele opvoeders, docenten en studenten van de academie Sociale Studies. Iedereen die binnen deze doelgroep werkt of gaat werken, raden wij aan om de training te volgen. Naar aanleiding van de training kunnen deze professionals experimenteren met de vaardigheden en technieken in de interactie met pubers. Met als doel positieve gedragsverandering te bewerkstelligen.

6.3. Discussie

Het onderzoek bestaat grotendeels uit een literatuuronderzoek en een videoanalyse. Er is één interview afgenomen met een gezinshuismoeder en één met een inhuusgeplaatste puber, waarbij twee fragmenten zijn besproken. De gedachten, gevoelens en motieven over het handelen van alle andere fragmenten van de gezinshuisouders zijn hierdoor nog onduidelijk. Daarnaast is het lastig te concluderen, in alle andere fragmenten, in hoeverre een vindingrijke interventie aansluit bij de puber. Dat komt omdat er maar één puber is geïnterviewd naar aanleiding van twee fragmenten en we niet weten hoe de andere pubers dit hebben ervaren.

De videobeelden zijn in een afgebakende tijdsperiode gefilmd. Dit kan een mogelijk vertekend beeld geven van de werkelijkheid. Ook is er in deze korte tijdsperiode niet helemaal duidelijk wat de gebruiken, gewoonten en identiteit van een gezinshuis is. Hierdoor kan er minder objectief gesteld worden of een interventie vindingrijk is of niet.

In verband met de beschikbare tijd voor het onderzoek zijn de videobeelden van twee gezinshuizen bekeken. Dit schept een beperkt beeld over in hoeverre de meeste gezinshuisouders vindingrijk zijn in interactie met pubers.

Daarnaast zijn de videobeelden grotendeels alleen door ons bekeken met het theoretisch onderbouwd kijkkader. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat het onderzoek minder objectief is. Vorig jaar hebben experts en studenten de beelden bekeken en zijn er meer terugkoppelmomenten tussen de studenten en experts geweest om de beelden te bespreken. Dit verhoogt de intersubjectiviteit bij het bekijken van de beelden.

Tot slot is er door tijdgebrek minder literatuuronderzoek gedaan naar het kenmerkende van de opvoedrelatie tussen een gezinshuisouder en een puber. Hierdoor is er een beperkter beeld van de opvoedrelatie.

6.4. Evaluatie

In deze paragraaf blikken wij terug op het eindproduct en proces.

6.4.1. Productevaluatie

Vooraf hebben we gesteld dat we het volgende concreet in het onderzoeksverslag gaan beschrijven: *In hoeverre laten gezinshuisouders vindingrijke interventies zien in interactie met de puber om een positieve gedragsverandering te bewerkstelligen?* Wanneer blijkt dat gezinshuisouders vindingrijk zijn, wordt er in kaart gebracht op welke wijze ze dat zijn.

Aan het eind van het onderzoek kunnen we concluderen dat deze doelstelling is behaald. Allereerst hebben wij uitgebreid literatuuronderzoek gedaan naar wat vindingrijkheid vanuit pedagogisch

perspectief betekent. Het literatuuronderzoek is het theoretisch kader waar vanuit we een videoanalyse hebben verricht. Vervolgens hebben we in kaart kunnen brengen in hoeverre en op welke wijze gezinshuisouders vindingrijk zijn in de interactie met inhuisgeplaatste pubers. Dit resulteerde in een kernlabelschema.

Het kernlabelschema en een aantal best practices hebben wij tijdens een bijeenkomst met experts besproken. De bijeenkomst heeft ons relevante feedback opgeleverd voor het kernlabelschema en de videoanalyse. Aan de hand van de feedback hebben wij alle fragmenten weer grondig geanalyseerd en een paar keer bijgesteld. Concreet betekent dit dat we alle sublabels en dimensies van de fragmenten hebben herzien en sommige een nieuwe sublabel hebben gegeven. Ook is het kernlabelschema een paar keer herzien en bijgesteld. Dit proces van analyseren draagt bij aan de kwaliteit van de resultaten, die op verschillende en meerdere momenten zijn herzien. Daarnaast zijn er, aan de hand van twee best practices, interviews afgenomen met de betreffende gezinshuismoeder en een inhuisgeplaatste puber om een verdiepend beeld te krijgen van de vindingrijke interventies. Er is er voor gekozen om twee interviews af te nemen, omdat het grootste gedeelte van het onderzoek bestaat uit de videoanalyse. Uit de interviews kwam naar voren wat de gedachten en intenties waren van de best practices, maar ook zagen we in hoeverre de interventies aansloten op de behoeften van de puber.

De onderzoeksmethode *videoanalyse* is een sterk instrument in het onderzoek. Het bestuderen van het beeldmateriaal is een betrouwbare vorm van onderzoeken. Als onderzoekers zitten we dicht bij de werkelijkheid. Het biedt de mogelijkheid om te observeren hoe gezinshuisouders handelen in interactie met pubers en hoe de pubers daarop reageren.

Echter kan het ook zo zijn dat de gezinshuisouders en de pubers eerst moesten wennen aan de camera's in de kamer en zich de eerste dagen wat onwennig voelden. Dit laatste kan een ander beeld van de werkelijkheid laten zien.

Ook is de koppeling tussen literatuur, videobeelden en interviews een kracht van het onderzoek. Het gebruik van verschillende onderzoeksmethoden maakt de analyse van een vindingrijke interventie vollediger en objectiever.

Een kwetsbaar punt van dit onderzoek is dat de videobeelden grotendeels alleen door ons zijn bekeken. Hierdoor bestaat de kans dat de uitkomsten minder objectief zijn.

Zoals eerder benoemt heeft de opdrachtgever ons geadviseerd om een volledige serie aan beeldmateriaal van drie gezinshuizen te bestuderen, omdat er op deze manier meer gelegenheid is om een gezinshuis te leren kennen. Door deze aanpak zijn we meer de diepte in gegaan. Het uitwerken van de videobeelden heeft meer tijd gekost dan van te voren is gepland. Om die reden hebben we er voor gekozen om twee gezinshuizen volledig uit te werken, waardoor we meer kwalitatief onderzoek hebben verricht, in plaats van drie gezinshuizen uit te werken met minder uur beeldmateriaal per gezinshuis. Dit betekent dat we meer hebben onderzocht wat vindingrijkheid is en op welke wijze. Doordat er maar twee gezinshuizen zijn uitgewerkt, kunnen de uitkomsten een mogelijk beperkter beeld schetsen in hoeverre (de meeste) gezinshuisouders vindingrijk zijn.

Tot slot levert dit onderzoek een indirecte bijdrage aan het onderzoek van Lectoraat Jeugd en Gezin, door het leveren van kennis en inzicht over de vindingrijkheid van gezinshuisouders. Het Lectoraat zal een nieuwe training ontwikkelen voor professionele opvoeders, docenten en studenten van de academie Sociale Studies. Het doel van de training zal zijn om plaatsingen in een gezinshuis, tijdens de puberteit, meer slagingskansen te geven.

6.4.2. Procesevaluatie

Videobeelden

In het onderzoek hebben we helaas niet alles kunnen doen wat we graag wilden. We wilden graag veel doen in een kort tijdsbestek. Dit hebben we opgenomen in het plan van aanpak. Onze afstudeerbegeleider wees ons erop dat we binnen de beschikbare tijd niet alles kunnen doen wat we

zouden willen. Voor ons was haar advies wel even omschakelen, omdat we als onderzoekers erg enthousiast zijn over het onderwerp en ook al een voorstelling hadden gemaakt hoe we het graag wilden uitvoeren. Echter hebben we haar advies opgevolgd, omdat zij als onderzoeker toch een betere inschatting kan maken van de omvang van een onderzoek.

Achteraf is het goed geweest dat we deze beslissing hebben genomen. Zo wilden we graag alle beelden bekijken (300 uur, zes gezinshuizen), maar hebben dit in het plan van aanpak gehalveerd. We hadden niet voorzien dat drie gezinshuizen nog steeds veel werk zou zijn. De videobeelden van de drie gezinshuizen hebben we wel bekeken, maar hebben er uiteindelijk twee uitgewerkt. We zagen in, na het bekijken van de beelden, dat het wel erg veel werk zou zijn om er drie kwalitatief goed uit te werken. Helaas hebben we, door het bekijken van de videobeelden van drie gezinshuizen, veel tijd verloren. We hadden die tijd ook in iets anders kunnen steken.

Het zou een optie zijn geweest om drie gezinshuizen te bekijken, maar dan minder videobeelden per gezinshuis. Hier hebben we in overleg met de opdrachtgever niet voor gekozen, omdat dan de patronen binnen een gezinshuis minder goed te zien zijn. Zoals later in het conceptueel kijkkader blijkt, is er sprake van vindingrijkheid wanneer er onder andere patronen worden doorbroken. Het zou voor de kwantiteit (om te kijken of een vaardigheid of techniek in meerdere gezinshuizen te zien is) misschien goed zijn geweest om drie gezinshuizen te bekijken, maar niet voor de kwaliteit.

Een andere reden voor ons om twee gezinshuizen te bekijken, was dat het ook tijd kost om een gezinshuis te leren kennen. De opdrachtgever vertelde ons dat we waarschijnlijk moesten wennen aan het geluid en aan het spreken van de gezinshuisouders en de pubers. Wanneer een gezinshuis langer wordt bekeken, is er meer de gelegenheid om het beter te leren kennen.

Interview

Naast de hoeveelheid aan beelden die we graag wilden bekijken, wilden we ook veel te weten komen tijdens het interview met de gezinshuismoeder en de puber van gezinshuis 4. We hadden een topiclijst samengesteld met veel vragen die meer informatie zouden geven dan alleen de beantwoording van de deelvragen. Onze afstudeerbegeleider gaf als tip dat we de tijd effectiever konden gebruiken als we meer zouden kijken naar de onderzoeksvragen en de afbakening daarvan. Dit advies hebben we opgevolgd. We hebben de vragen herzien en de eventuele overbodige vragen geschrapt.

We hebben er voor gekozen om niet meer pubers en gezinshuisouders te interviewen, omdat het onderzoek voornamelijk gericht is op de methode videoanalyse. De interviews zijn voornamelijk een verdieping. Het zou interessant zijn geweest wanneer we dat wel hadden gedaan, omdat het een meer volledig beeld schept van een vindingrijke interventie. We hebben de keuze gemaakt om ons meer te focussen op het analyseren van de videobeelden. Daarnaast kan dit altijd nog worden gedaan. Wij vonden het een unieke kans om ons bezig te houden met het beeldmateriaal.

Vindingrijkheid

Wij hebben het onszelf erg moeilijk gemaakt door een begrip te gebruiken waar nog weinig onderzoek naar is gedaan. Zo hadden we bijvoorbeeld ook kunnen kiezen voor een begrip als creativiteit. Dat hebben wij echter bewust niet gedaan. De definitie vindingrijkheid vinden wij beter passen bij ons onderzoek. Juist omdat creativiteit vaak verkeerd wordt geïnterpreteerd. Het heeft ons extra tijd gekost om een verbinding van creativiteit naar vindingrijkheid te maken, maar we denken dat er nu een definitie is die mogelijk beter gebruikt kan worden in de begeleiding van uithuisgeplaatste pubers. Daarnaast kwamen we er tijdens het literatuuronderzoek achter dat er weinig tot geen literatuur beschikbaar is over deelvraag vier: *Wat is de positieve reacties van een puber is na een vindingrijke interventie?* We realiseerden ons later, mede door advies van onze afstudeerbegeleider, dat dit een onderdeel is van deelvraag één.

Bibliografie

- Akkerman, M., Blokland, G., Hagens, H., & Warnars-Kleverlaan, N. (1999). *Wat nou... pubers? Voor ouders die willen opvoeden en loslaten*. Utrecht: NIZW Uitgeverij.
- Baarda, D. B., Goede, M.P.M. de, & Teunissen, J. (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Baarda, D.B., Hulst, M. van der, & Goede, M.P.M. de (2012). *Basisboek Interviewen*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Baat, M. de, & Berg-le Clerq, T. (2011). *Wat werkt in gezinshuizen?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Bates, B. C., English, D. J., & Kouidou-Giles, S. (1997). Residential treatment and its alternatives: A review of the literature. *Child & Youth Care Forum*, 7-51.
- Boden, M.A. (1991). *Creativiteit, mythen en mechanismen*. Houten: De Haan.
- Bytsebier, I. (2002). *Creativiteit. Hoe? Zo!* Tiel: Uitgeverij Lannoo.
- Chapman, M.V., Wall, A., & Barth, R.P. (2004). Children's Voices: The perceptions of children in foster. *American Journal of orthopsychiatry*, 74, 293-304.
- Crone, E. (2008). *Het puberende brein*. Amsterdam: Bert Bakker.
- Csikszentmihalyi, M. (1999). *Creativiteit*. Amsterdam: Boom.
- Deelman, B. (2004). *Klinische neuropsychologie*. Amsterdam: Boom.
- Delfos, M.F. (2005). *Ik heb ook wat te vertellen! Communiceren met pubers en adolescenten*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Delfos, M.F. (2012). *Psychologie van de adolescentie*. Amsterdam: Pearson.
- Doornenbal, J., Okma, K., & Singer, E. (2002). Waarom kinderen hun (pleeg)ouders bij verbod gehoorzamen of juist niet. *Pedagogiek*, 197-213.
- Dudink, A. (2007). *Creativiteit in de hulpverlening*. Amsterdam: Boomonderwijs.
- Farby, B.D., Reitz, A.L., & Luster, W.C. (2002). Community treatment of extremely troublesome youth with dual mental/mental retardation diagnoses: A data based case study. *Education and treatment of children*, 25, 339-355.
- Gardeniers, M. (2013). *Gezinshuizen in Nederland, de aantallen in 2012. Een aanvulling op de factsheet Gezinshuizen 2011*. De Glind: Gezinsinspiratieplein.
- Hämäläinen, R., & Vähäsantanen, K. (2011, oktober 13). Theoretical and pedagogical perspectives on orchestrating creativity and collaborative learning. *Educational Research Review, Elsevier Ltd*, pp. 169-184.
- Heffels, A. (2009). *Gesprekken met mijn puber*. Houten: Unieboeken en Het Spectrum BV.

- Koot van de - Dees, D., & Schep, E. (2014). *Rapportage focusgroepen RAAK-project 'Professioneel ouderschap: interactionele vaardigheden in alledaagse leefsituaties in gezinshuizen'. Deel 1: Gezinshuisouders over hun omgang met adolescenten*. Ede: Lectoraat Jeugd en Gezin Christelijke hogeschool Ede.
- Landelijk Opleidingsoverleg SPH. (2009). *De creatieve professional - met afstand het meest nabij*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Langeveld, T., & Noordam, L. (2011, mei 26). (T)Opvoedingsondersteuning. Opgeroepen op februari 4, 2015, van HBO-Kennisbank: <http://che.surfsharekit.nl:8080/get/smpid:12721/DS1>
- Lectoraat Jeugd en Gezin. (2012). *Bijlage 1 – Projectplan Professioneel Ouderschap. Interactionele vaardigheden in alledaagse leefsituaties in gezinshuizen*. Ede: Lectoraat Jeugd en Gezin Christelijke Hogeschool Ede.
- Lubbersen, L. (2014). *Factsheet Gezinshuizen*. De Glind: Gezinspiratieplein.
- NationaleBeroepengids.nl. (z.j.). *Gezinshuisouder*. Opgeroepen op januari 24, 2015, van NationaleBeroepengids.nl: <http://www.nationaleberoepengids.nl/Gezinshuisouder>
- Nederlands Jeugd Instituut. (z.j.). *Welke interventies?* Opgeroepen op januari 24, 2015, van Nederlands Jeugd Instituut: <http://www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Welke-interventies.html>
- Ploeg, J.D. van der (1998). *Onderzoek naar gezinsproject stichting Bredervoort*.
- Prinsen, H., & Terpstra, K.J. (2009). *Pubers van nu! Praktijkboek voor iedereen die met pubers werkt*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Redding, R.E., Fried, C., & Britner, P.A. (2000). Predictors of placement outcomes in treatment foster care: implications for foster parent selection and service delivery. *Journal of child and family studies*, 9, 425-447.
- Rijksoverheid. (2009, november 20). *Rouvoet positief over gezinshuizen*. Opgeroepen op januari 2014, van Rijksoverheid: <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2009/02/20/rouvoet-positief-over-gezinshuizen.html>
- Riksen-Walraven, M. (2000). *Tijd voor kwaliteit in de kinderopvang*. Amsterdam: Vossiuspers AUP.
- Robinson, K. (2011). *Out of our minds. Learning to be creative*. Chichester: Capstone Publishing Ltd.
- Rosmalen, J. van (2000). *Het woord aan de verbeelding*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Rosmalen, J. van (2012). *Het woord aan de verbeelding*. Nijmegen: Bohn Stafleu van Loghum.
- Slot, W., & Aken, M. van (2010). *Psychologie van de adolescentie*. Baarn: ThiemeMeulenhoff.
- Smeijsters, H. (2008). *Handboek Creatieve Therapie*. Bussum: Couthino.
- Sprinkhuizen, A., & Scholte, M. (2012). *De sociale kwestie hervat WMO en sociaal werk in transitie*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Synoniemen.net. (2015). *Synoniemen*. Opgeroepen op februari 3, 2015, van synoniemen.net:
<http://synoniemen.net/index.php?zoekterm=vindingrijk>

Van Dale. (z.j.). *Gratis woordenboek*. Opgeroepen op januari 15, 2015, van Van Dale Online:
<http://www.vandale.nl>

Weterings, T. (1984). *Opgroeien in een pleeggezin*. Deventer: van Loghum Slaterus.

William Schrikker Groep. (z.j.). *Zorg en wonen*. Opgeroepen op januari 21, 2015, van William Schrikker Groep:
http://www.williamschrikkergroep.nu/index1.php?id=10&cat=4fb9ff061cded&page_id=4cee79afda5f3#precies_gezinshuis

Wilson, L., & Conroy, J. (1999). Satisfaction of children in out-of-home care. In K. Barbell, & L. M. Wright, *Family foster care in the next century* (pp. 51-60). New Jersey: The American Psychological Association.

Bijlage 1 Conceptueel kijkkader

We selecteren alle interacties waarbinnen:

De gezinshuisouder gebruikt vindingrijkheid in de interactie met de puber.

Onder vindingrijkheid verstaan we alle uitingen van de gezinshuisouder die **patroon doorbrekend** zijn om een positieve reactie bij de puber tot stand te brengen.

- Sublabel 1: Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder **het creatieve proces activeert** bij de puber.
 - Dimensie 1: De gezinshuisouder scheidt proactief een ontspannen interactie.
 - Dimensie 2: De gezinshuisouder activeert de puber om zijn omgeving en zichzelf op een andere manier te bekijken.
- Sublabel 2: Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder, bij de puber op een **speelse manier aansluiting** vindt om zijn boodschap over te brengen.
 - Dimensie 1: De gezinshuisouder brengt op een verrassende manier zijn boodschap over.
 - Dimensie 2: De gezinshuisouder gebruikt humor om zijn boodschap over te brengen.
- Sublabel 3: Er is sprake van een geslaagde vindingrijke interactie als de puber **antwoordt met zichtbaar gedrag**.
 - Dimensie 1: De puber laat een non-verbale reactie zien zoals een glimlach, knikken, enzovoorts.
 - Dimensie 2: De puber reageert verbaal/hoorbaar (lacht, zegt 'ja', zegt 'ik begrijp het', zegt 'is goed', enzovoorts)
 - Dimensie 3: De gezinshuisouder en puber hebben wederkerigheid in contact. De puber luistert, vertelt meer over zichzelf, er is een conversatie, enzovoorts.
 - Dimensie 4: De puber conformeert zich naar de norm van de gezinshuisouder.
- Sublabel 4: Er is sprake van een geslaagde vindingrijke interactie als de puber **vindingrijk reageert**.
 - ❖ Dimensie 1: De puber draagt zelf een oplossing aan.
 - ❖ Dimensie 2: De puber gaat mee in de speelse interactie van gezinshuisouder.
 - ❖ Dimensie 3: De puber zet een nieuwe vindingrijke situatie neer.
- Sublabel 5: Overig.

Als we nog iets tegenkomen kunnen we dat onder sublabel 5 toevoegen (bijvoorbeeld; gek stemmetje, overdrijven, anekdotes, koosnaam, creatief met taal).

Score

De fragmenten die vindingrijk worden bevonden, krijgen een score van validiteit van 1 t/m 5, dat is gebaseerd op het bovenstaande kijkkader. 1 is een lage score en 5 is een hoge score van vindingrijkheid. De beelden worden door beide onderzoekers bestudeerd.

- Score 5: Zeer goede vindingrijke interventie
- Score 4: Goede vindingrijke interventie
- Score 3: Vindingrijke interventie
- Score 2: Matige vindingrijke interventie
- Score 1: Lijkt een vindingrijke interventie, maar daar kan aan getwijfeld worden gezien de reactie van de puber.

Bijlage 2 Leeswijzer Kernlabelschema

Sublabel:	Definitieve formulering van de interactionele vaardigheid met doel.
Dimensie:	Definitieve formulering techniek van de interactionele vaardigheid.
Aantal:	Geturfde fragmenten van de dimensie.
Best practice:	Best bevonden praktijk van de geturfde fragmenten met de hoogste scores in zijn sublabel.
Beste fragmenten in zijn sublabel:	Geturfde fragmenten met de hoogste scores in zijn sublabel.
Beste fragment in zijn dimensie:	Geturfde fragmenten met de hoogste score in zijn dimensie.
Fragmenten:	Alle geturfde fragmenten en onderverdeeld in zijn dimensie.

Uitleg definitie sublabels:

Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder het creatieve proces uitlokt bij de puber.

De GHO lokt het creatieve proces bij de puber uit door verschillende middelen als spel, humor, overdrijven, intonatie, sarcasme of door een fictief verhaal te vertellen aan de puber. Daarnaast lokt de GHO verbaal uit door een uitdagende opmerking naar puber te maken of naar de andere GHO. Deze interactionele vaardigheden zorgen ervoor dat er een reactie bij de puber teweeg wordt gebracht.

Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder een conflict hanteert op een speelse of onverwachte wijze.

De GHO geeft op een speelse manier een grens aan bij de puber door middel van ironie, sarcasme, te overdrijven of te fluiten. Daarnaast uit de GHO een grens door indirect een signaal af te geven over het gedrag van de puber. Verder zien we dat de GHO aansluiting zoekt door mee te doen in de interactie van de puber(s). Deze interactionele vaardigheden zorgen ervoor dat de situatie niet escaleert.

Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder luchtigheid of afleiding gebruikt in de interactie met de puber waardoor de sfeer ontspannen blijft.

De GHO is luchtig in de interactie door middel van humor, kletspraatje, overdrijven, zelfspot of door mee te doen met de interactie van de pubers. Verder begeleidt de GHO de puber om anders naar de huidige situatie te kijken door middel van afleiding. Dit kan de GHO doen door over een ander onderwerp te beginnen. Hierdoor ontstaat er een gesprek of blijft er een gesprek gaande.

Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder zijn boodschap overdrijft, waardoor het aansluit bij de puber.

De GHO overdrijft door middel van het gebruik van verschillende intonaties. Daarnaast overdrijft de GHO door humor in te zetten. Dit wordt meestal op een ironische of sarcastische wijze gedaan en een enkele keer zet de GHO zelfspot in om een boodschap aan te dikken. Verder overdrijft de GHO in de interactie door gebruik van non-verbale expressie waardoor de boodschap aansluit bij de puber. Tenslotte zet de GHO een woordgrap in om te overdrijven in de interactie.

Bijlage 3 Kernlabelschema Vindingrijkheid

	Sublabel	Dimensie	Aantal	Best practice	Beste fragmenten in zijn sublabel	Beste fragment in zijn dimensie	Fragmenten
Vindingrijkheid	Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder het creatieve proces uitlokt bij de puber.	Puber verbaal uitdagen.	19	GH5_47f	Hoogste score is 5: GH5_28a; GH5_28b; GH5_44; GH5_47f; GH5_59; GH5_63; GH5_79; GH5_81b; GH5_86	GH5_86	GH4_9; GH4_13; GH4_27; GH4_39 GH4_45; GH4_46; GH4_64; GH4_100; GH4_107; GH5_3; GH5_4; GH5_7; GH5_18; GH5_26; GH5_35; GH5_64b; GH5_66; GH5_86; GH5_46b
		Gebruik maken van een spel om de puber uit te lokken.	15			GH5_81b	GH5_1; GH5_9; GH5_56; GH5_67; GH5_70; GH5_74; GH5_80; GH5_25a; GH5_29a; GH5_34a; GH5_41a; GH5_46a; GH5_57a; GH5_64a; GH5_81b
		Uitlokken door middel van humor.	13			GH5_44; GH5_79; GH5_28a	GH4_81; GH5_10; GH5_12; GH5_15; GH5_28a; GH5_30; GH5_42; GH5_44; GH5_61; GH5_62; GH5_78; GH5_79; GH5_85

	Uitlokken door middel van overdrijven.	13			GH4_63; GH4_104;	GH4_10; GH4_22; GH4_24; GH4_29; GH4_30; GH4_38; GH4_63; GH4_73; GH4_98; GH4_104; GH5_40; GH5_34c; GH5_57d
	Uitlokken door middel van intonatie.	7			GH4_56; GH4_74;	GH4_12; GH4_31; GH4_56; GH4_58; GH4_74; GH4_77; GH4_89
	Gebruik maken van een middel om de puber uit te lokken.	7			GH5_59	GH5_19; GH5_21; GH5_54; GH5_59; GH5_75a; GH5_75b; GH5_81a
	Uitlokken door een (uitdagende) opmerking naar of over de andere gezinshuisouder te maken.	5			GH4_103; GH5_47g	GH4_103; GH5_77; GH5_41b; GH5_41d; GH5_47g
	Puber uitdagen door fictieve opmerking/verhaal.	3			GH5_28b; GH5_47f; GH5_63	GH5_28b; GH5_47f; GH5_63
	Uitlokken door middel van sarcasme.	2			GH5_47a	GH5_37; GH5_47a

	Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder een conflict hanteert op een speelse of onverwachte wijze.	Grens aangeven door middel van ironie.	9	GH4_106	Hoogste score is 5: GH4_106	GH4_51	GH4_3; GH4_6; GH4_8; GH4_40; GH4_51; GH4_55; GH4_75; ; GH5_24
		Grens aangeven door middel van sarcasme.	9			GH4_52	GH4_4; GH4_41; GH4_48; GH4_52; GH4_70; GH4_76; GH4_97; GH4_101; GH5_45
		Aansluiten door mee te doen met de puber.	7			GH4_62; GH4_72;	GH4_15; GH4_62; GH4_68; GH4_72; GH4_88; GH4_93; GH5_36
		Grens aangeven door te overdrijven in de interactie.	2			GH4_106	GH4_106b; GH5_41c
		Grens aangeven door indirect een boodschap over te brengen.	1			GH5_22	GH5_22
		Grens aangeven door te fluiten.	1			GH5_55	GH5_55

	Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder luchtigheid of afleiding gebruikt in de interactie met de puber waardoor de sfeer ontspannen blijft.	Een ontspannen sfeer scheppen door middel van humor.	23	GH4_37	Hoogste score is 5: GH4_35; GH4_37; GH4_82; GH5_2; GH5_13; GH5_47c; GH5_47e; GH5_71;	GH5_13; GH5_47c; GH5_71; GH5_47e	GH4_2; GH4_5; GH4_18; GH4_20; GH4_84; GH4_90; GH4_91; GH5_13; GH5_14; GH5_25b; GH5_33; GH5_34b; GH5_39; GH5_47c; GH4_60; GH5_65; GH5_68; GH5_69; GH5_71; GH5_32a; GH5_32b; GH5_47b; GH5_47e
		Een puber anders naar de huidige situatie laten kijken door middel van afleiding.	11			GH4_35; GH4_37; GH4_82	GH4_21; GH4_23; GH4_35; GH4_37; GH4_79; GH4_82; GH4_86; GH4_105a; GH4_105b; GH5_16; GH5_60
		Een ontspannen sfeer scheppen door mee te doen met de puber.	9			GH5_2	GH4_11; GH4_43; GH4_87; GH5_2; GH5_5; GH5_8; GH5_11; GH5_17; GH5_47d
		Een ontspannen sfeer scheppen door een kletspraatje.	5			GH4_25; GH4_53; GH4_54; GH4_57;	GH4_14; GH4_25; GH4_53; GH4_54; GH4_57
		Een ontspannen sfeer scheppen door te overdrijven.	3			GH4_28;	GH4_28; GH5_23; GH5_57c
		Een ontspannen sfeer scheppen door middel van zelfspot	1			GH5_6	GH5_6

	Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder zijn boodschap overdrijft, waardoor het aansluit bij de puber.	Overdrijven door middel van intonatie.	13	GH5_53	Hoogste score is 5: GH4_36; GH5_53	GH4_36;	GH4_36; GH4_42; GH4_49; GH4_50; GH4_61; GH4_67; GH4_69; GH4_83; GH4_94; GH5_27; GH5_38; GH5_52; GH5_57b
		Overdrijven door middel van ironie.	10			GH4_16; GH4_96;	GH4_1; GH4_16; GH4_47; GH4_66; GH4_78; GH4_92; GH4_96; GH4_99; GH4_102; GH5_43
		Overdrijven door middel van sarcasme.	6			GH4_71;	GH4_71; GH4_80; GH5_49; GH5_50; GH5_51; GH5_72
		Overdrijven door middel van non-verbale expressie.	5			GH5_53	GH4_26; GH5_20; GH5_53; GH5_84; GH5_29b
		Overdrijven door middel van humor.	3			GH4_7;	GH4_7; GH4_19; GH5_83
		Overdrijven door middel van woordgrap.	2			GH5_82	GH5_76; GH5_82
		Overdrijven door middel van zelfspot.	1			GH5_58	GH5_58

	Overig. Technieken die te specifiek zijn en weinig voorkomen, waardoor ze niet onder te brengen zijn bij de huidige sublabels.	Een oplossing aandragen bij mogelijk onvermogen voor educatieve doeleinden.	5	GH4_34	Hoogste score is 4: GH4_32; GH4_33; GH4_34; GH4_85	GH4_32; GH4_33; GH4_85;	GH4_32; GH4_33; GH4_59; GH4_85; GH4_95;
		De gezinshuisouder reageert paradoxaal in de interactie met de puber om een positieve reactie te bewerkstelligen.	2			GH4_34	GH4_17; GH4_34;

Bijlage 4 Best Practices

4.1. Best practice 1: Gezinshuis 5, fragment 47f (GH5_47f)

Datum	Video nummer	Begintijd	Eindtijd	Score	Dimensie (techniek)	Sublabel (vaardigheid)
70114	1	12:15	16:40	5	Puber uitdagen door fictieve opmerking/verhaal	Er is sprake van vindingrijkheid in de interactie als de gezinshuisouder het creatieve proces uitlokt bij de puber.

Tekst:

1. GHV kijkt naar het haar van Sifra, frons zijn wenkbrauwen en vraagt: Heb je een knipje in je haren Selay Sifra?
2. Sifra: Roel ik ben geen hond.
3. GHV: Hier he? *(GHV zit aan het knipje en glimlacht)*
4. Sifra: Anders mocht ik vanmorgen geen chocoladebolletje nemen. Meenemen naar school.
5. GHV *(drukt op het knipje en vraagt)*: Hier zit het knipje he?
6. Sifra: Ja.
7. GHV: Heeftie ook een doel of uh zittie er gewoon zomaar in?
8. Sifra: *(lacht)*
9. Ronaldo: Hij zit er om te zitten.
10. GHV: Ja volgens mij *(wordt onderbroken door Sifra)*
11. Sifra: Nee hij moet zo, zodat mijn haar niet zo *(houdt haar handen naast haar hoofd)* ontploft wordt. Net of ik twee vingers in het stopcontact heb gedaan.
12. GHV: Misschien. Dat helpt wel want het houdt wel het haar bij elkaar. Ik denk dat ik em ook maar eens moet lenen Sifra *(GHV is kaal. Terwijl hij dit zegt glimlacht hij)*.
13. Sifra lacht.
14. Anne: Roel hoe kan dat? Je hebt bijna geen haar.
15. GHV: Oh nee?
16. Ronaldo: Nee Roel heeft superhaar.
17. GHV kijkt Ronaldo aan en knikt.
18. Sifra: Roel jij mag niet aan mijn haar zitten. Ohwee als ik slaap en je gaat mijn haar eraf knippen en ik zie de volgende morgen mijn haar op je hoofd.
19. Anne *(praat door Sifra)*: Je doet *(onverstaanbaar)* en in één keer hele stekels *(doet het voor met haar hand)*.
20. Ronaldo: Nee nee jam.
21. Aaron: Je doet maar één druppeltje water, toek *(maakt beweging met z'n vingers boven z'n hoofd)*, vjoeng *(beweegt zijn hand in een snelle beweging van z'n hoofd naar boven)*.
22. GHV: Oké, ik denk dat
23. Sifra: En dan is uh ze zo'n kaal hoofd net als Roel.
24. GHV *(kijkt richting GHM)*: Is dat van die *(onverstaanbaar)* foto van uh C. *(status onduidelijk)* C. met bovenop *(beweegt zijn handen op zijn hoofd)*
25. GHM: Oh ja.
26. GHV: En dan zo *(beweegt zijn handen over z'n hoofd en gezicht)*
27. Sifra: *(lacht)* Ik zie het al voor me, Roel met lange haar *(beweegt handen langs het hoofd)*.
28. Anne: *(lacht)*
29. Ronaldo: Nou ik heb Roel, uh wel op een foto gezien dat hij lang haar had.
30. Anne: Echt?

31. Ronaldo: En een snorretje
32. Sifra: Roel heeft ooit wel eens een keer haar gehad.
33. Ronaldo (*kijkt richting Sifra*): Roel die had echt zwart.
34. GHV: Ja ik had pikzwart haar.
35. Ronaldo (*kijkt richting Sifra*): Ja
36. GHV: Pikzwart haar
37. Aaron: Donkerder dan mij?
38. Ronaldo: Ongeveer even zwart als dat dingetje van Sifra (*wijst naar de trui van Sifra*).
39. GHV: Ik denk mijn haar was zwarter als het haar van Sifra.
40. Sifra: Ja, want ik heb echt (onderbroken door Aaron en GHV)
41. Aaron: Donkerder (wordt onderbroken door GHV)
42. GHV (*kijkt richting Sifra*): Jij hebt bruin
43. Sifra: Ik heb echt bruin haar.
44. Aaron: Donkerder dan mij?
45. GHV (*kijkt richting Sifra*): Je hebt bruin. Je hebt heel donker bruin haar.
46. Ronaldo: Ja iets donkerder dan jou.
47. GHV: En s en uh het haar van Aaron is ook donkerder dan Sifra he.
48. Sifra: Ja pikzwart ook.
49. GHV: Dus Aaron heeft ook donker haar he?
50. Aaron: (*schudt zijn hoofd*) Neh.
51. Sifra: Bij mij als het nat is, zie je, lijkt het alsof ik zwart haar heb.
52. Ronaldo: Met Aaron gaat het nog wel een beetje richting de bruine kant op.
53. GHV: Ja. Ik had echt zwart.
54. Ronaldo: (*knikt*) Jij had echt zwart.
55. GHV: Ik had pikzwart. Ik had echt pikzwart. Echt zo he? (*kijkt richting GHM*)
56. GHM: Ja, jij had echt zwart haar.
57. Ronaldo: Hier was het ook zwart (*raakt met de zijkant van z'n vinger zijn bovenlip aan en lacht*).

GHV wijst met zijn wijsvinger over de breedte van zijn bovenlip. Ronaldo doet hetzelfde.

58. Sifra: Anke heb jij ooit eens lang haar gehad?
59. Anke: Ja.
60. Anne: Oh cool.
61. Ronaldo: Uiteindelijk gaat het vervelend zitten.
62. Sifra: Echt niet das leuk.
63. Ronaldo: Nee jij moet het niet hebben (wordt onderbroken door GHV)
64. GHV (*zegt terwijl hij Sifra aankijkt*): Weet je wanneer Anke haar haar eraf moest knippen?
65. Sifra: Nou?
66. Ronaldo: Omdat jij haar geschoren had.
67. GHV: Toen Anke met mij samen in het circus (wordt onderbroken door Sifra)
68. Sifra (met verhoogd stemvolume): Daar gaan we weer jongens.
69. GHM (andere intonatie): Ja

Ronaldo zit met z'n hand voor z'n hoofd

70. Ronaldo (*steekt zijn handen naar voren richting Sifra en zegt*): Nee nee Sifra Sifra. Laat hem maar ik ben benieuwd wat we te horen krijgen (*ondertussen maakt hij verschillende bewegingen en kijkt daarna GHV aan*).
71. Sifra: Ik wil het ook weten.
72. Anne: Ik ook
73. Ronaldo: Vertel eens Roel.
74. Sifra: Wat is er gebeurd in het circus.
75. Ronaldo: Vertel het is.
76. Sifra: Gingen ze trapeze doen
77. GHV: Ja
78. Sifra: En viel over haar haren.
79. GHV: Nee
80. Sifra: Die toen tot over haar voeten zaten.
81. GHV: Anke en ik hebben samengewerkt.

82. Aaron: En uh toen werd zij uhm toen moest jij met je sterke spierballen (wordt onderbroken door GHV)
83. GHV: Nee
84. Aaron: Haar de lucht in gooien en daarna moet je haar opvangen.
85. GHV: Ja, maar Anke en uh ik werkten in het circus als trapeze-act. En dan slingerde Anke onder mij (*doet het voor met z'n handen*), maar door haar wapperende haren (wordt onderbroken door Ronaldo)
86. Ronaldo: Liet je Anke vallen.
87. GHV: Nee toen pakte ik Anke bij haar haar en toen trok ik het hele kapsel eraf en toen had Anke een kale kop.

Alle pubers en kinderen lachen.

88. Aaron: Kan niet.
89. Ronaldo: Kan wel.
90. Sifra wijst naar Anke en zegt: Zie je.

Alle pubers en kinderen lachen.

91. GHM: Na ja.
92. GHV: En sindsdien heeft Anke een pruik.

Alle pubers en kinderen lachen.

Ondertussen fluistert Ronaldo iets tegen GHM.

93. Aaron: Bewijs dat maar is. Bewijs dat maar is.
94. Anne: Volgens mij heeft Anke het gewoon kort geknipt hoor.
95. GHV: Trek maar eens aan haar haren, dan trek je zo die pruik er af (*kijkt richting Ronaldo*)
96. Ronaldo: Je hoorde net niet wat ik tegen Anke zei he?
97. GHV: Nee wat zei je dan?
98. Ronaldo: Zullen we met een pincet al die stekeltjes eruit trekken.

Alle pubers en kinderen lachen

99. GHV: Oh. Wat doe je lelijk Ronaldo.
100. Aaron (*kijkt richting Ronaldo*): Hé zullen we dat bij jou doen.
101. Ronaldo: Wie aan Anke zit, zit aan mij.
102. Aaron (*kijkt richting Ronaldo*): Hé zullen we jou kaal maken en dan met een pincet jou uh kaal maken.
103. Anne: Kan niet.
104. Ronaldo: Ik denk dat je dan heel hard mag gaan rennen.
105. Sifra: Wat?

GHV kijkt GHM aan glimlacht en maakt een beweging met z'n hoofd.

106. Aaron: Geen plakband gebruiken.
107. Ronaldo: Ik tape jou gewoon aan de muur vast.
108. Sifra: Wat zei die, wat zei die, wat zei die?
109. Ronaldo: Na ja. Mijn haar kaal scheren en dan eruit plukken.
110. Sifra (met verhoogd stemvolume): Niemand mag aan mijn haren zitten.
111. Aaron wil dit doen, waarop Sifra zegt: Blijf van mijn haar af. Don't touch me. Don't touch me my hair. Het is zo heilig.

Kinderen ruimen tafel af.

4.2. Best practice 2: Gezinshuis 4, fragment 106 (GH4_106)

Datum	Video nummer	Begintijd	Eindtijd	Score	Dimensie (techniek)	Sublabel (vaardigheid)
31213	2	12:50	14:30	5	Grens aangeven door te overdrijven in de interactie.	Er is sprake van vindigheid in de interactie als de gezinshuisouder een conflict hanteert op een speelse of onverwachte wijze.

Tekst:

Vincent trommelt met lege plastic flessen op tafel.

1. GHM: (onverstaanbaar)
2. Corwin: Wie ik?
3. Richad: (onverstaanbaar)

Het geluid van het trommelen van Vincent overstemt het geluid van de anderen, waardoor ze niet te verstaan zijn.

4. Stagiaire Sara: (onverstaanbaar)

Op dat moment pakt Corwin de flessen af en legt de flessen naast zicht neer, buiten handbereik van Vincent.

5. Vincent: (lacht)
6. GHV (*kijkt richting Vincent en knikt naar de camera*): Leuk materiaal.
7. Vincent: (lacht)
8. Corwin: (onverstaanbaar) Ja of je maakt een drum na.
9. Vincent: Ja waarom pak je het dan af?
10. GHM (*kijkt richting Corwin*): Zei je nou drum drum?
11. GHV (*knikt*): Drum.
12. Corwin: Nee ik bedoel voor buiten en dan ga je er geld voor verdienen, voor die Bosniëshit. Dan doe je zo (wordt onderbroken door GHV)

Ondertussen pakt Vincent een stapel met onderzetters voor bekers en glazen.

13. GHV: Voor de voor de Bosniëshit (lacht)
14. Joris: (lacht)
15. GHV (*wijst naar Vincent aan met zijn vinger*): Voor de Bosniëshit.
16. GHM: Dan ga je lege flessen ophalen.

Vincent gaat dan met onderzetters voor bekers en glazen op tafel trommelen. Dit geluid overstemt het geluid van het gesprek.

17. Corwin: (onverstaanbaar)
18. Stagiaire Sara: Dat heb ik ook gedaan lege flessen inzamelen. Moet je bij een school doen.

Corwin pakt de onderzetters af en legt het buiten het handbereik van Vincent.

19. Vincent (*kijk richting Corwin*): Wat doe je nou cool?
20. Corwin: Jij doet cool
21. Stagiaire Sara: Dan moet je gewoon een leuk ding ophangen. Had ik ook zo'n leuk A4tje met een leuke studenten zamelen geld in of lege flessen in. Maar dan moet je altijd uitzoeken wie er al die (onverstaanbaar)
22. GHM (*kijkt richting stagiaire Sara*): Ja ja (onverstaanbaar)

Vincent pakt dan een plastic beker met een andere onderzetter en gaat daarmee trommelen.

23. GHV zegt tegen Vincent: Ho maar weer ja.

Vincent stopt er mee.

24. Vincent: (onverstaanbaar) weet je wel plop.

Vincent legt dan de beker weg en schuift zijn onderzetter naar Corwin toe. Corwin pakt de onderzetter en legt ook deze buiten handbereik van Vincent. Vincent geeft Corwin dan een stomp in zijn zij.

25. Corwin: Ah

26. GHV (*kijkt richting Vincent*): Klaar.

Corwin pakt dan de hand vast van Vincent en knijpt zijn hand samen. Vincent pakt dan met twee handen de hand van Corwin vast en knijpt deze samen.

27. GHV (*kijkt richting Corwin en Vincent*): Heren.

Vincent laat los en kijkt Corwin boos aan. Niet duidelijk op de beelden te zien hoe Corwin kijkt.

28. Vincent: Agressief.

29. Corwin: He ja jij begon he effe geen problemen.

30. Barbera (*loopt weg uit de kamer en zegt*): doi.

31. GHV: doi.

32. GHM (*kijkt richting Corwin en Vincent*): Ik ga jullie aan mekaar vastbinden echt waar. (*Vincent lacht en slaat zijn arm over de schouder van Corwin*) Dat jullie alleen maar met elkaar om moeten gaan.

33. Corwin: Nee.

34. GHM: Ja zo allebei een arm (*ze steekt haar arm door de arm van Vincent om voor te doen hoe dat eruit moet zien*) zo arm zo aan elkaar zo vast zo (*GHM verandert van positie met haar arm en legt haar arm naast die van Vincent*)

35. Vincent (*zijn arm ligt nog steeds op de schouder van Corwin en hij knijpt er in en trekt hem terug*): Dan moet ik dan moet ik Corwin mee slepen omdat die nokkie is.

36. Joris: (lacht)

37. Corwin: Ja dan ga jij door aan me trekken totdat ik dood ben.

GHV en GHM praten dan met elkaar wat onverstaanbaar is. Vervolgens praat GHV tegen Jeroen.

38. Vincent: (lacht) Nee dan ga ik gewoon net zolang slaan tot dat je wakker ben.

39. Corwin: Das echt lomp (lacht) als we zeg maar naar school moeten (*praat dan met hoger stemvolume, en kijkt richting GHM*): Maar hoe willen we dan naar school gaan?

40. Vincent: Fietsen ga gewoon fietsen.

41. Corwin: (lacht) Gaan we gewoon jij aan die kant fietsen en ik aan die kant fietsen (*Corwin doet met zijn handen voor hoe ze dan moeten fietsen*) en dan blijven fietsen.

42. Vincent: Jij rechts trappen ik links.

43. Corwin: (onverstaanbaar)

44. Joris: Maria (de naam van GHM) om

45. Vincent (*kijkt richting Corwin*): Dat zou chill zijn.

46. Joris: Die tijger van mij is niet geklapt.

47. Corwin: Ja en dan fietsen zo (onverstaanbaar) (*Corwin doet weer met zijn handen voor hoe ze moeten fietsen*)

48. Vincent: (onverstaanbaar)

49. GHM: Nee?

Het gesprek tussen Vincent en Corwin stopt. Het gesprek aan tafel gaat dan verder tussen Joris en GHO.

4.3. Best practice 3: Gezinshuis 4, fragment 37 (GH4_37)

Datum	Video nummer	Begintijd	Eindtijd	Score	Dimensie (techniek)	Sublabel (vaardigheid)
021213	4	6:20	8:12	5	Een puber anders naar de huidige situatie laten kijken door middel van afleiding.	Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder luchtigheid of afleiding gebruikt in de interactie met de puber waardoor de sfeer ontspannen blijft.

Tekst:

50. GHM: Wil je dit ook trakteren dan uh Daan?

Joeseef zegt iets onverstaanbaars tegen Richad.

51. Daan: Nou (wordt onderbroken door Corwin)

52. Corwin: (onverstaanbaar) te maken is.

53. GHM: Tis niet zo moeilijk hoor.

Richad zegt iets onverstaanbaars terug tegen Joeseef

54. Joris: Uh die hoedjes.

55. GHM: Ja het kost wel tijd ja maar ja das ook wel weer leuk.

56. Daan: Dan vind de juf mij racistisch.

57. GHM: (lacht)

58. Corwin: (lacht)

59. Daan: (lacht)

Joris en Daan praten onverstaanbaar met elkaar. Het lijkt over het huiswerk van Daan te gaan en lijkt niet over de traktatie te gaan.

60. Corwin: Dan zeg je gewoon van zij krijgt Ismaël (onverstaanbaar)

61. Joeseef: Oh.

62. Corwin: Speciaal die zwarte.

63. Daan: Gewoon wat je kan vertellen

64. Richad (*loopt naar de traktatie toe*): woejow zie zie die melk he een wigger en een nigger.

Richad wijst de wigger en nigger met zijn vinger aan. Dat lijken de negerzoenen te zijn.

65. GHM: (onverstaanbaar)

66. Corwin (*wijst ook aan met zijn vinger*): Dit is gewoon dit is Richad en dit zijn wij en dit is (onverstaanbaar)

67. Joeseef: (lacht)

68. GHM: Het is hier veel te warm dus ze smelten al hier.

69. Richad: Jongen jij bent in de minderheid.

70. Corwin: (onverstaanbaar) zeggen.

71. GHM: Ja.

72. Richad: Zwarte zijn in de meerderheid.

73. GHM: En ik breng het morgen met de auto.

74. Corwin (*kijkt richting GHM*): Ja das ook racistisch er zijn veel meer zwarte dan blanke.

75. Richad: (lacht)

76. GHM: Ja veel meer ja.

77. Corwin: (lacht)

78. Richad (*wijst met zijn vinger een negerzoen aan*): Zelfs meer zelfs meer wiggers.

79. Joeseef: (lacht)

80. Corwin: Dat zijn gewoon Richads.
81. Richad: Richads overheersen.
82. Joesef: Echt niet (lacht)
83. Richad: Ja echt wel met de Ismaëls.
84. Corwin: Man dat zijn niet eens de Ismaëls en (onverstaanbaar)
85. Joris (*kijkt richting Daan*): Maar daar kon je niet zo heel veel uh steekwoorden neerzetten.
86. Richad (*wijst met zijn vinger een negerzoen aan*): Dit is echt saga deze.
87. Corwin (*kijkt richting GHM*): En dan oh dan ook nog een punthoed das tegen de negers.
88. GHM: (lacht) Dat is van uh (lacht)
89. Corwin: Oh oh.
90. GHM: Feesthoed is dit.
91. Richad: Nee hoor dit is dit is die uh die uh baas van die uh KKK dat is ook een neger.
92. GHM: Ja weet je je kan hier ook pinguïns van maken, maar dan moet je grote hebben. En dan moet je van wit spul, moet je uh, wit uit uitrollen, moet je een hartje en een buikje. Dan heb je zo'n uh zo'n buikje. En dan moet je daar bovenop zijn dan twee oogjes zo. Heel leuk. Kun je echte pinguïns, met van die voetjes, moet je dan maken. En vleugeltjes in het zwart (wordt onderbroken door Joesef)

De pubers kijken richting GHM of zijn stil. Vervolgens is er een piep te horen in de kamer.

93. Joesef: Ah een piep.
94. Richad: Flashback.
95. GHM: Dat is bij Leo (naam van GHV) op het spelletje.
96. Corwin: Ja zelfs die piep hoor (onverstaanbaar)
97. Richad: Dat is een flashback dat hoor je ook bij mijn (onverstaanbaar)
98. Corwin: Niet zo hard.

Het gesprek gaat verder maar is veranderd van het onderwerp negerzoenen naar spelletjes op de computer.

4.4. Best practice 4: Gezinshuis 5, fragment 53 (GH5_53)

Datum	Video nummer	Begintijd	Eindtijd	Score	Dimensie (techniek)	Sublabel (vaardigheid)
80114	5	17:50	20:35	5	Overdrijven door middel van non-verbale expressie.	Er is sprake van vindingrijkheid als de gezinshuisouder zijn boodschap overdrijft, waardoor het aansluit bij de puber.

Tekst:

1. Anne: Wij hebben wel de schoolkrant. Dan moet iedere groep moet dan iets maken
2. GHV: Ja
3. Anne: Dat uh met uh schoolkrant (*Ze krabt op haar hoofd*).
4. Sifra: Ook een stripje?
5. Anne: Ja
6. Sifra: Grappig
7. Anne: En uh zo (*na vijf seconden stopt ze met krabben*) (wordt onderbroken door GHV)
8. GHV: Zit je zo op je hoofd te krabben?
9. Anne: Ja
10. GHV: Ja, dan moet je (wordt onderbroken door Anne)
11. Anne: En ik heb vandaag luizencontrole (GHV door Anne heen)
12. GHV: Oh
13. Anne: Gehad en ik heb geen luizen.
14. GHV: Oké dan is het goed.
15. Sifra: Oh ja luizencontroles zijn er weer.
16. GHV: Ik zie je zo, zie je zo op je hoofd krabben (*Sifra krabt op haar hoofd en maakt een hoog geluid*). Ik krijg er zelf ook jeuk van.

Pubers lachen

GHV krabt met twee handen op zijn hoofd en trekt er een grimas bij. De pubers kijken en lachen.

17. Sifra (*kijkt richting GHV*): Dan ben je net zo'n aap.

Ronaldo krabt met z'n rechterhand op z'n hoofd en met z'n linkerhand onder z'n linker oksel. Sifra wijst naar Ronaldo en de pubers lachen.

Aaron telt terwijl hij iedereen aanwijst.

18. Sifra: Zullen we effe gaan uh zo uh vlooien.
19. Ronaldo: Soms is het lekker uh zo even door je haar heen (*doet het voor met z'n handen en kijkt richting GHV aan*)
20. Aaron: Ja (*krabt op zijn hoofd*)

GHV krabt met twee handen over zijn hoofd (*GHV is kaal*)

21. Sifra: Effe met je vingers door m'n haren heen.
22. Ronaldo: Sorry Roel sorry sorry (*terwijl hij dit zegt doet hij zijn handen voor zich en maakt een duwende beweging bij sorry*).

De pubers, kinderen en GHV lachen.

23. GHM: We zijn uh nog uh we eten.

Aaron stopt met krabben op zijn hoofd en pakt een beker waar een lepel in zit.

24. Sifra: Zo lekker als een aap, even kijken of je vlooien hebt (*krabt op haar hoofd*) en dan hoep (*beweegt haar hand naar haar mond en doet alsof ze iets eet. Daarbij kijkt ze richting GHM aan. Anne doet hetzelfde*).

25. Aaron: Ik mis één lepeltje.
26. GHV: We missen één lepeltje.
27. Aaron: Ja.

Ronaldo pakt een lepel die voor Anne ligt en geeft deze aan Aaron.

28. GHV: Daar komt ie al.

Ondertussen stopt Anne met krabben

29. Sifra: We doen net bavianen (*Anne krabt met twee handen, GHV slaat in een polsbeweging met zijn hand op de rugleuning van Aaron*) en ik weet wie hier (*GHV gaat naar voren zitten en klapt één keer in zijn handen*) een baviaan is (*Ronaldo en Aaron kijken naar Sifra*).
30. Anne: Wie dan?
31. GHV (zegt met verhoogd stemvolume): Oké (*Sifra kijkt naar GHV*). Stoppen
32. Anne: Aah.
33. GHV: We gaan uh tafel afruimen (*en zet een tube, die hij in zijn hand heeft, hard neer op de tafel wat een hard geluid geeft. Daarna kijkt hij GHM aan*).

Anne kijkt naar Sifra en lacht.

Alle pubers en kinderen staan op.

34. Sifra: Die heeft een kaal hoofd.

GHV kijkt GHM aan

35. Anne: (lacht)
36. GHV (zingt): I will follow, I will follow you (*follow you zingt Ronaldo mee*)

GHV kijkt Ronaldo aan, glimlacht, houdt op met zingen, beweegt zijn hoofd op de woorden die gezegd moeten worden en Ronaldo zingt door.

37. Anne: Een paar stekels. Enkele stekels.
38. GHV (beweegt richting Ronaldo, kijkt richting hem en zegt): Wat zeg je?
39. Anne: (lacht)
40. Ronaldo (zingt): Nie, nie, na nie

Sifra pakt een deksel van een pan, waardoor ze achter GHV komt te staan. Ze doet twee vingers achter het hoofd van GHV.

41. GHV: Ja uh nee dat verzin je.

GHM staat op van tafel.

Sifra zingt hetzelfde als Ronaldo.

42. GHV: Ja is dat zo?

Anne ruimt de bekertjes op.

43. Sifra: We hebben hier een uh hele grote baviaan.

Ronaldo is uit beeld, maar hoor je op de achtergrond zingen. Hetzelfde als wat GHV deed. De tweede zin zingt GHV mee.

De kinderen lopen ondertussen naar de keuken. Het is niet verstaanbaar wat ze zeggen.

GHV en GHM verplaatsen de camera naar de keuken.

44. (Niet in beeld te zien, maar op de achtergrond te horen) Anne: Ronaldo, ik heb een vraag aan jou. Het is een grote baviaan en heeft maar enkele stekels op z'n kop.
45. (Op de achtergrond te horen) Sifra: Wie zou dat nou weer zijn? Zeg maar is een naam hardop.

De camera wordt ondertussen neergezet in de keuken.

46. Ronaldo: Jumbo in de dierentuin.

Ronaldo ruimt de afwasmachine in

47. Sifra en Anne: Nee.
48. Sifra: Het is Roel.

Sifra en Anne lachen.

49. Sifra (kijkt richting GHV): Roel. Hoi baviaan (*Sifra zwaait*)

Sifra en Anne lachen.

50. Anne: Met paar enkele stekels.

51. GHV: Wat zeg je tegen mij, baviaan?

52. Sifra: (lacht) met een dikke buik (*maakt beweging bij haar buik met haar handen en lacht*)

53. Anne: En paar enkele stekels (*Anne lacht en kijkt Sifra aan*)

Sifra wijst richting GHV en lacht. In de weerspiegeling in het raam is GHV met zijn broek en overhemd bezig. Sifra doet haar shirt goed. Anne en Sifra lachen.

54. Anne: Je kan er geweldig op springen Roel, je kan er geweldig op springen (*maakt beweging met haar hand*).

Sifra slaat met twee handen op haar buik. Zegt iets onverstaanbaars. Anne slaat met twee handen op haar buik.

55. Aaron (niet te zien op beeld, maar wel te horen): Roel zullen we zo meteen Kolonisten?

56. GHV: Ja, zullen we zo Kolonisten?

57. Aaron: Ja.

58. GHV: Nou eerst even even opruimen. En dan eventjes doen. Kom.

Anne en Sifra beginnen met opruimen.

Na deze situatie ontstaat een nieuwe situatie, waarin Sifra opmerkingen maakt naar Ronaldo en GHV deze oplost. Dit is te zien in fragment 55.

4.5. Best practice 5: Gezinshuis 4, fragment 43 (GH4_34)

Datum	Video nummer	Begintijd	Eindtijd	Score	Dimensie (techniek)	Sublabel (vaardigheid)
21213	3	19:05	20:40	4	De gezinshuisouder reageert paradoxaal in de interactie met de puber om een positieve reactie te bewerkstelligen.	Overig

Tekst:

1. Barbera: Hai.
2. Corwin: Jo.
3. GHM: Hoi.
4. Barbera (*kijkt richting GHM*): Ze waren aan het eten.
5. GHM(*kijkt richting Barbera*): O echt waar?
6. Corwin(*kijkt richting GHM*): We hebben effe gewacht.
7. Barbera: We hebben twintig minuten gewacht.
8. GHM: Buiten?
9. Barbera: Ja.
10. Corwin: Ja.
11. GHM: Je zag het je zag het gebeuren?
12. Richad: Nou hoe duur was die?
13. Corwin: Ik zag ze gingen net aan tafel zitten.
14. Richad: (onverstaanbaar)
15. GHM: Oh je zag het je zag het .
16. Barbera: Ja.
17. Richad: Hoe duur was die?
18. Barbera: Twintig euro.
19. Richad: De hele set he?
20. Corwin: Ja.

Corwin loopt weg uit de huiskamer. Hij loopt de gang op.

21. Richad: Ik heb alleen de bovenkant nodig.
22. GHM: Das waar.

Richad staat op van zijn stoel en gaat bij de tafel staan.. Joris zegt iets tegen Daan wat onverstaanbaar is.

23. Barbera: Ja nou hij is van mij dus eh das mooi das mooi voor mij.
24. Richad: Nee das mooi voor mij want ik ga hem ook halen.
25. GHM (niet duidelijk tegen wie): Das om te leren. Hij moest steekwoorden op schrijven. (onverstaanbaar)

Richad legt een hand op zijn rug en heeft een mes in zijn hand.

26. Barbera: Nee eh eh acht uur eh zes uur sluiten we eigenlijk.

Joeseff en GHM praten met elkaar wat onverstaanbaar is.

27. Richad (*met hoger stemvolume*): Helemaal niet hij zei een keer zeven uur.
28. Barbera: Ja hij zei net zes uur.
29. Richad (*met hoger stemvolume*): Wat een naai bal.
30. Barbera: Doei.
31. GHM: Vind je het normaal om zo te praten over een volwassen man?
32. Richad (*andere intonatie*): Ja.
33. GHM: Denk het niet.
34. GHM: Dus eh hoe laat ben je morgen uit?

35. Richad: Ikke?
36. GHM: Ja.
37. Richad: Half zes.

Daan en Jeroen praten met elkaar wat onverstaanbaar is.

38. GHM: Nou dan moet je gelijk uit school daar heen.

Daan en Jeroen praten met elkaar wat onverstaanbaar is. Joesef en GHM praten met elkaar wat onverstaanbaar is.

Richad kijkt GHM aan. Zij heeft haar gezicht van hem afgewend en praat met Joesef.

39. Richad: (onverstaanbaar)
40. Richad: Heel veel.
41. GHM: Oke ja.

Richad loopt langs de tafel naar de keuken. Ondertussen kijkt hij naar GHM.

Bijlage 5 Topiclijsten Interviews

5.1. Interview expert Dineke Bent

Introductie:

- Kort voorstellen
- Doel van het onderzoek
- Toestemming van opname
- Uitleg privacy/anonimiteit
- Duur van het interview is maximaal een uur

Definitie vindingrijkheid

Topic 1: Mening

Wat is volgens u vindingrijkheid?

Wat is volgens u vindingrijk handelen?

Waarom denkt u dat?

Topic 2: Mening van anderen

Hoe zien anderen dat, denkt u?

Wat vindt u daarvan?

Bent u het daarmee eens?

Topic 3: Cliënten

Wat is volgens de cliënten vindingrijkheid denkt u?

Wat vindt u daarvan?

Bent u het daarmee eens?

Topic 4: Literatuur

Hoe is dat vanuit de literatuur, volgens u?

Wat vind u daarvan?

Bent u het daarmee eens?

Topic 5: Aftakkingen

Wat valt er allemaal onder vindingrijk handelen, volgens u? (vormen van vindingrijkheid)

Topic 6: Maatstaf

Wanneer is iets vindingrijk en wanneer niet (volgens u)?

Wanneer is een vindingrijke interventie geslaagd?

Ervaringen vindingrijkheid

Topic 1: Persoonlijk

Op welke manier bent u vindingrijk?

Op welke manier zou u nog willen groeien in vindingrijkheid?

Wat zijn uw valkuilen als het gaat om vindingrijk handelen?

Topic 2: Momenten

Wanneer voelt u zich het meest vindingrijk? (bepaald moment van de dag/week/maand/jaar)

Wanneer voelt u zich het minst vindingrijk?

Welke momenten zet u uw vindingrijkheid in?

Op welke momenten zet u uw vindingrijkheid niet in?

Op welke manier kan u beïnvloed worden in uw vindingrijkheid?

Topic 3: Mislukt

Kan u voorbeelden geven van niet effectief vindingrijk handelen?

Hoe kwam dat?

Topic 4: Positief

Kan u voorbeelden geven van effectief vindingrijk handelen?
Hoe kwam dat?

Topic 5: Cliënten

Wat vonden/vinden de cliënten van vindingrijkheid?

Wat is de gedragsverandering van de pubers na een vindingrijke interventie?

Topic 6: Collega's

Wat vinden de collega's van uw vindingrijkheid?

Wat vindt u van de vindingrijkheid van uw collega's?

5.2. Interview gezinshuis 4

Introductie

- Kort voorstellen
- Doel van het interview
- Toestemming van opname
- Uitleg privacy/anonimiteit
- Het interview met gezinshuismoeder duurt ongeveer anderhalf uur. Streven is 1 uur. Het interview met de puber duurt ongeveer een half uur.

5.2.1. Topiclijst gezinshuismoeder

Voor het bespreken van fragmenten 34 en 37

Topics	Interviewvraag	Verdiepingsvraag
1: Duiding situatie	- <i>Wat gebeurt er volgens u?</i> - <i>Welke gedachten gingen er volgens u om in de puber?</i>	- <i>Hoe keek u op dat moment naar de situatie?</i> - <i>Wat was er volgens u aan de hand?</i>
2: Taak	- <i>Wat was uw doel op dat moment?</i> - <i>Wat was uw taak daarin?</i> - <i>Heeft u dat kunnen bereiken?</i>	- <i>Waarom?</i> - <i>Waarom wel? Waarom niet?</i>
3: Actie	- <i>Wat doet u hier?</i> - <i>Maakte u bewuste afwegingen?</i>	- <i>Hoe zou u uw reactie omschrijven?</i> - <i>Welke afwegingen waren dat dan?</i> - <i>Welke reactie kon wel? Welke niet? Waarom?</i>
4: Resultaat	- <i>Kunt u in uw eigen woorden omschrijven wat het gevolg was van uw reactie?</i> - <i>Kunt u omschrijven wat de reactie van de puber is?</i>	- <i>Wat vindt u daarvan? Hoe komt dat?</i>
5: Reflectie	- <i>Hoe kijkt u terug op de situatie?</i> - <i>Wat vindt u er sterk aan? En wat minder sterk?</i> - <i>Wat neemt u mee voor de volgende keer?</i>	- <i>Heeft u uw doel kunnen bereiken?</i> - <i>Waarom?</i> - <i>Wat zou u hetzelfde doen? Wat zou u anders doen?</i>
6: Randvoorwaarden handelen	- <i>Wat helpt u in deze situatie om uw doel te bereiken?</i> - <i>Wat mist u in deze situatie?</i> - <i>Wat heeft u hierbij nodig van de puber?</i>	- <i>Of om dit resultaat te bereiken?</i> - <i>Waarom?</i>

5.2.2. Topiclijst puber

Voor het bespreken van fragment 34

Topics	Interviewvraag	Verdiepingsvraag
1: Duiding situatie	<ul style="list-style-type: none"> - Weet je nog dat Barbera dit had gekocht? - Hoezo wilde jij het ook graag hebben? - Was je die dag van plan om dat te kopen? - Dacht je dat Barbera de waarheid sprak? - Kon je toen goed met Barbera afspreken? 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat had ze gekocht? Wat kun je ermee? - Of wilde je het kopen toen Barbera het had gekocht?
2: Motief	<ul style="list-style-type: none"> - Weet je nog dat je zei dat Herman van de winkel een bal was? - Zeg je dat vaker over mensen? 	<ul style="list-style-type: none"> - Zei je alleen bal of nare bal? - Waarom zeg je dat? Is het geen aardige man? - Waarom?
3: Reactie	<ul style="list-style-type: none"> - Vind jij echt dat je dat over volwassen mensen mag zeggen? - Maria zegt denk het niet. Hoezo zou ze dat zeggen? - Jij zegt tegen Maria dat je het vindt kunnen om dat over een volwassen man te zeggen. Wat had je verwacht dat Maria zou zeggen? - Maria zegt dat je morgen na schooltijd naar de winkel kan gaan. Vind je dat een goede tip? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoezo wel? Hoezo niet? - Wat vind je daar van? Heeft ze een beetje gelijk? - Waarom? - Waarom? - Had je dat zelf ook kunnen bedenken?
4: Gevolg	<ul style="list-style-type: none"> - Je reageert niet op de tip van Maria. Waarom niet? - Had je toen nog wat willen zeggen? - Wat vindt je top aan de reactie van Maria? Wat is een tip? 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat zou je nog willen zeggen? Hoezo? - Hoezo?

Voor het bespreken van fragment 37

Topics	Interviewvraag	Verdiepingsvraag
1: Duiding situatie	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe vind je dat om jezelf terug te zien? - Weet je nog dat Maria toen een traktatie van negerzoenen maakte? - Vind je het een leuke traktatie? 	<ul style="list-style-type: none"> - Leuk? Niet leuk? - Voor wie de traktatie?

	<ul style="list-style-type: none"> - Wat betekent wigger? - Hoe vind je dat Corwin zegt dat dit Richad is en dit wij? - Vind Maria het gesprek leuk? 	<ul style="list-style-type: none"> - Vind je dat leuk of vind je dat niet leuk? Waarom? - Hoezo?
2: Motief	<ul style="list-style-type: none"> - Weet je nog dat je zei dat Corwin in de minderheid was? 	<ul style="list-style-type: none"> - Waarom was Corwin in de minderheid? - Hoezo zei je dat? - Wilde je hem hiermee plagen? Hoezo? - Had Maria dat door?
3: Reactie	<ul style="list-style-type: none"> - Zou je van negerzoenen pinguïns maken? - Is het een goede tip van Maria? - Weet je waarom Maria dat zei? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoezo wel? Hoezo niet?
4: Gevolg	<ul style="list-style-type: none"> - Daarna hebben jullie het niet meer over de negerzoenen. Vind je dat jammer? - Had je toen nog wat willen zeggen? - Wat vind je top aan de reactie van Maria? Wat is een tip? 	<ul style="list-style-type: none"> - Of vind je dat fijn? - Wat zou je nog willen zeggen? Hoezo? - Hoezo?

Bijlage 6 Interview expert Dineke Bent

Datum: 16 januari 2015
Met: Dineke Bent, Speltherapeut
Door: Thijs Grandia & Seval Durusoy
Waar: Christelijke Hogeschool Ede
Titel: Interview vindingrijkheid

Interview deel definitie vindingrijkheid

Thijs: De eerste vraag is; wat is volgens u vindingrijkheid?

Dineke: Ik denk zelf dat je op een andere manier kan communiceren met mensen dan alleen met taal. Dat het breder is. Dat je op een bredere manier contact kunt maken, dan alleen een gesprek en woorden. Je kunt er wel woorden bij gebruiken, maar dat het een veel groter begrip is. Dat er veel meer mogelijkheden zijn om echt contact met iemand te maken en dan echt te kunnen praten over wat iemand ervaart, bezig houdt en zijn gevoel. Dat je dus een diepgaander gesprek kunt krijgen, dan dat je alleen woorden gebruikt. Met name denk ik dat, omdat woorden soms moeilijk zijn voor bepaalde doelgroepen. Zeker als je zelf emotioneel niet lekker in je vel zit of dat je het moeilijk hebt, dan denk ik dat je meer baat hebt als je dat met meer middelen kunt.

Thijs: En welke middelen zouden dat kunnen zijn?

Dineke: Jongeren zijn altijd erg vaak door muziek geraakt. Dan kan je het bijvoorbeeld hebben over muziek wat hun raakt. Of dat je het hebt over een schilderij of een andere vorm over iets wat ze bezighoudt/raakt. Mijn ervaring is dat als ik daar naar vraag bij jongeren/jonge mensen dat ik vaak toch meer een gesprek krijg over wat ze raakt, wat ze bezighoudt, verdrietig van zijn of waar ze tegen aanlopen. Bij kinderen is dat spel, maar dat is een andere tak van sport. Andere vormen zijn een gedicht, een verhaal of iets wat ze aanspreekt. Je ziet op het moment dat levensverhalen erg opkomen. Dat mensen hun levensverhaal opschrijven. Dat is toch wel omdat het ons raakt en het ons wat doet. Dat is meer dan alleen een gesprek van; nou vertel eens waar je mee zit.

Ik denk dat dat een stukje vindingrijkheid is. Als je dat als hulpverlener, begeleider, ouder, of wat dan ook, dat je daar wat mee kunt en wat meer in kunt zetten.

Thijs: En op wat voor manieren kun je dat eigenlijk inzetten? Wat is dan volgens u vindingrijk handelen?

Dineke: Dat is dus lastig, want dan heb je een heel breed scala aan middelen nodig. Je moet je dus aanpassen aan de ander. Het helpt alleen als jij komt met jou ding. Dat kan zijn dat je iets tekent. Ik heb ook wel eens jongeren gehad die slecht verbaal zijn, maar het begrip wel groter is. Dan teken ik heel veel bij hun gesprek, soort stripverhaal of wat dan ook. Dan wordt het dus duidelijker. Dan moet ik die vaardigheid bezitten. Stel je voor dat jij met muziek komt, dan moet ik dus ook dat liedje hebben of ik laat ze dat liedje meenemen. Dan moet ik ook naar muziek kunnen luisteren. Of ik moet iets met schilderijen kunnen of met plaatjes. Dan moet ik veel plaatjes hebben die ik kan laten zien. Die heb je tegenwoordig heel veel. Je hebt al die methodes met al die fotokaarten enzo. Er is wel heel veel in voorzien, maar ik heb ook een cliënt bijvoorbeeld die altijd met de duplopopjes werkt. Dus je hebt daar een heel breed scala van mogelijkheden in die je aan kunt bieden.

Seval: Maar dan gaat het dus wel vaak om een middel die u gebruikt?

- Dineke: Ik gebruik vaak wel een middel, omdat je dan meer hebt dan alleen woorden.
- Thijs: Stel er is een situatie waarbij je aan tafel zit en je gaat eten. Een gezinshuissetting. Dat je aan tafel zit met verschillende cliënten en er ontstaat een discussie. Op een gegeven moment escaleert die discussie. Hoe zou u vindingrijk handelen naar die jongeren toe?
- Dineke: Daar moet je hem eerst goed voor kennen en dan zou je moeten kijken hoe je dat op dat moment oplost. Of inderdaad met een stuk humor als dat nog kan, want als iemand heel boos is lukt dat vaak niet meer. Dus dan moet je kijken hoe je op dat moment iemands boosheid kan reguleren, want eigenlijk ben je, bij de escalatie, eigenlijk al te ver. Je moet hem eigenlijk er voor doen. Ik denk dat je vindingrijkheid in moet zetten voordat die gaat escaleren, want anders moet je bijna iemand in een één op één situatie er uit halen. Als je een tafelmoment neemt dan denk ik als ouder dat je in moet grijpen voordat die escaleert. Dan kan je vindingrijkheid inzetten met een grapje, humor, liedje, opmerking of met een verhaal.
- Seval: Dan is het wel in de vorm van taal?
- Dineke: Dan is het in de vorm van taal, want je kan aan tafel niet met materialen werken. Dus het hangt ook nog van de situatie af.
- Seval: En het meest wat dan voor handen ligt, is humor, een verhaal en een liedje?
- Dineke: Bijvoorbeeld of muziek of net wat iemand prettig vindt. Wat wel meespeelt bij vindingrijkheid, want het gaat toch wel over een uitgebreidere manier van communiceren, dat je meer zintuigen gebruikt. Het is ook veel meer gericht op zintuigelijke waarneming bijvoorbeeld op geur, smaak of wat dan ook. Daar kan je aan tafel ook wat mee doen. Maar het woord vindingrijkheid zegt het al, er is niet een voorgeschreven methodiek. Je moet op dat moment dus inderdaad creabea zijn. Hoe ga je daar mee om? Waar is hij gevoelig voor?
- Thijs: En daar heeft u een soort van vooronderzoek voor nodig zegt u?
- Dineke: Ja. Ik vind dat het erg afhangt van degene die het doet. Sta je daar zelf ook open voor. Kan je dat ook? Want het ene mens is daar natuurlijk beter in dan de ander. Mijn ervaring is dat SPH-er daar bijvoorbeeld al goed in zijn. Dat zijn toch bepaalde type mensen. Die kunnen dat op één of andere manier makkelijker en sneller. Het is een wat speelsere manier. Het maakt het allemaal wat luchtig. Het haalt de spanning er wat af.
- Seval: In vergelijking met wie?
- Dineke: Ik geef lessen aan SPH en MWD studenten. In mijn ervaring hier op school heb ik gemerkt dat MWD-ers het veel moeilijker vinden. Die hebben altijd zoiets van; ach ik kan toch ook in gesprek gaan met iemand. Dat kan en er zijn ook situaties dat het prima werkt, maar het is wel heel mooi als je het wel kunt. Het geeft een meerwaarde daarin.
- Seval: En heeft het dan te maken met de houding die ze hebben? Dat ze er niet voor open staan? Of dat ze het niet in zich hebben?
- Dineke: Ik denk beiden. Ik weet het niet zo goed. Dat zou je moeten onderzoeken, maar ik denk dat het wel samenhangt bij mensen. Ja dat verwacht ik eigenlijk wel.
- Thijs: Hoe denkt of ziet u om u heen dat anderen vindingrijkheid zouden definiëren?
- Dineke: Ook op een manier dat je altijd zoekt naar iets wat niet standaard is. Dat je kijkt of er een andere weg is om naar je toe te komen. Op een manier die niet vast staat, nieuw is, waar je over na moet denken of normaal standaard en methodiek is. Altijd met ze op zoek zijn om met je cliënt of wie dan ook te komen bij dat doel. Op een manier dat bij je cliënt past, waardoor je op een makkelijke manier daar komt zonder al te veel hobbels, bobbel, escalatie of wat dan ook zodat het voor beiden een prettige manier is. Dat heb ik ook in een onderzoek bij therapie gevraagd; wat maakt nou dat je (jongeren) speltherapie koos? Ze zeiden tegen mij dat ze zelf mochten bepalen waar

ze mee werkten. En wat ze ook als heel erg fijn hebben ervaren, was dat ze goed waren zoals ze waren. Met alle dingen die ze niet kunnen, het was oké. En daarnaast konden ze zelf bepalen waarmee ze werkten. Tekenen, schilderen, kleien of als ze helemaal niets wilden, was dat oké. Dat is natuurlijk wel een hele mooie. Dan kom je dus toch wel een heel eind.

Vanuit de literatuur wordt verwezen naar het hele mentaliseringsproces, dat je nieuwe ervaringen krijgt. Hierdoor wordt er ook weer een nieuwe paadje aangelegd in de hersenen. Je kunt je dus weer opnieuw ontwikkelen. Je overschrijft eigenlijk die negatieve ervaringen met positieve, waardoor ook weer iemand zich herstelt en groeit. Want het verhaal van vindingrijkheid is natuurlijk erg gericht op de ervaringen van een ander.

Seval: Wat diegene in zijn repertoire heeft zitten bedoelt u?

Dineke: Ja.

Seval: En zou het ook zo kunnen zijn dat vindingrijkheid die paden opnieuw kan herschrijven?

Dineke: Daar zijn onderzoeken naar gedaan bij kinderen met name. En er zijn onderzoeken naar gedaan bij spel met kinderen. Spel is bijvoorbeeld ook een vorm van vindingrijkheid, Jelle Jolles heeft daar heel veel onderzoek over gedaan. En die biedt ze veel mogelijkheden aan en laat ze zoveel mogelijk spelen, omdat dan hun hersenen constant nieuwe paden aanleggen. Alle paden die je in je leven hebt aangelegd, als je die later in je leven weer nodig hebt, dan gaat dat makkelijker. Dus ervaringen zorgen dat er nieuwe paden ontstaan in je hersenen.

Seval: Wat dus maakt dat je beter in de maatschappij kunt functioneren?

Dineke: Ja of dat je beter dingen kunt verwerken. Kijk als jij een pleegkind bent en je hebt hele nare ervaringen uit het biologische gezin, zoals afwijzing, en je gaat opnieuw ervaren dat je er wel mag zijn, dan is dat wel een positieve ervaring bovenop de negatieve. Dus dan heb je kans dat je er steviger van wordt. Dan vergroot je je basis eigenlijk. Dat effect heeft het wel.

Seval: Wij hebben in de literatuur gezocht naar vindingrijkheid en het lijkt ons een vrij nieuw begrip. Het is iets van de laatste jaren. Synoniemen ervan zijn bijvoorbeeld creativiteit, vernuftigheid. Wat gebruikt u zoal? Wat is voor u gangbaar om te gebruiken?

Dineke: Ik gebruik altijd ervaringsgerichtheid. Als ik namelijk creatief gebruik denken mensen altijd aan knutselen. En dat is creatief niet. Creatief is veel meer. Het is echt zoeken naar een nieuw pad. Hoe kan ik iemand daarin krijgen en dan maakt het mij eigenlijk niet uit welk middel diegene wil gebruiken. Maar als ik het over creatief in mijn werk heb dan denken ze dat ik alleen met klei en verf werk. Dus ik sluit aan bij de ervaringen van de ander. Ik probeer de ander te helpen door zijn ervaringen uit te breiden. Dat doe ik dat meer met middelen dan alleen taal. Ik gebruik ook heel veel non-verbale middelen zeg ik dan. Dan komt het beter aan. Dan hoef ik ook niet uit te leggen dat ik de ene keer met fotokaarten werk, dan met spelletjes, dan met de dierfiguurtjes, dan met de duploppetjes. Maak niet uit. Dan hoef ik dat allemaal niet expliciet te benoemen. En mijn cliënten vinden het ook niet fijn als ik dat juist benoem. Dat willen ze ook niet. Dat vinden ze een stukje privé. En dat is toch ook zo. Jammer he dat creativiteit zo geworden is? Want creativiteit is ook heel veel in taal. Het is heel groot. Dus eigenlijk is dat wel jammer. Misschien is vindingrijkheid een mooie vervanging.

Thijs: Ja vindingrijkheid is het grote geheel, maar wat valt er allemaal onder vindingrijkheid, volgens u? U zegt een stukje creativiteit? Welke vormen heb je nog meer?

Dineke: Alles wat anders is dan standaard. Alles wat je gebruikt om die ander te helpen.

Thijs: En wat is dat volgens u?

- Dineke: Alle materialen die je bedenken kunt. Die daar voor nodig zijn, maar ook alle dingen die je op het gebied van taal, verhalen, hele narratieve verhalen, hele narratieve methodiek valt er volgens mij onder. Maar ook wat wij hier op school MAM noemen valt er onder. Dat is alleen een begrip die hier op de hogeschool gebruikt wordt. In instellingen gebruiken ze het niet. Daar hoef je het ook bijna nooit te noemen. Maar het is dus echt breed vindingrijkheid. Ik denk ook dat een vorm van vindingrijkheid is dat als je met de jongeren die heel erg van koken houdt, gaat koken. En dat die dan zijn verhaal aan jou kan vertellen. Ik ken jongeren die dat doen. Ook in gezinshuizen. Ik heb daar één in behandeling die dol is op koken. Hij is zo gesloten is als een oester, maar als die ouders met hem gaan koken, prima. Doen ze dus een paar keer per week. Weet je dan denk ik dat is dus vindingrijkheid. Want daardoor krijg je dus contact. Weet je het is gericht op het contact krijgen met de ander en verder te helpen. Daar heb je een legio mogelijkheden voor. Het lastige is dat als je normaal gewoon gezond ontwikkeld bent dan denk je daar niet over na. Ja dan denk je misschien; ik vind het leuk dit of dat met iemand te doen, maar dan label je daar niet de vindingrijkheid aan. Pas als het met een cliënt moet waarbij je naar iets moet zoeken, waar de vanzelfsprekendheid weg is. Dan heb je vindingrijkheid nodig. Dat is misschien ook wel een mooie definitie. De vanzelfsprekendheid is weg. Je moet gaan zoeken hoe je contact moet gaan opbouwen.
- Seval: Het heeft dus ook heel erg met houding te maken?
- Dineke: Ja, er zitten heel erg veel houdingsaspecten aan. Die houdingsaspect is dus in hoeverre je kan openstaan voor de ander. De ander eigenlijk onvoorwaardelijk accepteren. Je bent zoals je bent, dit en dat is moeilijk voor jou, eens kijken hoe ik jou daarbij kan helpen, wat kan ik voor jou doen? Eigenlijk faciliteer je de ander, waardoor de ander dus ook zelf aan het werk gaat. En dat doe je met je houding. Dat is altijd meest lastige aspect om te leren.
- Seval: Hoezo?
- Dineke: Het is moeilijk om altijd de ander onvoorwaardelijk te kunnen accepteren, omdat het raakt aan je eigen normen en waarden patroon. Die ander kan dingen doen en dingen vinden die je eigenlijk niet zo prettig vindt. En dan moet je hem toch aanhoren zonder onmiddellijk te veroordelen. Je vindt dat gedrag niet goed en je wilt dat gedrag veranderen, maar de mens die voor je zit is wel oké. En soms wrikt dat met jezelf en met je eigen stukje empathie. Houdingsaspecten zijn moeilijk soms. En ook in de fases van je leven. Er gebeurt ook van alles in je eigen leven. Van alles wat je mee leidt en mee beweegt in het contact met de ander. En dat weet je soms niet. Meestal heb je dat wel helder, maar je kan ook een keer moe zijn of een avond een feest hebben gehad of weet ik wat. Kijk je menselijke aspect speelt er in mee, dat maakt het soms moeilijk.
- Seval: Dat kan het zeg maar afsluiten of misschien open zetten?
- Dineke: Ja maar het kan ook als een stoorzender er doorheen fietsen. En dat is voor jezelf om goed te beseffen.
- Seval: Om er dan beter mee om te gaan?
- Dineke: Ja. Om er op te letten als zo'n kooksessie bijvoorbeeld niet lukt. Van nou vandaag ging het niet. Het kwam ook uit het onderzoek van Martine dat gezinsouders goed moeten reflecteren op hun eigen gedrag; wat gebeurt er. Dat speelt ook mee bij vindingrijkheid; jouw stuk in de communicatie. Er zit wederkerigheid in. En wederkerigheid heb je zelf invloed op.
- Thijs: Wanneer is iets vindingrijk en wanneer niet volgens u?
- Dineke: Ik vind iets niet vindingrijk als je zegt; ik heb een autist tegenover me zitten en ik ga hem benaderen volgens de 'geef me de vijf', want het is een autist. Dat vind ik niet vindingrijk. Ik vind iets vindingrijk als je echt afstemt op die ander en het individuele stuk daarin meeneemt. Echt kijkt wat die ander nodig heeft, dus volgt. Volgt en afstemt. Dat vind ik vindingrijkheid.

Seval: Dat is ook een soort van fijngevoeligheid die je zou moeten hebben en bij 'geef me de vijf' zou dat een handig hulpmiddel kunnen zijn.

Dineke: Ja, maar niet voor iedereen. Of misschien met een aanpassing. Ik vind dat met alle methodieken zo. Methodieken zijn super goed en echt fijn, maar het gaat bij vindingrijkheid over menselijke interactie. Contact tussen mensen kan je niet vatten in een methodiek. Dus dan denk ik dat je echt moet kijken, zeker bij onze cliënten, naar wat je zelf kan toevoegen en hoe je zelf beter kan afstemmen. Fijngevoeligheid is hier een heel mooi woord voor.

Interview deel ervaringen vindingrijkheid

- Thijs: Op welke manier bent u vindingrijk?
- Dineke: Ik ben behalve hogeschool docent, ook speltherapeut. Ik ben cliëntgerichte speltherapeut. Dat betekent dat de basishouding; onvoorwaardelijke acceptatie, altijd de ander volgen, afstemmen en empathie de basis is. Ik probeer in die zin altijd vindingrijk te zijn. Ik kijk altijd eerst van; kom maar met je verhaal, wat heb jij nodig. Speltherapie is sowieso heel faciliterend van; wat wil je, wat heb je nodig? Ik denk dat dat heel vindingrijk is. En de extra vindingrijkheid bij mij is, is dat ik met veel jongeren, volwassenen en adolescenten werk, niet alleen met kinderen.
- Thijs: Op welke manier zou u nog willen groeien in vindingrijkheid?
- Dineke: Nou ik wil graag meer onderzoek doen. Ik wil er nog meer van weten. Ik wil ook nog meer weten hoe je theoretisch goed aan kunt tonen dat het werkt. En ik wil het dus uit het boekje hebben van creatieve gebeuren. Ik wil gewoon, net zoals de narratieve methodiek, dat het gewoon breder ingezet kan worden. Als iets vanzelfsprekends, omdat het gewoon goed werkt. En bij iedereen mogelijkheden in zich heeft om ermee te werken. Dat het vanzelfsprekendheid wordt.
- Thijs: Wat zijn uw valkuilen als het gaat om vindingrijk handelen?
- Dineke: Dat ik te weinig taal gebruik. Dat ik er misschien wel te snel op over stap.
- Seval: En hoezo zou dat een valkuil kunnen zijn?
- Dineke: Omdat ik eigenlijk altijd standaard materialen erbij gebruik of heb liggen. Er liggen altijd pennen en kleurspullen. Ik heb altijd stiften bij me. Maar misschien hebben sommige mensen alleen behoefte aan een gesprek. Dat kan ook he. De keuze. Dat mensen nog meer de keuze moeten hebben. Ook in de andere kant. Als je iets heel veel doet, ben je geneigd om het heel veel te doen. Dat hoeft natuurlijk niet.
- Seval: Nee dan is het misschien ook weer niet vindingrijk?
- Dineke: Ja precies. Dan wordt die niet vindingrijk. Dat is een leuke ja.
- Thijs: Wanneer voelt u zich het meest vindingrijk? Is er een bepaald moment van de dag, week, een maand, een jaar?
- Dineke: Ik voel mij het meest vindingrijk bij drie cliënten met ernstig meervoudige beperking die niet talig zijn, maar zwaar getraumatiseerd zijn. Dan moet ik continu zoeken naar aansluiten en kijken wat zou die bedoelen, wat zou die willen? En dan krijg je ze toch iedere keer weer een stapje verder. Dan denk je iedere keer weer van; yes het is gelukt. Hoe moeilijk ik het ook vind. Het is heel erg zoeken. Ook naar mijzelf naar een stukje zingeving. Is dit zinvol wat ik doe? Heeft die hier wat aan? Wat loop ik hier eigenlijk te doen? Dat soort dingen. Dat is heel erg zoeken en dan ben ik ook heel erg in strijd met mijzelf. Wat dit en wat dat? Terwijl ze maar een half uurtje per week komen. Dat zijn maar hele korte momenten. Meer kunnen ze niet aan. Maar dan nog. Constant kijken. En als je het niet goed afstemt worden ze heel boos. Heel agressief. Dan is meteen ook duidelijk en helder.
- Thijs: En hoe gaat u daar dan mee om?
- Dineke: Dan stop ik. Ik heb het verkeerd gedaan. Ik heb niet aangesloten. Blijkbaar was het dit dus niet. En dan ga ik er op na kijken en dan vraag ik nog iemand of die eens mee kijkt. En dan ga ik de volgende keer weer een andere insteek proberen. Of een ander materiaal of juist geen materiaal. Soms dan kan ik ook alleen maar aanwezig zijn.
- Seval: En dan staan er spullen in de ruimte bedoelt u?
- Dineke: Nee ik ga naar deze mensen toe. Want zo'n ruimte prikkelt veel te veel. We zitten in een hele rustige stille omgeving.
- Thijs: En wanneer voelt u zich het minst vindingrijk?

- Dineke: Hier op school. Hier op school voel ik mij altijd het minst vindingrijk, omdat ik dan in een vast rooster zit. Dan moet ik mijn lessen geven en dan heb ik dit en dan dat. En dat ik natuurlijk ook nog heel talig. En dat vind ik heel lastig want ik ben talig minder goed. Dan denk ik; daar gaan we weer. Vind ik altijd het meest lastige moment.
- Seval: Dus dat betekent dat u vindt dat kaders u daarin storen?
- Dineke: Ja dan kan ik minder afstemmen en volgen en dan kan ik sowieso niet als ik een groep bachelors voor me heb van 25 studenten . Dan heb ik gewoon les en daar heb ik doelen mee en dat hoort binnen een KO en ik moet dit en dat doen.
- Seval: Dus die aansluiting is dan veel minder?
- Dineke: Ja. Dan voel ik van alles. Dan merk ik wel van alles in zo'n groep. Zeker als ik de lessen narratieve verbeelding geef, dan roept dat bij studenten ook veel dingen op. En zie ik wel bepaalde dingen. Eigenlijk zou ik daar wel met jou over moeten praten maar dat kan niet want ik ben je docent. En na deze 2 colleges staat de volgende groep van 2 colleges op de stoep. dat vind ik heel onprettig. Dat is een deel van het geheel he. Daar heb ik mee te dealen.
- Seval: Op welke momenten zet u vindingrijkheid in? Want we hebben het net gehad over wanneer u zich het meest vindingrijk vind, maar als u gewoon naar uw eigen leven, even los van beroepen of iets dergelijks denkt, wanneer zet u nou het meeste in volgens u?
- Dineke: Bij de gesprekken die ik heb met mensen met name in minder grote groepen. Of als iemand er om vraagt. Privé als mensen er om vragen. Ik heb het bij mijn puberdochter bijvoorbeeld wel eens een keer gedaan. Die heb ik, misschien heb ik dat ook wel eens een keer verteld, die had heel veel problemen met haar eigen grenzen aangeven. Dus dan heb ik een keer een verhaal gemaakt over een grenswachter. Dat hielp haar enorm. Ik ben iemand die veel in beelden en dingen denkt, dus als ik iets uit moet leggen, dan gebeurt dat wel. Het zit wel een beetje in je he. Dus dan gebeurt dat gewoon wel.
- Thijs: En wanneer zet u het bewust niet in? Uw vindingrijkheid? Dat u het los laat.
- Dineke: Als ik mensen niet ken. Of als mijn buurvrouw mij aanschiet met één of ander verhaal dan houd ik mij op de vlakte. Niet iedereen staat daar natuurlijk voor open. Ik probeer dat wel een beetje weg te houden anders heb ik het gevoel dat ik een soort beroepsdeformatie krijg. Dus ik probeer dat wel een beetje af te bakenen.
- Thijs: Op welke manier kan u beïnvloed worden in uw vindingrijkheid?
- Dineke: Als ik merk dat mensen mij niet begrijpen, iemand niet uit zijn woorden komt of als ik merk dat iemand mij iets wil vertellen. Dat ze iets tegen mij zeggen, maar dat ik het gevoel dat ze iets anders willen zeggen. En ze wil er wel met mij over praten. Dan ga ik op zoek naar wat de ander toch zo ver kan helpen. Ik vertaal dan de woorden. Dan zeg ik; ik hoor dit maar bedoel je soms dit of bedoel je soms dat? Dan gaan we wel daar naar kijken. Maar dan moet ik wel echt een signaal van de ander krijgen.
- Thijs: Hoe merkt u zo'n signaal?
- Dineke: Dat merk je als iemand met je praat. Als iemand je iets vertelt en hij geeft je dan maar een half woord of geeft je dan een klein stukje, maar gaat er dan niet op door en komt er even later toch weer op terug. Maar dat heeft te maken met een stukje fijngevoeligheid. Goed luisteren naar die ander. Want die ander zendt dan een extra signaal uit behalve die woorden. En dat heeft dan te maken met een soort van fingerspitzengefühl. Fijngevoeligheid. Opletten. Als ik dat merk en ik merk dat een paar keer achter elkaar bij iemand, dan zet ik vindingrijkheid in.
- Thijs: Mijn broer die is hovenier. Die heeft geen sociale studie gedaan. Zou hij die fijngevoeligheid ook kunnen leren?
- Dineke: Ja. Ik heb mensen met een verstandelijke beperking die dat zo kunnen (*steekt haar duim op*). Dat heeft niets te maken met intelligentie. Dat heeft te maken volgens mij

met een stuk empathie. Misschien wel met je emotionele intelligentie, ontwikkeling of gevoeligheid.

Thijs: En heeft het dan meer te maken met dat het in je is gelegd? Of zou het ook kunnen zijn dat aan te leren is door bijvoorbeeld hier op school?

Dineke: Beiden denk ik. Je hebt mensen die een natuurtalent zijn. Je hebt mensen die er gewoon voor open kunnen staan. Die open staan voor een ander. Die een ander altijd goed aan kunnen voelen en af kunnen stemmen. En de mensen die het niet kunnen, kunnen het leren. Maar je kiest natuurlijk niet voor niets SPH of MWD. Dan heb je daar dan toch al iets mee.

Thijs: Kan u een paar voorbeelden geven van niet effectief vindingrijk handelen?

Dineke: Ik zit er soms wel eens vreselijk naast. Dat iemand heel chagrijnig op mij wordt. En het ook helemaal niet wil.

Thijs: En hoe kwam dat dan?

Dineke: Doordat ik niet goed had opgelet. Niet goed had afgestemd en dan zit je er gewoon vierkant naast. Of dat je een verkeerd woord gebruikt, te ver doorvraagt of net een te snelle conclusie trekt. Het gaat altijd wel over hele gevoelige onderwerpen. Over onderwerpen waarin jongeren zich kwetsbaar durven te laten zien. En als je dan net de verkeerde opmerking maakt dan net te vroeg, net te laat of wat dan ook. Dan gaan de deuren dicht. Dan zit je er dus echt naast.

Seval: Kunt u een voorbeeld geven? Van uzelf?

Dineke: Ik heb wel eens een verkeerde vraag gesteld. Ik heb een jongen die iedere keer komt. Nou hoe gaat het met je? Nou het gaat goed. Maar het gaat niet goed. Dus ik was daar eigenlijk een beetje klaar mee. Maandagmorgen 9 uur. Ik zeg nou ik heb het ECD gelezen dat het eigenlijk helemaal niet zo goed gaat. Nou bam mis. Had ik nooit moeten zeggen. Was veel te direct. Veel te kort. Stom. Dat had dus wel te maken, met wat ik ook net zei, met mijn eigen verhaal. Ik was moe, druk geweest onderweg, beetje file gehad, kom je zo binnen. En ik had het ECD gelezen dat er van alles was gebeurd het weekend. En dan komt die binnen en zegt nee gaat prima. Ik denk wat gaat prima. Niks prima. Klap verkeerd. Zo gaat dat dan. Dan denk ik; stom, wat ben ik een sufferd. Maar ja het is dan wel gebeurd. Het is dan wel heel erg leuk, als je dan een relatie hebt met jongeren, dat je altijd weer een herkansing krijgt. En het is ook wel goed als je vanuit jezelf aan kan geven dat het niet zo handig was van je. Dan is het ook weer bespreekbaar en dan is het ook weer oké. Het is niet zo dat het dan definitief klaar is.

Thijs: Wat u zegt dat stukje wat ben ik nu stom geweest door deze vraag te stellen, zou dat stukje ook onder vindingrijk kunnen passen?

Dineke: Dat weet ik niet. Dat mogen jullie beoordelen. Dat heb ik nog nooit bedacht. Of dat onder vindingrijkheid valt. Ik vind hem wel, ik vind hem wel terecht als ik iets doe naar de ander toe en dat toegeef. Dat het bespreekbaar is.

Thijs: Maar dat stukje zou volgens u nog een beetje grijs gebied zijn onder welk handelen dat dan precies valt?

Dineke: Ja dat valt allemaal onder professioneel handelen. Maar of dat nou echt bij vindingrijkheid hoort. Bij vindingrijkheid denk ik echt altijd aan dat je dus een andere route kunt nemen. Hoe die route er dan ook uit mag zien.

Thijs: Kan u voorbeelden geven van effectief vindingrijk handelen?

Dineke: Ik heb een cliënt die heel boos was op haar werkbegeleider. Ze konden er maar niet uitkomen waarom ze zo boos was op die werkbegeleider. Ze heeft moeite met taal. Ze werkt bij de strijkafdeling en heeft geleerd; daar ligt de was en dan moet ik eerst dit opvouwen en doe dat op die manier. Daar is de mand en daar ligt het allemaal keurig. Zo'n reeks van handelingen moet ze doen. Nu had ze een werkbegeleider en die wilde dat ze eerst de handdoeken deed en daarna de blouses. Toen werd ze

boos. Dus ik zeg tegen haar; zet dan eens neer met duplopopjes hoe het eruit ziet. Toen gaf ze me een prachtig beeld. Zij daar en die werkbegeleider kwam op zo'n groot blok. Die stond wel zo'n stuk boven haar. En wat deed die werkbegeleider, die deed heel neerbuigend naar haar. Ze deed niets goed. Nou dat kon ze me niet goed vertellen. Die houding van die werkbegeleider die was gewoon zo waardeloos. Daar was ze zo boos om, want ze had er voor geleerd en er een diploma voor gehad. Daarnaast zei haar vorige werkbegeleider dat ze het altijd prima deed. Maar het was gewoon de manier van communiceren naar haar toe. Ze werd behandeld alsof ze een klein kind was. Zo voelde ze dat. En ze is in de 30 en de spraak is heel krom, maar haar ADL taken zijn heel erg goed en op een heel hoog niveau. Ze ziet er ook heel normaal uit. Maar die werkbegeleider had haar op een heel ander niveau aangesproken en dat zette ze prachtig neer met de duplo. Dat was in een keer helder. Dus toen kon ik voor haar er woorden aangeven. Ja! Zegt ze. Ja! Helemaal opgelucht. Dus het was eigenlijk heel leuk. Ja daar zijn we wel dik een half uur mee bezig geweest. Ik zeg het nu wel in een minuut. Was echt een poos mee bezig met vragen en aangeven. Ik geef er wel taal aan voor haar. Doordat ik er taal aan geef komt er bij haar het bewust zijn.

Seval: Zo klinkt het ook een beetje. Het is net een kind die dat woord nog niet kent. Dus je geeft hem dat woord en dan voelt die zich begrepen en hij begrijpt zichzelf ook beter.

Dineke: Klopt. Ik heb er een foto van gemaakt, tekst erbij gezet, naar de begeleiding gestuurd van jongens dit is er gebeurd. Met haar overlegd of ze het goed vond. Dat vond ze fijn en het heeft geholpen.

Thijs: Wat die mensen dan doen, volgens een bepaald schema werken, is dat volgens u vindingrijk?

Dineke: Als ze echt dat schema strak aan houden dan wordt het natuurlijk weer een methodiek, maar als ze aanpassen voor haar wel weer. Ik merk wel dat ze het uitbreiden. Ze hadden voor die mevrouw met dat schema een heel praatkoffertje gemaakt. Waar ze allerlei van die dingen in hadden gedaan. Als ze nou weer wat wilde zeggen, halen we het koffertje naar ons toe. Nou dat vind ik vindingrijk. Dat werkte goed. Ze hadden een heel mooi koffertje gekocht. Dat hadden ze haar uit laten zoeken. Dat vind ik ook al heel vindingrijk. Dan heb je extra contact. Je eigen koffertje voor als t niet lekker loopt dan pak je je koffertje en dan ga ik naar jou toe.

Seval: Hoe zou het kunnen zijn dat ze op zichzelf niet zo vindingrijk zijn als u?

Dineke: Ze zijn minder getraind. Ik doe natuurlijk niet anders. Ik volg er nascholingen voor. Mijn afstudeeronderzoek heb ik er over gedaan en nu weer verder. Ik doe niet anders. Ik lees literatuurboeken. Dat kan je ook niet verwachten van een ander. En dat hoeft volgens mij ook niet. Als ik zie hoe deze begeleiding dat oppakt, en de begeleiding in de gehandicaptenzorg is vaak MBO niveau 4, dan denk ik van nou dat is prima. Dat is helemaal oké.

Thijs: En wat vindt u van de vindingrijkheid van uw collega's hier op school?

Dineke: Dat is heel verschillend. Er zijn docenten bij die het heel erg hebben, die er goed in zijn en die ook heel gevoelig voor een ander, ook naar de studenten toe. Dat zullen jullie ook weten, want dat zijn de collega's die heel goed zijn in studentenbegeleiding of in SLO of dat soort dingen. Maar er zijn er ook bij die dat helemaal niet zijn. Die er ook helemaal geen behoefte aan hebben om dat te zijn. Die vinden dat helemaal niks die hebben daar niks mee.

Seval: Dus dat zijn de docenten waar wij vaak meer mee hebben? Die zijn over het algemeen vindingrijker?

Dineke: Dat zou kunnen. Dat zou je eens voor jezelf na moeten gaan. Of ze makkelijker in staat zijn om bij jullie aan te sluiten of met jullie vragen om te gaan.

Thijs: En als u zo'n vindingrijke actie ziet van uw collega's, wat doet u daar dan mee?

Dineke: Ooh dat vind ik leuk, daar geniet ik altijd van. Daar hebben we het ook met elkaar over. Want die collega's die dat dan heel veel inzetten daar heb ik dan ook veel contact mee. Dat zijn natuurlijk de MAM docenten. Maar de pedagogen hebben het ook wel. Ik werk veel met pedagogen samen. Dus dat werkt ook wel goed. Maar daar hebben we het ook samen over. Van joh ik heb nou toch iets. Wordt wel heel veel met elkaar over gepraat, dus dat is wel heel leuk.

Thijs: Dat is ook wel belangrijk he?

Dineke: Ja.

Thijs: Dat je kan groeien in je vindingrijke handelen.

Dineke: Ja, maar dat je ook studenten recht kan doen. Dat ze tot hun recht komen en hoe je ze het best kunt ondersteunen. Soms zijn er vragen die soms ook heel lastig zijn. Ik had een afstudeerkoppel bijvoorbeeld die stopte, omdat de één met hele erge psychische problematiek zat. Dan kan ik dat niet alleen oplossen. Dan is het heel fijn als je daar samen met collega's naar kunt kijken. Dat ze daar dan ook begeleiding bij krijgt. Ik bedoel dat is best wel ingewikkeld. En 4 jaar lang is een lange tijd in je leven dat je hier doorbrengt, dus er kan van alles met jullie gebeuren.

Bijlage 7 Interview gezinshuismoeder uit gezinshuis 4

Datum: 9 april 2015
Met: Maria, gezinshuismoeder
Door: Thijs Grandia & Seval Durusoy
Waar: Gezinshuis 4 in Haastrecht
Titel: Interview vindingrijke fragmenten

7.1. Fragment 34

- Thijs: Kun je vertellen wat hier gebeurde?
- GHM: Het ging over Herman. Hij woont op het hoekje van het dorp en regelt altijd de computer bij ons. Daar hebben we goed contact mee. M'n dochter moest een stekker hebben en Herman zei dat hij eigenlijk maar tot zes uur open was. Dat wist ik eigenlijk ook niet. Dat vond Richad zo te horen belachelijk, want hij had ook een stekker nodig en moet dus wachten tot morgen, maar dat is toch laat. Daar gaat het om.
- Seval: Dat is de situatie?
- GHM: Dat hij iets in z'n hoofd heeft en het helaas niet zo werkt.
- Seval: Hoe kijk je op dat moment naar de situatie? Ook precies zoals je het nu uitlegt?
- GHM: Ja, maar ik ben met meerdere dingen tegelijk bezig merk ik. Ik ben die negerzoenen nog aan het maken, mijn dochter komt binnen Barbera, ik zit met Corwin en Joesef te kletsen en Joris is bezig met zijn spreekbeurt/werkstuk.
- Seval: Echt een duizendpoot.
- GHM: Ja, en ik corrigeer Richad dat hij normaal moet praten over een volwassen man.
- Seval: En welke gedachten gingen er volgens jou om in Barbera?
- GHM: Zij was blij dat ze een nieuwe stekker had.
- Seval: En heb je gehoord wat ze tegen elkaar zeiden? Richad vraagt aan haar hoeveel die kostte. Barbera antwoordt dat de stekker twintig euro was voor de hele set. Dan zegt Richad dat hij alleen de bovenkant nodig heeft. Barbera zegt nou mooi hij is alleen van mij. Dat benadrukt ze een paar keer.
- Seval: Dan zegt Richad; nee das mooi voor mij, want ik ga hem ook halen. Kreeg je dat op dat moment ook mee?
- GHM: Ik denk haast wel dat ik het heb gehoord, want ik vroeg volgens mij ook hoe duur het was. Het is uiteindelijk ook mijn geld, dus ik denk dat ik dat wel heb meegekregen op dat moment.
- Seval: Heb je een idee wat er in Richad zijn hoofd omging? Wat voor gedachtes?
- GHM: Nou het lijkt erop alsof Barbera bang is dat Richad haar stekker gaat gebruiken, wat zo maar zou kunnen Richad een beetje kennende. Vervolgens heeft Richad het erover dat Herman tegen hem heeft gezegd dat de winkel zeven uur dicht ging. Ik denk dat hij wel baalde daarvan. Dus ik denk, ik weet wel zeker, dat hij denkt; potverdikkeme ik wilde ook nog een stekker halen en nou kan het niet meer. Vandaar dat Barbera natuurlijk extra benadrukt dat het haar stekker is, want zij ziet de bui al hangen, want hij pakt straks die stekker.
- Thijs: En wat deed jij op dat moment?
- GHM: Ik luisterde volgens mij. Ik laat dat gaan, want ik weet dat Barbera voor zichzelf kan zorgen. Op het moment dat ik merk dat Richad dat niet respecteert zal ik ingrijpen, maar in dit geval respecteert hij Barbera. Hij had het er namelijk over om z'n eigen

stekker te halen. Ja dat is wel de afweging die je met Richad maakt denk ik. Ik kijk, luister en kijk naar Barbera hoe zij daar op reageert. Barbera is wat dat betreft vrij pittig en zij weet echt wel wat ze wil, wat ze niet wil en hoe ver je daar in kan gaan. Dus ik luister. Dat doe ik hier onbewust.

Thijs: En zou je bewust ingrijpen?

GHM: Ja ik zou bewust ingrijpen op dat moment.

Thijs: Richad zegt vervolgens wat een nare bal...

GHM: Dat vind ik niet kunnen

Thijs: En wat doe je dan?

GHM: Dan zeg ik daar wat van. Dat zeg je niet over een volwassene. Voor de rest is het klaar dan heb ik het er niet meer over.

Seval: Nee?

GHM: Nee, tenzij hij weer een weerwoord heeft, maar in dit geval accepteerde hij dat ook.

Seval: Maar hij zei ja. Jij zei vind je dat normaal over een volwassen man en hij zei ja.

GHM: Dan negeer ik dat. Dat is bij hem de methode.

Seval: Hoezo doe je dat?

GHM: Omdat ik uit ervaring bij hem nu weet dat dat het beste werkt. Op het moment dat ik er op in ga, dan gaat hij door. Dan gaat hij maar door en door en dan kom je in een eindeloze discussie. Dus ik stop dan bewust en ik negeer hem echt bewust, Weer dat bewust. Dat werkt bij hem, want dan gaat hij nadenken.

Thijs: Op dit moment deed je dat niet. Op dit moment zei je eerst van denk het niet dus uh hoe laat ben je morgen uit?

GHM: Ja ik help hem met een alternatief zoeken, omdat ik wel weet dat hij in dit geval het jammer vindt dat hij die stekker niet kan halen, omdat hij dat helemaal in zijn hoofd heeft. Hij heeft een soort planning in zijn hoofd gemaakt, zonder dat hij dat zegt. Maar dat vul ik dan toch in voor hem en zo werkt het bij hem. Het is geen autist, maar hij heeft af en toe wel van hij trekjes. Dan probeer ik hem te helpen dat hij op een andere oplossing kan komen. Dat hij dus morgen na schooltijd die stekker kan halen daar heeft hij ook nog tijd genoeg voor.

Seval: Je ziet een bepaald onvermogen bij hem?

GHM: Hij overziet dat dan niet. Zoals vandaag ook bijna. Daarom schreef ik of jullie wat later konden komen. Uiteindelijk was hij toch heel vroeg uit. Maar hij overziet dat dan niet. Dan denk hij dat hij het niet gaat redden en daar heeft hij hulp bij nodig. Dat is hulp die hij dan niet kan vragen, maar die ik dan voor hem invul. Bewust.

Thijs: En wat dacht je op dat moment? Hij zegt nare bal en jij reageert erop.

GHM: Ja klaar en dus daar heb ik het verder niet meer over. Ik merk dan dat soort van een teleurstelling is voor hem. Nee dat is een te groot woord, maar hij gaat dan dwarsliggen. En om dat te voorkomen, ga ik helpen om een oplossing te vinden. Toen was dat, inmiddels is hij al verder maar toen had hij dat nog nodig.

Thijs: Dacht je op dat moment ook iets van hé dit gebeurt en ...

GHM: Nou ja wat ik net zeg he. Ik zag aan hem dat hij boos werd of dat hij teleurgesteld was. Op dat moment was alles fout en om dat te voorkomen ben ik wel heel erg preventief bezig en dan help ik hem met een oplossing. Dan is hij nog teleurgesteld, want dan kan hij nog niet op zijn computer, omdat hij dan leeg is, maar dat is dan de consequentie .

Seval: Jij helpt hem eigenlijk op weg. Wat is dan volgens jou de consequentie van jou reactie? Of het gevolg?

GHM: Het gevolg is dat hij zich daarbij neerlegt en dat hij dan bedenkt om morgen uit school direct naar Herman te gaan om die stekker te halen.

Seval: Hij gaat niet verder met de strijd.

GHM: Omdat ik hem heb geholpen. Zou ik hem laten gaan, dan had hij de strijd wel opgezocht, want hij wil dan perse die stekker.

Seval: Jij geeft dan de oplossing en hij reageert er verder niet op. Laat je dat verder ook bewust zo?

GHM: Ja, want bij hem moet het landen.

Seval: Hij heeft de tijd nodig?

GHM: Ja en dan laat ik het ook echt zo. Als hij dan de volgende dag er niet meer aan denkt dan is het zijn verantwoordelijkheid, want ik heb hem geholpen en hij moet het dan aanpakken. Het zou zo maar kunnen zijn dat hij het de dag erna weer vergeet namelijk en dan geef ik het weer aan dat hij morgen uit school misschien gelijk door kan gaan. Zo werkt het bij hem.

Seval: Weet je of hij het de volgende dag heeft gehaald?

GHM: Nee volgens mij niet.

Seval: Nee?

GHM: Nee dat duurt bij hem echt een paar weken soms. Dan heeft hij het echt nodig voor werk voor school bijvoorbeeld en dan gaat hij uiteindelijk. Hij is dan ook nog zo slim dat hij het dan bij Corwin of bij Joesef leent. Hij weet dan dat hij niet bij Barbera hoeft te komen. Ik weet niet of hij dat bewust doet hoor, maar zo snugger is hij wel.

Seval: Jij haalt het niet zelf voor hem?

GHM: Nee dat doe ik niet. Dat gaat weer te ver. Ik vind dat hij dat zelf kan en moet kunnen en dat kan hij ook makkelijk. Hij is dan alleen te lui en te druk met zichzelf om dat soort dingen te regelen. Dus eigen consequentie dan.

Thijs: Hoe kijk je terug op deze situatie?

GHM: Ja heel herkenbaar. Dus dit geeft heel goed weer hoe ik met Richad omga en hoe Richad met mij omgaat.

Seval: Ja?

GHM: Ja het is wel heel grappig. Richad kennen wij al wel heel lang. Al vanaf het begin af aan. Richad was best wel in lastig in contact en nog, want hij vindt het lastig om aangeraakt te worden. Afstoten en toetrekken heeft hij heel erg. Dat hechtingsproblematiek heeft hij heel erg en ik heb een bepaald patroon met hem ontwikkeld, waardoor we het goed kunnen vinden samen. Een soort begeleidingspatroon is het denk ik. Het is wel leuk; door de stagiaires worden mijn ogen soms wel eens geopend om heel blanco in de begeleiding te staan met hem. Ze kennen hem nog niet en bejegenen hem op een hele andere manier dan ik soms doe en dat werkt ook. Dat geeft mij soms wel een eyeopener dat hij eigenlijk wel verder is dan dat ik zelf denk. Soms houd ik hem in een patroon.

Seval: Je hebt een bepaald patroon met hem ontwikkeld?

GHM: Ja hij kan namelijk heel explosief en erg boos zijn en dan is erg geen land met hem te bezeilen, echt gewoon niet. Dan haalt hij bijna het bloed onder je nagels vandaan. Dat is best knap als een kind dat kan bij mij en hij kan dat. Dus ik heb een bepaald lijntje met hem ontwikkeld waardoor dat gewoon niet gebeurt. Waardoor het eigenlijk gewoon goed verloopt. Dat houd je dan in stand, terwijl hij eigenlijk misschien wel veel verder is. Inmiddels zijn we dus ook wel verder nu, omdat ik gelukkig stagiaires in huis heb. Leo gaat op een hele andere manier met hem om. Hij gaat de confrontatie met hem aan, keihard. Dat is dus niet mijn manier en dat past ook niet bij mij. Dit beeld geeft wel goed weer hoe ik met hem omga.

Seval: Durf je ook buiten dat patroon te stappen?

GHM: Ja dat durf ik wel, maar daar moet ik af en toe wel op gewezen worden.

Seval: Dat doe je niet uit jezelf?

GHM: Ik doe het niet direct uit mezelf, omdat het wel heel erg bij mij ligt wat ik doe. Soms is het wel even goed om iets wat niet zo bij jezelf ligt, in eerste instantie, om wel het gewenste effect te krijgen. En dat doe je dan heel bewust, terwijl dat heel raar voelt. Heel raar. Dan ben je wel het tegenoverstelde van wat ik net zei, dat je echt moet zijn, maar op dat moment ben ik eigenlijk niet echt. Zo ben ik niet, maar ik probeer het dan wel te zijn, omdat ik weet dat het effect heeft waardoor ik het wel weer bij mijzelf houd. Dat is voor de kinderen soms heel verwarrend, want ik reageer dan heel anders.

Thijs: Ja ook wel weer leerzaam hoe ze zien hoe je ermee om kan gaan.

GHM: Ja en voor mijzelf, daarom is het zo leuk om met stagiaires te werken, omdat andere mensen inderdaad toch weer een ander zicht erop hebben.

Thijs: Ja dat geloof ik. Heb je je doel kunnen bereiken?

GHM: Ja dat denk ik wel, want de rust is er nog steeds. Dat is ook mijn grootste doel altijd, want dat staat in elk verslag weer. Dat ik gewoon de rust in huis wil bewaren, waardoor iedereen zich optimaal kan ontwikkelen, lekker in hun vel zit en kan functioneren. Harmonieuze stabiliteit noemen we dat dan netjes. Dat is ons grootste doel in huis. Dat je dat weet te bewaken en iedereen zich prettig voelt. Iedereen wel op zijn eigen manier. Dus ik denk wel dat ik mijn doel heb bereikt.

Seval: Ja mooi. Wat vind je sterk aan jezelf hierin?

GHM: Ik vind mezelf wel een duizendpoot hier nu. Dat ik hier nu wel de signalen van alle kinderen oppik en met iedereen een soort van gesprekje heb. Ondanks dat Shahida achter me hangt en mee had kunnen helpen misschien.

Seval: Ja ze staat er weer achter.

GHM: Ja ze staat achter m'n stoel. Het is wel opvallend dat Joesef ook veel hangt. Het was het eerste half jaar dat hij bij ons was. Hij is nog echt zoekende naar een plekje merk ik nu op de film. Hij heeft nu gewoon z'n ding nu. Hij hangt nu helemaal niet rond de tafel. Hij is lekker met zichzelf. Hij gaat naar zijn kamer of hij gaat voetballen of hij gaat ... Grappig om te zien dat hij verder nu is.

Seval: Wat vind je minder sterk aan jezelf hierin?

GHM: Misschien dat van Shahida wel. Omdat ik denk van; oh zij hangt er nog steeds.

Seval: Dus dat lijntje met haar bedoel je dan?

GHM: Ja

Seval: En dan hier nog iets? Met Richad?

GHM: Nee dat heb ik wel bewust gedaan.

Thijs: Daarin vind je alle dingen die je gezegd heb sterk?

GHM: Ja ik denk dat ik het op deze manier eigenlijk hetzelfde zou doen.

Thijs: Wat neem je mee naar de volgende keer?

GHM: Dat ik toch meer op Shahida let. Met Richad heb ik een heel ander lijntje, want ik spreek hem nu veel directer aan. Hier probeer ik het nog een beetje te sussen en help ik hem met een oplossing. Hij is nu verder en ik ook met hem, waardoor ik hem nu anders benader.

Thijs: Hoe zou je nu in deze situatie dat gedaan hebben?

- GHM: Ik zou gevraagd hebben hoe hij denkt aan een stekker te komen? Een andere vraagstelling of door te zeggen dat hij geen stekker van Herman hoeft te kopen, maar ik weet niet wat je dan gaat doen. Op die manier benaderen. Als ik dat op dat moment had gezegd dan had je niks meer met hem kunnen doen .
- Seval: Dan had je een bom...
- GHM: ... ja dan had ik een bommetje gedropt. Denk niet dat dat handig is. Overigens had Leo dat wel in deze situatie kunnen doen, bij wijze van spreken. Als Leo nu hierbij was en hij had dat gezegd dan was er niks aan de hand. Hij heeft een hele andere relatie met Richad dan ik.
- Seval: Als je weer zo naar deze situatie kijkt. We vroegen net wat je nodig hebt om in deze situatie je doel te bereiken. Is dat weer hetzelfde? Dus dat je de ...
- GHM: ... Rust
- Seval: Kun je ook zeggen respect? Of is dat hier anders?
- GHM: Ja maar hij heeft het min of meer wel voor me ook al gaat hij even door, hij houdt daarna wel op. Hij weet ook wel waar mijn grens ligt, in dit geval, dus hij heeft zeker wel respect voor me. Maar ik denk dat de rust wel belangrijk is. Ik laat me niet opjutten. Ik laat me niet uit de tent lokken.
- Seval: En je kunt niet spreken dat je iets mist in deze situatie? Net zoals de vorige. Van nou dat had ik echt nog gemist?
- GHM: Nee
- Thijs: Wat heb je nodig van de puber?
- GHM: Respect en dat ze naar me luisteren.
- Seval: Hij blijft aankijken he?
- GHM: Ja en ik ga gewoon door. Hij probeert mij uit de tent te lokken. Dat werkt niet en daarom is die rust zo belangrijk. Ik laat me niet uit de tent lokken. Al helemaal niet door jou. Dat weet hij eigenlijk ook wel, maar hij probeert het wel. Hij zoekt wel mijn grens. Daar ben ik wel duidelijk in die is nu bereikt klaar. Hij is gewend dat die grens boosheid, met dingen gooien, slaan en agressie is, dus het is voor hem ook een heel proces. Bij iedereen ligt die grens weer anders. Ik zit nu even terug te kijken. Ik ben wel boos op hem, maar ik ga nooit tegen hem gillen of echt mijn stem verheffen. Dat doe ik bij hem nooit. Terwijl ik dat bij Joris wel doe, maar bij Richad eigenlijk nooit, omdat dat eigenlijk bij hem het tegenovergestelde effect heeft. Dus dat doe ik heel bewust bij hem niet. Bij hem doe ik een beetje ongeïnteresseerd; hé joh lekker boeien wat jij zegt, ik ben hier mee bezig. Dat heeft bij hem effect. Daar ben ik dus heel bewust mee bezig.
- Seval: Wij hebben deze fragmenten niet voor niets gekozen. Ik heb deze bekeken en best wel hoog gescoord op vindingrijk of creatief. Kun jij zelf zeggen dat het creatief is? Wat vind jij daarvan?
- GHM: Toevallig hadden we het er gister over dat je sowieso in dit werk wel heel creatief moet zijn. Met pubers omdat ze geneigd zijn om negatief te denken en dat soms inderdaad een hele andere manier van kijken helpt om verder te komen. Dan beginnen over een heel ander onderwerp dat je er ook pinguïns van kan maken is dan in die zin wel creatief, terwijl ik dat dan misschien niet zo bewust doe. Dan kan je dus constateren dat ik wel creatief ben. Maar in dit geval is het een bewuste keuze om hem te negeren op dat moment en ik zie dat niet echt als creatief. Het is meer als een manier hoe ik op de situatie reageer. Maar het is wel waar dat je in dit werk wel creatief moet zijn.
- Thijs: Wij vonden niet het negeren creatief. Hij zegt wat een nare bal, dus hij lokt jou uit, dat hadden wij ook gezien, en dan zeg jij; vind je dat normaal het is een volwassen man. Hij zegt ja, waarop hij weer uitlokt. En het lijkt wel alsof jij dan duidelijk wil

maken dat het niet goed is, maar hij wil dus de discussie aangaan. Waarop wij dachten; volgens mij heb jij daar geen zin in, precies wat jij net zegt, en dat je dan op een gegeven moment zegt; hé maar hoe laat ben je morgen uit?

Seval: Hij staat zo van...

GHM: ...Kom maar op. Ja dat is inderdaad wel een creatieve manier van het omdraaien naar het positieve.

Seval: Maar zo kijken wij vanuit onze ogen. Vanuit onze bril.

GHM: Ja, maar dat is wel wat ik aan het doen ben in mijn hoofd. Ik denk dan; hoe krijg ik deze situatie weer anders, zodat hij weer anders gaat kijken en anders gaat denken zonder gelijk boos te worden en dwars te gaan liggen. Dat hij ook niet meer verder kan uiteindelijk. Dat is wel wat je continu doet; om hem maar weer positief te krijgen en verder te krijgen.

7.2. Fragment 37

Thijs: Nou wat gebeurde er eigenlijk volgens jou in deze situatie?

GHM: Ik was een traktatie aan het maken voor een van de kinderen. Ik was het aan het afwerken en wat wel vaker gebeurt als ik aan tafel zit. Ik ben iets aan het doen en iedereen komt er omheen zitten, omdat ze toch wel nieuwsgierig zijn wat ik aan het doen ben en eigenlijk op die manier contact maken. En misschien eigenlijk ook wel mee willen helpen, maar dat vinden ze dan ook weer niet stoer want dat is eigenlijk iets vrouwelijks als je dat aan het doen bent. Ik denk dat dat gebeurde en dat ze op hij manier contact maken met mij.

Seval: Wat denk je dat er verder volgens jou aan de hand was als je zo kijkt? De pubers gaan dus om je heen zitten.

GHM: Nou er staat ook eten op tafel, wat ook erg belangrijk is voor pubers, want ze vinden dat ook erg lekker negerzoenen dus dat ook wel. Verder zijn ze ook nieuwsgierig. Ze zoeken een stukje geborgenheid denk ik ook wel. Een beetje huiselijke sfeer geeft het met zich mee.

Seval: En wie van de pubers zoeken geborgenheid?

GHM: Joris hij zat op zijn computer dus hij zat er sowieso al. En Daan hij zit er naast, mijn eigen zoon, dus hij vindt het toch wel prima, maar de anderen wel allemaal alle vier. Shahida is licht verstandelijk beperkt dus zij hangt sowieso wel heel erg aan volwassenen. Ze komt altijd wel bij je zitten of bij je staan of meekijken wat je aan het doen ben. En de andere drie jongens ja die zoeken gewoon op hij manier geborgenheid toch wel denk ik. De gezelligheid. Ik weet niet welk tijdstip dit was?

Seval: Na het eten.

GHM: Dan hebben ze alle vrijheid om te doen wat ze willen. Meestal gaan ze eigenlijk ook wel direct naar hun kamer ook, maar ze kiezen er nu toch voor om er bij te blijven zitten.

Thijs: Hoe keek je op dat moment naar de situatie?

GHM: Ik was vooral druk met mijn traktatie afmaken denk ik, want de dag daarna was hij jarig. Het voorwerk was al gedaan, maar het laatste was een priegelwerk. En normaal ben ik een beetje pietluttig. Ik wil het dan ook wel mooi hebben, dus dan ben ik wel heel perfectionistisch dat ik de oogjes netjes wil hebben. Ik ben dan minder eigenlijk, ja nou ik ben wel bewust ervan dat ze er allemaal zijn want ik zit met ze te kletsen en ze letten op wat ik aan het doen ben, maar ik ben vooral bezig met mijn traktatie.

Seval: Hoe kijk je naar het gesprek van Richad en Corwin op dat moment?

GHM: Ja dat is een beetje geinen onderling wat wel normaal in ons huis is, om dat soort opmerkingen te maken. Volgens mij is dat de periode met de jodenkoek en de

zoenen heten nu ook geen negerzoenen meer. Daar zijn de kinderen wel mee bezig. Dat ze het eigenlijk ook wel raar vinden. Dat het allemaal wel moeilijk is. Ja zij hebben zelf zo van nou doe niet zo moeilijk. We benoemen in huis sowieso alles wel en Richad is half Surinaams, Hindoestaans. Hij kan wel erg lui zijn dus wij benoemen het ook van ja jij ben een echte Surinamer, je ben al zo lui. Dat soort dingen. Dus dat gesprek is vrij normaal voor mijn kunnen.

- Seval: Je merkt ook dat ze aan het experimenteren zijn of dat ze een beetje aan het kijken zijn wat ze kunnen zeggen en wat niet.
- GHM: Ja ook en kijken hoe ik er op reageer, misschien ook wel onbewust. Ik denk niet dat ze dat bewust doen hoor op dit moment. Het is meer onbewust.
- Seval: En realiseerde je dat ook op dat moment? Dat je het idee had dat ze je misschien aan het uitproberen waren?
- GHM: Nee.
- Thijs: Op een gegeven moment reageer je wel op Corwin en Richad weet je ook waarom je het op dat moment wel deed?
- GHM: Ik denk dat ik dat deed omdat de opmerking misschien iets te ver ging, maar ik weet dat niet precies.
- Thijs: Op wat voor moment?
- GHM: Ik reageerde volgens mij gewoon met dat hij het over de KKK had. Dat ging over de punthoed inderdaad en ik probeerde het gesprek dan toch anders te vormen dat het feesthoedjes zijn en dat ze niet overal altijd alles achter hoeven te zoeken en probeer ik het weer te draaien naar wat leukers.
- Thijs: Hoezo dan?
- GHM: Das een hele goede. Dat zit in mij denk ik. Het is niet zo dat ik geen moeilijke gesprekken aanga, maar ik ben wel iemand die altijd wel positief wil kijken naar de dingen. En dat probeer ik ook mee te geven aan de kinderen. En altijd wel een draai geven dat iets positief is. Terwijl pubers heel vaak negatief denken, sowieso over zichzelf. Ze hebben natuurlijk een heel laag zelfbeeld en heel erg negatief ingesteld, terwijl als je anders kijkt naar zaken om je heen en je bent zelf gewoon positief, dan komen er meerdere positieve dingen bij je terug. Zo denk ik. In tegenstelling tot mijn man (Leo), maar daarom zijn wij ook een goede match.
- Seval: Je probeert er vaak een positieve draai aan te geven.
- GHM: Ja
- Seval: Is het dan ook om conflicten te vermijden of te voorkomen? Zou dat kunnen gebeuren?
- GHM: In dit geval niet hoor. In dit geval zal er geen conflict ontstaan, omdat het een onderwerp is waar we het wel vaker over hebben. Er worden niet echt racistische opmerkingen naar elkaar gemaakt. Ik zal niet zeggen dat ik geen conflict aan durf te gaan maar ik ben wel een mens die in eerste instantie het conflict probeert te voorkomen. Niet te vermijden maar te voorkomen.
- Thijs: Wat triggerde je om iets te zeggen dat het een feestmuts was?
- GHM: Omdat ik trots ben op mijn eigen werk. Dan denk ik wat zeggen ze nou over mijn mooie creatie. Ik denk dat ik echt zo iets had van dat is een feestmuts en geen KKK muts, schei toch uit. Denk dat ik daardoor getriggerd word. Ja ik zie dat als een feestmuts. Ik had niet eens nagedacht dat dit iets anders zou kunnen zijn. En dat is hun manier van denken wel en die van mij dus inderdaad niet. Dus vandaar dat ik dan getriggerd word.
- Seval: De pubers zitten om je heen. Heb je dan nog een specifiek doel met de pubers?

GHM: Nee niet perse. Wij leven eigenlijk gewoon ons leven en de pubers ook. Dus ik probeer het wel gezellig te houden, maar iedereen heeft zijn regie over zijn eigen leven dacht ik wel op dat moment. Dus er zit geen bewust doel achter.

Thijs: Dus op dat moment stuur je niet bewust aan?

GHM: Nee niet bewust. Het zal ongetwijfeld wel eens zo gaan maar dit niet bewust.

Seval: Hoezo doe je het niet bewust?

GHM: Omdat daar geen noodzaak voor is op dat moment. Nee na het eten gaat iedereen zijn eigen gang . Op moment dat er echt iets speelt dan ben je daar wel bewust mee bezig. Dan probeer je wel iedereen erbij te krijgen en als er gewoon niks aan de hand is of als er niks speelt dan doe je gewoon je ding en doe je dat dus onbewust.

Seval: Je hebt een doel, maar je hebt ook zoets als een taak als gezinshuismoeder. Je hoorde dan de jongeren praten en je benoemt eerder dat je een positieve draai aan dingen geeft. Zie je dat ook als je taak als gezinshuismoeder?

GHM: Nee niet perse. Niet als een taak. Het is meer de persoon die ik ben. Maar ja ik zie ook niet zo zeer een taak het is meer dat ik dat ben. Beetje lastig om uitleggen.

Seval: Ja je ziet het niet als een functie of doel of ...

GHM: Nee helemaal niet het is gewoon wie ik ben. Het is wie wij zijn en dit is ons leven. Dit is niet mijn werk dit is ons leven denk ik ook altijd. En de kinderen zijn met een bepaalde reden bij ons. Althans door een bepaalde reden bij ons eigenlijk en wij proberen mee te geven en het is aan de kinderen zelf weer om daar wat mee te doen. Ik zie het als mijn taak om het goeie mee te geven. Dat zou dan mijn taak zijn. Maar om daar nou altijd bewust bij stil te staan, doe ik ook eigenlijk niet. Nee ik ben wie ik ben.

Seval: Ja dat zijn allerlei gedachtes, maar je denkt eigenlijk niet zo heel veel na?

GHM: Nou eigenlijk wel. Pas achteraf. Dat is ook niet altijd, maar soms doe je dingen wel heel erg bewust.

Seval: Als er nood aan de man is?

GHM: Als er nood aan de man is of; goh nou is het misschien wel handig om. Wij gaan niet bewust met een kind één op één aan tafel zitten, want ik denk dat dat niet werkt. Wat ik dan doe; goh ga je even mee boodschappen doen? En dan heb ik hem in de auto en op die manier komt een gesprek tot stand en dan ben je wel heel bewust bezig. Maar het is heel vaak dat ik achteraf pas denk; goh dat kwam eigenlijk wel goed uit dat het zo en zo liep, want dan kon ik dit en dit doen. En het is inderdaad ook niet zo dat we bewust aan doelen werken, want kinderen hebben ook bewust hulpverleningsplannen. Ik ga niet denken; goh ik ga vandaag is dat kind beetpakken met dat doel en daar aan werken. Zo werkt het niet. We leven ons leven met elkaar. En op die manier proberen we wat goeds mee te geven aan de kinderen en wat zij er mee doen is aan hen zelf. En dat is ook wat we wel continu benoemen. Dat leggen we ook wel bij de kinderen neer. Het is jou leven en niet de mijne.

Seval: Het is je eigen verantwoording.

GHM: Het is je eigen verantwoordelijkheid en als jij hulp nodig hebt, prima dan zijn we er voor je, maar je moet het wel zelf doen.

Seval: Jij begint dus over de pinguïns. Hoe zou je zo'n reactie omschrijven? Wat voor techniek zou je er aan hangen?

GHM: Ik denk dat het wel een soort impulsieve reactie is. Ik ken mezelf ook. Ik denk zelfs nog, het is dan wel even terug, maar ik denk zelfs nog dat ik een moment had van; jongens kom even lekker wieberen ik ben bezig. Dat zei ik dan niet, maar ik denk dat ik zelfs zo bezig ben van; jongens wat zitten jullie nou op mijn vingers te kijken wat ik aan het doen ben. Ik denk dat ik zelfs zo'n soort van geïrriteerd kan zijn.

Seval: Ja precies zo van ik ben hier mee bezig en met allerlei dingen tegelijk bezig en dan zitten jullie hiermee te bemoeien en dan ook dat gesprek...

GHM: Ja en tegelijkertijd ben ik ook wel iemand die heel gemakkelijk over mij heen laat gaan hoor. Dan kan ik er heel gelaten inzitten van; joh ga je gang ik doe ook mijn ding. Dus mijn reactie daarop was meer uit intuïtie misschien.

Seval: Je kan niet spreken van bewuste afwegingen die je op dat moment maakt?

GHM: Nee

Thijs: Kun je ook zeggen wat er eigenlijk gebeurt als jij dan zo vertelt over de pinguïns. Wat er dan gebeurt bij Richad en Corwin?

GHM: Ik zit nu te kijken. Ik ben druk bezig met m'n ding. Ik let helemaal niet op hun reactie. Nu ik het zie denk ik dat het ze eigenlijk geen reet interesseert wat ik ze te vertellen heb. Ze zijn beleefd stil en luisteren naar me, maar ze hebben daar helemaal geen boodschap aan. Ik ben gewoon te druk met m'n ding wat ik morgen af moet hebben. Ze hebben respect voor me, want ze luisteren netjes naar me. Dan denk ik ja weet je ik zie ook wel de gezichten dat ze denken; wat moet ik ermee? Of misschien vinden ze het wel interessant. Want ik zat in eerste instantie Daan een beetje uit te lokken van; joh moet ik dit ook voor jou maken. Hij vonden het interessant wat ik aan het doen was en hij is in januari jarig. Ik vroeg hem of hij het wilde trakteren op school, maar dat was natuurlijk een beetje kinderachtig. Dat hoefde dan ook weer niet. Dan zit ik een beetje uit te lokken.

Thijs: Wat vind je er dan van dat ze niet reageren op de pinguïns?

GHM: Nu denk ik van waarom heb ik dat überhaupt verteld. Maar op dat moment heb ik dat helemaal niet in de gaten. Ik denk, wat ik al zei, dat ik gewoon te druk ben en iedereen zit er gewoon gezellig bij. In het gewone leven zal het ook wel eens gebeuren dat mensen tegen je praten waar je verder eigenlijk geen boodschap aan hebt. Nou dus dat mooi meegenomen nu. Dat ze geleerd hebben om ook naar iets te luisteren wat ze niet interessant vinden.

Seval: Je ziet dat de kinderen er geen boodschap aan hebben of tenminste ze reageren er verder niet op. Wat zie je verder nog over het gesprek waar ze het over hadden? Want ze hadden het over de negerzoenen, de baas van de KKK en dan kom jij met dat verhaal. Wat zie je dan verder?

GHM: Ja dan stopt het volgens mij. Volgens mij is het dan ook gelijk afgekapt over dat andere stuk. De gedachte is dan wel naar iets anders.

Seval: Je benoemt wat je doel was; je zegt dat je een positieve draai aan dingen wil geven. Kun je dan zeggen dat je doel behaald is?

GHM: Ja min of meer wel.

Seval: Of vul ik te veel in?

GHM: Min of meer wel, want ze hebben het er niet meer over. Kijk ik weet dan niet hoe verder het filmpje loopt, maar volgens mij hebben ze het dan daar niet meer over nee. En ze zullen het ook niet over de pinguïns hebben gok ik zo. Dat stuk is dan wel een soort van klaar. Van afgesloten maar weet je wat ik al zei net het is meer dolheid. Het gesprek heeft niet echt zo veel lading. Dus ik denk niet dat op het moment dat er een ander gesprek gaande is hoe dat dan was geweest, maar dan had ik ook niet zo'n opmerking tussendoor gemaakt. De opmerking van zo hoe je pinguïns ook kan maken is eigenlijk ook al heel luchtig natuurlijk.

Thijs: Wat vind je sterk aan jezelf? Als je hier zo naar terug kijkt.

GHM: Dat ik heel geconcentreerd bezig ben. Ik blijf gewoon doorgaan. Ik ben heel geduldig en heel rustig in het algemeen, niet altijd. In principe ben ik gewoon heel makkelijk denk ik voor de kinderen, dan bedoel ik heel toegankelijk. Gewoon lekker erbij zitten

en kletspraatje hebben. Dat zie ik echt als een pluspunt ja. Nadeel vind ik nu wel dat ik denk dat ik misschien toch iets meer op had moeten letten maar ...

Seval: Met wat dan?

GHM: Ja met het verhaal van hij pinguïns. De kinderen zitten zo verveeld te kijken. Dan had ik misschien het anders moeten vertellen of wat anders moeten vertellen. Meer aan moeten kijken. Dan ben ik teveel met mezelf bezig op dat moment denk ik.

Thijs: Meer aankijken terwijl jij wat zegt of ...?

GHM: Ja als ik wat zeg ja en ik zie dat Shahida, dat zie ik nu, mee wil helpen. Zij had makkelijk naast me kunnen zitten en ik had haar wat dingen in haar handen kunnen douwen. Ik denk dat ze me dan had meegeholpen. Waarom ik op dat moment heb gekozen om dat niet te doen weet ik niet. Vaak helpt ze wel.

Thijs: Dat zou de reden zijn dat ze zo bij je staat?

GHM: Ja het is een meisje dat niet snel zou vragen. Zij geeft signalen en die moet je oppikken. Soms doe ik het bewust niet, omdat ik vind dat zij het moet leren om te vragen. Misschien is dat in deze situatie ook wel hoor. Dan vind ik dat ze het moet kunnen vragen. Soms vraag ik het aan haar, want ze zegt eigenlijk altijd ja. Ze vindt het hartstikke leuk om te helpen als ik wat aan het doen ben. Het zou ook best kunnen dat ik bewust niet heb gevraagd aan haar hoor, maar dat durf ik niet te zeggen.

Thijs: Ja je zei dat je misschien ook een beetje geïrriteerd was dus omdat je het snel klaar wilde hebben?

GHM: Ja de dag daarna moest het getrakteerd worden en de slingers moesten nog opgehangen worden. Hij is niet de enige die jarig moest worden, want onze eigen zoon was ook jarig. Die zou toen zestien worden denk ik.

Seval: Wat vind je sterk aan je reactie dat je begint over de pinguïns?

GHM: Dat is een mooie afleidingsmanoeuvre. Gewoon het gesprek op iets anders over laten gaan. Klaar met het gedol en de rare praat.

Thijs: Maar dat was dus eigenlijk helemaal niet de insteek als ik het zo hoor?

GHM: Eigenlijk niet nee. Niet bewust in ieder geval.

Thijs: Maar je vond het wel sterk?

GHM: Ja als ik hem zie denk ik dat ik het best bewust kan doen.

Thijs: Het is bewust.

GHM: Vanaf nu is het bewust. Ik denk dat wij samen heel veel dingen onbewust doen. Dat het heel veel vanuit onderbuikgevoel en intuïtie gaat en dat je achteraf denkt; oh dat pakt best handig uit. Eigenlijk is dat heel vaak zo. Dat je inderdaad ook gewoon je leven leidt met elkaar. Het is te vermoeiend om bij elke stap echt na te gaan denken hoe je iets moet aanpakken. Dat gaat niet. Dat doet niemand in z'n dagelijks leven en dit is ons dagelijks leven.

Seval: Wat neem je mee voor een volgende keer? Stel dat er weer zo'n zelfde situatie zich zou voordoen.

GHM: Nou ik neem mee dat ik iets meer op de signalen van de kinderen let.

Seval: Zoals een Shahida die er bij komt staan en misschien zou kunnen helpen?

GHM: Ja en de andere kinderen die dan zitten te kijken waarom ik het heb over pinguïns. Ik kan ook gewoon zeggen dat ze op moeten houden met die rare praat. Zeg ik overigens ook wel eens hoor, maar in dit geval had ik het ook kunnen zeggen. Maar goed het heeft uiteindelijk tot hetzelfde geleid wat ik bedoelde.

Thijs: Want je vond het wel rare praat?

GHM: Nou ja het was over en weer gedol over de KKK maar het was meer over de Surinamers, maar niet heel erg. Kijk als het nou echt inhoud heeft als ze er over gaan praten dan vind ik het geen rare praat. Dit was gewoon een beetje over en weer dollen.

Thijs: Dat zou je normaal ook afkappen?

GHM: Ik wel ja. Leo niet, hij gaat mee. Eén keer een opmerking is niet erg maar om het er de hele tijd over te hebben. Dan heb ik zoiets van nou ik heb wel wat beters te doen dan naar jullie te luisteren.

Seval: Even kijken je geeft een positieve draai aan de situatie. Dat is dan je doel en het is volgens mij gelukt. Als je hier naar kijkt he. Wat heb je daarin nodig om dat doel te kunnen bereiken?

GHM: Dat ik rustig blijf en dat ik bij mijzelf blijf. Voor de rest niks.

Seval: Wat doet de rust?

GHM: Nou dat ik bij mijzelf blijf en dat ik wel echt ben. Dat is denk ik wel een beetje het verschil tussen bewust en onbewust, op moment dat je dingen onbewust doet, doe je dingen die bij jou passen en die echt zijn. Op het moment dat je het bewust doet dan ga je erover nadenken en ga je vaak al in een bepaalde rol zitten en dat merken de kinderen. Het is heel belangrijk in relaties met kinderen dat je echt bent, daarmee wek je vertrouwen. Maakt niet uit wat je doet, als je maar wel echt bent. Ik denk dat dat de rust bij mij brengt, dat ik ben wie ik ben. Ik ben rustig en ik kan af en toe echt wel gek doen en boos zijn en dat soort dingen, maar ik ben wel wie ik ben.

Seval: Je verliest jezelf niet?

GHM: Nee

Seval: Of tenminste niet in dit moment?

GHM: Nee in dit moment al helemaal niet. Het gebeurt eigenlijk bijna nooit.

Seval: En als je kijkt naar de pubers. Wat heb jij nodig van de pubers?

GHM: Nou ik vind het heel fijn om te zien dat ze me wel respecteren. Ik vind het belangrijk dat pubers zichzelf ook leren kennen en zij zitten volop in dat proces, dus ik verwacht van hun in principe niks.

Seval: Nee?

GHM: Nou ja, dat ze openstaan en dat ze zich open durven te stellen. Dat soort dingen, maar dat is in deze situatie niet echt aan de orde.

Seval: Respect? Je benoemde net wel impulsief respect?

GHM: Respect inderdaad, maar dat krijg ik ook wel.

Bijlage 8 Interview puberjongen uit gezinshuis 4

Dat: 9 april 2015
Met: Richad, puberjongen
Door: Thijs Grandia & Seval Durusoy
Waar: Gezinshuis 4 in Haastrecht
Titel: Interview vindingrijke fragmenten

8.3. Fragment 34

Thijs: Jij wilde ook graag zo'n stekker hebben volgens mij, of niet?
Richad: Ja.
Thijs: Hoezo wilde je die?
Richad: Omdat die van mij kapot was.
Thijs: Waar was die stekker voor?
Richad: Voor m'n laptop.
Thijs: Dus toen kon je even niet op je laptop zonder stekker?
Richad: Nee.
Seval: Je kon helemaal niet meer op je laptop?
Richad: Nee.
Seval: Je wilde em heel graag hebben?
Richad: Ja.
Thijs: En dacht je dat Barbera de waarheid sprak?
Richad: Nee.
Seval: Dat de winkel om zes uur dicht ging?
Richad: Nee dat dacht ik niet. Ik dacht dat ik gelijk had.
Thijs: Want jij zij dat hij om ...
Richad: ... zeven uur
Seval: Was je die dag ook van plan om die stekker te kopen?
Richad: Nee.
Seval: Je zag haar binnen lopen met die stekker en jij dacht hé die ga ik vanavond halen? Of tenminste vandaag voor zeven uur?
Richad: Ja dat dacht ik in eerste instantie wel.
Thijs: En hoe vond je het dan dat zij ermee aankwam? Met die stekker?
Richad: Ik baalde wel een beetje.
Seval: Kon je goed met Barbera opschieten op dat moment? Had je een goede klik met Barbera?
Richad: Beetje.
Seval: Beetje ja. Het is dus niet dat jullie vaak ruzie hadden met elkaar?
Richad: Nee.
Seval: Nee. Denk je dat zij opzettelijk niet de waarheid sprak?
Richad: Weet ik eigenlijk niet.

Thijs: Je zei op een gegeven moment dat Herman (verkoper) een nare bal was.

Seval: Of zei je iets anders?

Richad: Naaibal

Thijs: Wat gebeurde er toen? Nadat jij het had gezegd?

Richad: Toen werd Maria een beetje boos.

Thijs: Jij had het idee dat ze boos werd op jou.

Richad: Ja.

Thijs: Ja ze zei dat moet je niet doen naar een volwassene.

Richad: Ja

Thijs: Waarom zei je het is een nare bal?

Richad: Omdat die toen dicht ging.

Thijs: Jij had toch een andere gedachte van hé ik wil em graag halen en dan heeft hij de winkel dichtgegooid?

Richad: Ja.

Thijs: Want hij had het tegen jou gezegd dat die om zeven uur dichtging?

Richad: Nee dat wist ik van mezelf al.

Seval: Zeg je dat vaker tegen mensen die je niet aardig vindt?

Richad: Nee.

Seval: Nu niet meer, toen wel.

Richad: Toen wel.

Thijs: Had je verwacht dat Maria zo zou reageren toen ze dat zei?

Richad: Ja.

Thijs: Dat doet ze vaker?

Richad: Ja.

Thijs: Wat vind je daarvan als zij dat dan zegt?

Richad: Ik vind het vervelend.

Seval: Vind je het dan vervelend dat zij er zo op reageert?

Richad: Ja.

Seval: Wat had je liever willen horen?

Richad: Eigenlijk gewoon hetzelfde.

Seval: Dat het ook een nare bal is?

Richad: Nee.

Seval: Je zou het fijner vinden als zij zei; het is ook vervelend?

Richad: Ja.

Seval: Maar ze zegt dus dat jij het niet kan zeggen over volwassen mensen. Vind je dat ze daar wel een beetje gelijk in heeft?

Richad: Ja.

Seval: Dat wel?

Richad: Ja.

Seval: Je had liever gehoord dat ze zei van het is ook wel vervelend wat er nu gebeurt?

Richad: Ja.

Seval: Of vind je het vervelend dat de winkel eerder sluit?

Richad: Ja.

Seval: Maria vraagt aan jou hoe laat je de dag erna uit was en zegt dat je uit school gelijk langs kan gaan.

Thijs: Wat vind je daarvan?

Richad: Nou dat vond ik wel een goed idee. Maar dan kon ik niet, ik moest trainen.

Seval: Maar dat zei je toen niet?

Richad: Nee.

Thijs: Hoezo niet?

Richad: Ik denk dat ik niet ... (onverstaanbaar) Maar ik wist sowieso al dat ik em niet kon kopen dus in ieder geval op de dag ... (onverstaanbaar)

Seval: Ja je ging er niet tegenin?

Richad: Nee.

Thijs: Heb je hem later nog gekocht die stekker ?

Richad: Ja.

Seval: Vond je het op dat moment een goeie tip? Van Maria die ze aan jou gaf?

Richad: Ja.

Seval: Je had wel het gevoel van ze begrijpt wel wat ik bedoel?

Richad: Ja.

Seval: Ze zei van; vind je dat normaal om dat van een volwassen man te zeggen en jij zei ja. Hoezo zei je ja?

Richad: Omdat ik een beetje geïrriteerd was.

Seval: Geïrriteerd dat hij eerst had gezegd dat hij om zeven uur ging sluiten en ineens zes uur.

Richad: Ja.

Seval: Je had zoiets van dat had wel duidelijker gemogen?

Richad: Ja.

Seval: Of dan moet hij het gewoon niet zo moeten zeggen?

Richad: Ja had die wel wat duidelijker mogen zeggen.

Thijs: Wou je ook in discussie met Maria?

Richad: Nou eigenlijk niet.

Thijs: Maar je vond de situatie wat balen?

Richad: Ja.

Seval: Als je zo nog eens kijkt naar de situatie, had je toen nog wat willen zeggen op dat moment? Je bent verder eigenlijk best wel stil, misschien ben nog heel erg geïrriteerd of niet? Maar Maria geeft je die tip van nou dan ga je naar de winkel toe gelijk na schooltijd.

Richad: Ja.

Seval: Heb je toen eigenlijk nog wat willen zeggen?

Richad: Nee dat accepteer ik gewoon.
Seval: Je had niet de gedachte in je hoofd van eigenlijk moet ik dat nog weten?
Richad: Nee.
Seval: Dat niet?
Richad: Dan stop ik gelijk.
Seval: Ja en hoezo stop je? Hoezo accepteer je het dan?
Richad: Omdat als ik een weerwoord geef, wordt ze nog bozer en daar heb ik ook geen zin in.
Seval: Nee dus jij denkt laat ik maar gewoon stoppen?
Richad: Ja.
Seval: Zou jij zelf ook boos zijn geworden denk je, als zij nog bozer werd?
Richad: Ja dan raak ik nog erger geïrriteerd.
Seval: Dus dan krijgen jullie ruzie?
Richad: Ja.
Thijs: Wat vond je goed aan Maria?
Seval: Met dat ze zei ga je morgen uit school daar heen.
Richad: Dat ze daar gelijk positief op reageert.
Thijs: Wat is je tip voor haar wat ze anders had kunnen doen?
Richad: Ja daar heb ik geen tip voor.
Thijs: En wat vond je goed aan je eigen reactie?
Richad: Nou eigenlijk niets als ik er naar kijk.

8.4. Fragment 37

Richad: Vond het wel grappig.
Seval: Wat vind je grappig?
Richad: Dat ik zo reageer.
Seval: Op Corwin bedoel je?
Richad: Op Corwin en om Joesef.
Thijs: Corwin die zegt op een gegeven moment van; dit zijn wij en dit is Richad. Wat vind je daar van?
Richad: Ja dat vind ik niet zo erg.
Seval: Nee?
Thijs: Jij gaat er ook een beetje in mee he?
Richad: Ja we maken wel altijd grapjes over elkaar.
Thijs: Ja?
Richad: Dat is leuk.
Seval: Heb je een goede klik met Corwin?
Richad: Ja
Seval: Kun je zeggen dat je vrienden van elkaar bent?
Richad: Ja

Seval: En hoe lang kennen jullie elkaar?

Richad: Sinds dat hij hier in huis woont. Vijf jaar.

Thijs: Wat denk je dat Maria er van vond van het gesprek?

Richad: Dat weet ik eigenlijk niet.

Thijs: Wat denk je?

Richad: Nou ze lacht in ieder geval wel dus ...

Thijs: ... Ze vindt het wel een beetje grappig denk je?

Richad: Ik denk dat ze het een beetje grappig vond.

Seval: Je wilde niet de discussie of strijd met haar aangaan?

Richad: Nee.

Seval: Weet je nog dat jij tegen Corwin zei dat hij in de minderheid was weet je nog dat je dat zei?

Richad: Ja, omdat er meer van die zwarte popjes waren dan die witte.

Seval: Zei je dat ook een beetje om hem te plagen daarmee?

Richad: Ja.

Seval: En was dat dan een beetje gemeen plagen?

Richad: Nee.

Seval: Leuk plagen?

Richad: Gewoon leuk plagen.

Seval: Ja en hoezo plaag je hem dan? Wat zit daar achter?

Richad: Niets, als vriendschap denk ik.

Thijs: Wat wilde je bereiken met dat plagen?

Richad: Dat weet ik niet.

Thijs: Wilde je een reactie terug?

Richad: Eigenlijk een reactie terug ja.

Thijs: Beetje plagen zo van allebei de kanten dat hij jou een beetje ging plagen ofzo?

Richad: Ja.

Seval: Ja en had Maria dat door?

Richad: Ja denk het wel dan.

Seval: Waaraan merk je dat?

Richad: Anders bemoeit ze zich daar weer mee.

Seval: Ja nu bemoeide zij zich wel mee.

Richad: Ja dat vonden wij niet zo erg.

Seval: Bedoel je dan dat ze af en toe ja en nee zei of lachte?

Richad: Ja.

Thijs: En bij welke reactie had je toen door dat ze het door had dan?

Richad: Over die puntmutjes.

Thijs: Dus jij zei van dat het van de KKK was?

Richad: Ja omdat die ook van die puntmutsen hebben.

Thijs: Zij zei dat het een feestmuts leek.

Richad: Ja het leek op mutsen.

Thijs: En toen zei Maria op een gegeven moment ook dat je er pinguïns van kon maken.

Seval: Wat dacht je toen?

Richad: Ik was geïnteresseerd in wat ze zei

Thijs: Je dacht niet boring?

Richad: Nee.

Thijs: Je vond het wel interessant wat ze zei?

Richad: Ja. Dat zou ook kunnen, maar dat ga ik niet zeggen. Soms doe ik dat.

Thijs: Jullie hebben het daarna niet meer over de negerzoenen, hoe komt dat? Maria vertelt over die pinguïns en dan hoor je die hoge piep en daarna hebben jullie het niet meer over de negerzoenen.

Richad: Nee dan hebben we dat onderwerp afgesloten dan gaan we gewoon verder met iets anders.

Seval: En denk je dat dat komt door die tip van Maria

Richad: Ja.

Thijs: Of meer om die piep?

Richad: Toch allebei wel.

Seval: Zou je zelf ook wel van negerzoenen pinguïns maken?

Richad: Weet ik niet.

Seval: Oké had je toen nog wat willen zeggen over dat onderwerp dat je dacht van ik had nog willen ja willen zeggen?

Richad: Nee eigenlijk niet.

Thijs: Wat vond je goed aan de reactie van Maria?

Richad: Wat ik goed vond weet ik niet.

Thijs: En minder goed?

Richad: Minder goed weet ik ook niet.

Thijs: Wat vond je goed van aan je eigen reactie?

Richad: Ja wel een beetje raar.

Seval: Bedoel je dan datgene wat je daarna zei of daarvoor?

Richad: Daarvoor.

Seval: Daarvoor hoezo vind je dat raar?

Richad: Het klinkt gewoon raar. Als je zegt over een traktatie dat het de leider van de KKK is ofzo. Die dingen leven toch niet.

Thijs: Vond je het creatief wat Maria hier deed?

Richad: Ja.

Thijs: En vond je die andere situatie creatief die we eerder lieten zien.

Seval: Dat was met die stekker.

Richad: Ja.

Thijs: En welke vond je creatiever?

Richad: Die tweede, met de pinguïns.

Seval: Hoezo vond je die creatiever? Omdat het een totaal ander onderwerp was?

Richad: Dat ook en dat ze nou niet geïrriteerd was.

Thijs: En bij welke had je nou dat je echt anders ging denken in je hoofd? Na de reactie van Maria?

Richad: Bij de eerste ook wel. Dat ik niet verder ging met de discussie, maar gelijk eindigde.